

Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Об'єднаних Арабських Еміратів?

Аналіз та рекомендації

Ольга Ніколаєва, Світлана Таран
Марина Хорунжа, Олександр Шепотило
Павло Яворський

Подяка

Цей звіт підготовлено командою Центру аналітики зовнішньої торгівлі Trade+ Київської школи економіки на виконання Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки. Команда авторів складається з Павла Яворського, Ольги Ніколасвої, Олександра Шепотило, Марини Хорунжої та Світлани Таран.

Центр створено при Київській школі економіки в рамках проекту "Покращення рамкових умов для торгівлі в Україні", що впроваджується через німецьку федеральну компанію Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH на замовлення Уряду Німеччини.

Ми вдячні Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за надану можливість провести дане дослідження та зробити внесок у підтримку українського експорту.

Висловлюємо подяку Офісу з просування експорту за надані додаткові аналітичні дані щодо споживчого ринку ОАЕ.

Висловлюємо нашу вдячність Артуру Ковальчуку за допомогу у зборі даних, Олені Беседіній та Наталі Шаповал, Олесі Вольській-Залуській та Ірині Титарчук за коментарі до роботи.

Зміст

Зведений звіт	7
Розділ 1. Економічний огляд Об'єднаних Арабських Еміратів	12
1.1 Політико-географічне положення	12
1.2 Макроіндикатори	13
1.2 Міжнародна торгівля товарами.....	16
1.2.1 Реекспорт	17
1.3 Міжнародна торгівля послугами.....	20
1.4 Структура торгівлі між ОАЕ та Україною	22
Розділ 2. Потенційні напрями розвитку торгівлі.....	31
2.1 Перспективні для інтеграції сектори економіки ОАЕ.....	32
2.2 Перспективні товари експорту України до ОАЕ.....	35
2.3 Особливості регулювання торговельних відносин між Україною та ОАЕ: тарифні та нетарифні бар'єри	42
2.4 Бар'єри для експорту перспективних товарів	47
2.5 Порівняння вартісних характеристик імпорту ОАЕ	51
2.6 Реекспорт перспективних товарів з ОАЕ	56
Розділ 3. Перспективні товари експорту України до ОАЕ за експортною стратегією	59
Розділ 4. Споживчі настрої.....	64
Додатки.....	69
Додаток А.	69
Додаток В.	78
Додаток С.	79
Додаток D.....	90
Додаток Е.....	96

Список таблиць

Таблиця 1. Прогноз основних макроекономічних показників ОАЕ.....	15
Таблиця 2. Топ-10 експортних товарних груп (HS4) з України до ОАЕ в 2018 році	23
Таблиця 3. Показники відкритості зовнішньої торгівлі ОАЕ, 2015.....	33
Таблиця 5. Нетарифні заходи, які застосовуються ОАЕ до визначених перспективних товарних груп українського імпорту, 2018	49
Таблиця 6. Аналіз вартісних характеристик перспективних товарів українського експорту до ОАЕ, HS4, 2017.....	52
Таблиця 7. Топ-20 товарів, що реекспортуються з ОАЕ та мають виявлені порівняльні переваги для України, 2017.....	56
Таблиця С1. Перелік перспективних товарів українського експорту до ОАЕ (у доларах США), показники за 2017 рік	79
Таблиця С2. Оцінка обсягу експорту з України до ОАЕ у випадку зменшення митних ставок за переліком перспективних товарних груп.....	86
Таблиця D1. Реекспорт товарів з ОАЕ, у доларах США, 2017 рік.....	90

Список рисунків

Рисунок 1. Динаміка ВВП та інфляція.....	13
Рисунок 2. Склад ВВП за видами економічної активності, %, 2016-2018 рр.	13
Рисунок 3. Поточний рахунок платіжного балансу ОАЕ.....	14
Рисунок 4. Динаміка приватного споживання.....	14
Рисунок 5. Товарна структура імпорту ОАЕ, на рівні HS2, 2018.....	18
Рисунок 6. Товарна структура імпорту ОАЕ, на рівні HS2, динаміка за 3 роки.....	19
Рисунок 8. Структура імпорту послуг ОАЕ, 2018.....	21
Рисунок 9. Динаміка імпорту послуг ОАЕ, 2015-2018.....	21
Рисунок 10. Торгівля товарами між Україною та ОАЕ	22
Рисунок 11. Товарна структура експорту України в ОАЕ на рівні HS2, 2017	25
Рисунок 12. Динаміка українського експорту до ОАЕ на рівні HS2, 2015-2018 рр.....	26
Рисунок 13. Товарна структура імпорту України з ОАЕ, на рівні HS2, 2017.....	27
Рисунок 14. Експорт послуг з України до ОАЕ, 2015-2018 роки.....	29
Рисунок 15. Імпорт послуг з ОАЕ до України, 2015-2018 роки.....	29
Рисунок 16. Розподіл українського експорту відносно найменших вартісних пропозицій, 2017	54
Рисунок 17. Структура витрат домогосподарств	65

Рисунок А1. Товарна структура експорту ОАЕ на рівні HS2, 2018.....	69
Рисунок А2. Товарна структура експорту в ОАЕ, 30 найбільших товарних груп, HS2, 2013-2018	70
Рисунок А3. Товарна структура реекспорту ОАЕ на рівні HS2, 2018	71
Рисунок А4. Товарна структура реекспорту ОАЕ, HS2, 2015-2018.....	72
Рисунок А5. Географічна структура експорту ОАЕ, 2018.....	73
Рисунок А6. Географічна структура експорту ОАЕ, 2015-2018.....	74
Рисунок А7. Географічна структура реекспорту ОАЕ, 2018.....	75
Рисунок А8. Географічна структура імпорту ОАЕ, 2018.....	76
Рисунок А9. Географічна структура імпорту ОАЕ, 2015-2018.....	77
Рисунок В1. Структура експорту комерційних послуг ОАЕ, 2018 рік.....	78
Рисунок В2. Динаміка експорту послуг ОАЕ, 2015-2018 роки.....	78

Список аббревіатур

ГС	Гармонізована система опису та кодування товарів
ОАЕ	Об'єднані Арабські Емірати
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ОПЕК	Організація країн-експортерів нафти
СОТ	Світової організації торгівлі
ECAS	(англ. Emirates Conformity Assessment System), Система підтвердження відповідності ОАЕ
ESMA	(англ. Emirates Authority for Standardization and Metrology), Орган стандартизації та метрології Еміратів
GAFTA	(англ. Greater Arab Free Trade Area), Угода про велику арабську зону вільної торгівлі
GCC	(англ. Gulf Cooperation Council), Рада співробітництва країн Перської затоки
GSO	(англ. GCC Standardization Organization), Організація зі стандартизації країн Перської затоки

Зведений звіт

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) – один з перспективних ринків, визначених Експортною стратегією («дорожньою картою» стратегічного розвитку торгівлі) України на 2017—2021 роки. Країна входить у двадцятку світових експортерів та є одним з найбільших торговельних центрів регіону та світу. Хоча рівень торгівлі з ОАЕ на даному етапі достатньо низький порівняно з іншими традиційними партнерами України, нарощення співпраці з ОАЕ має важливе значення з точки зору диверсифікації експортних потоків України, розширення присутності українських товарів та послуг у регіоні Перської затоки та на інших світових ринках.

Загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ОАЕ за 2018 р. зріс на 24% та склав майже 960 млн. дол. США. Експорт товарів з України до ОАЕ значно перевищує імпорту товарів в Україну з ОАЕ (486 проти 79 млн. дол. США відповідно у 2018 р.). Найбільшими товарними групами українського експорту до ОАЕ є: продукція металургії, соняшникова олія, ріпак, двигуни та газові турбіни, яйця птахів, м'ясо птиці, тощо. Товарна структура українського експорту до ОАЕ є достатньо концентрованою, а багато товарних груп, де Україна має порівняльні переваги, поки не експортуються (а саме 58%).

Торгівля послугами займає важливе місце у двосторонній торгівлі між Україною та ОАЕ. Зокрема, у 2018 р. Україна експортувала послуг до ОАЕ на 257 млн дол. США (35% від загального експорту товарів та послуг в ОАЕ), а імпортувала 146 млн. дол. США (65% загального імпорту). В структурі експорту послуг з України в ОАЕ домінують транспортні послуги (85% від загального експорту послуг з України в ОАЕ). Найбільш позитивну динаміку протягом останніх років демонструє експорт послуг повітряного транспорту та послуг з ремонту та технічного обслуговування. З подальшим розвитком торгівлі товарами між Україною та ОАЕ можна також очікувати зростання торгівлі супутніми послугами, такими як страхування, ділові послуги, ремонт та технічне обслуговування, що є перспективним напрямком співпраці для українських компаній.

Торговельний режим ОАЕ загалом відкритий, з низькими ставками ввізних мит (за виключенням алкогольних та тютюнових виробів). ОАЕ входять до Митного союзу Ради співробітництва країн Перської затоки. Торговельні відносини з Україною регулюються законодавством, яке є єдиним для всіх країн-членів цього торговельного блоку. Крім того, в ОАЕ діє низка вільних економічних зон, які надають можливості безмитного експорту до ОАЕ, в т.ч. з метою подальшого реекспорту на регіональні та світові ринки.

Проте, попри сприятливий митний режим, ринок ОАЕ має достатньо специфічні вимоги та нетарифні заходи. Українські експортери відмічають обмежувальний

вплив таких заходів при здійсненні торгівлі з ОАЕ: процедури митного інспектування та оформлення, вимоги у сфері санітарного та фітосанітарного контролю, технічного регулювання, а також легалізації документів, необхідних для імпортування, ін¹. Крім того, необхідно брати до уваги зміни у вимогах до імпорту товарів в ОАЕ, які відбуваються у зв'язку з розвитком системи технічного регулювання і санітарного та фітосанітарного контролю, розробкою та ухваленням нового законодавства на національному рівні та на рівні Ради співробітництва країн Перської затоки.

Відповідно до методології цього дослідження, перспективність товарів для збільшення та диверсифікації українського експорту до ОАЕ визначається за такими критеріями: 1) наявність виявлених порівняльних переваг в Україні і відсутність – в ОАЕ; 2) наявність значного потенціалу до нарощення експорту до ОАЕ на основі оцінки відставання поточних обсягів експорту від потенційно можливих («недоторгованість»). За таким самим принципом перспективність було розраховано для широкого переліку товарних груп, а також окремо для секторів, що визначені пріоритетними в Експортній стратегії України. Аналіз проводився на основі статистичних даних світової торгівлі UNCOMTRADE за 2017 рік.

За результатами дослідження, найбільш перспективними галузями для інтеграції в ланцюги доданої вартості ОАЕ (ті, що мають найбільшу залежність від імпортованих проміжних товарів чи сировини) є:

- продукти харчування та напої,
- нафтові, хімічні та неметалеві мінеральні продукти,
- вироби з металу,
- електротехніка та обладнання,
- транспортне обладнання,
- текстиль та одяг,
- дерево та папір.

Виявлена за допомогою оцінки гравітаційної моделі загальна «недоторгованість» (різниця між фактичними та потенційними обсягами торгівлі) між Україною та ОАЕ складає 413 млн дол. США за 2017 рік тобто перевищує фактичний експорт з України до ОАЕ у цьому ж році (385 млн. дол. США).

За результатами дослідження був визначений перелік зі 135 товарів, які є перспективними для нарощення експорту до ОАЕ (це товари, в яких Україна має виявлені порівняльні переваги та оцінену недоторгованість). Оцінена недоторгованість для цих перспективних товарів становить 73 млн дол. США, тоді як фактичний експорт цих товарів до ОАЕ становив всього 9 млн дол. США. Це

¹ <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=f3eddf2f-c437-4f9f-ac3e-d00aa55ad2e2>

пояснюється тим, що близько 70% з цих товарів Україна взагалі не постачала до ОАЕ у 2017 р.

Зокрема, найбільша недоторгованість зафіксована для товарів **машинобудування та електричного обладнання** і становить майже 15 млн дол. США. На **руди та мінеральні продукти** припадає 10 млн дол. США недоторгованості. По 8 млн дол. США припадає на **недорогоцінні метали та вироби з них і текстильні вироби**, 6,5 млн дол. США – на **продукти рослинного походження**, 5,8 млн дол. США – на **меблі**, 3,6 млн дол. США – на **продукцію харчової промисловості**.

Серед окремих товарних позицій значну недоторгованість мають:

- меблі для сидіння (9401),
- ізолюваний провід, кабель та інші електричні провідники (8544),
- електричні водонагрівачі, електронагрівальні апарати перукарські, сушарки для рук, праски (8516),
- інші двигуни та мотори (наприклад, реактивні, гідравлічні, пневматичні силові) (8412),
- обладнання для сортування, просіювання, тощо ґрунту, каміння, руд; обладнання для агломерації, формування або відливання твердого мінерального палива, керамічних паст, незатверділого цементу, гіпсових матеріалів (8474),
- феросплави (7202),
- прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, плакований, з гальванічним або іншим покриттям (7210),
- прокат плоский з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше (7225),
- титан та вироби з нього (8108),
- костюми, комплекти, піджаки, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти, для чоловіків або хлопців (6203),
- чоловічий верхній одяг (6201),
- предмети меблювання (наприклад покривала) (6304),
- мішки та пакети пакувальні (6305),
- соя (1201),
- ячмінь (1003),
- соняшник (1206),
- фрукти та горіхи, свіжі, приготовані чи заморожені (0811).

Крім того, з переліку 135 перспективних товарних груп окремо були виділені сектори, що входять в Експортну стратегію України – це перелік із 38 товарних груп. Загальна недоторгованість за цим переліком складає 33 млн дол. США, порівняно з

фактичним експортом у 1,5 млн дол. США. Такий невеликий поточний рівень експорту зумовлений тим, що більшість цих товарів Україна до ОАЕ у 2017 році ще не постачала. Отже, за цими товарами існує потенціал до нарощення експорту та його диверсифікації. Порівняно з загальним обсягом товарного експорту до ОАЕ за 2017 рік (385 млн. дол. США), потенціал зростання за товарами Експортної стратегії склав 8%.

У цілому можна зробити висновок, що існує значний потенціал для нарощення обсягів українського експорту до ОАЕ за рахунок товарів, які вже експортуються на цей ринок, так і нових товарів, які ще не постачаються. Значні обсяги недоторгованості можна пояснити, зокрема, обмежувальною дією тарифних та нетарифних бар'єрів, а також специфічних вимог (необхідність легалізації документів, сертифікація Халяль, ін.), а також інших факторів, наприклад, неконкурентністю українських товарів порівняно з аналогічними товарами з інших країн, відмінні смаки та уподобання споживачів, недостатня обізнаність українських виробників про особливості виходу та роботи на ринку ОАЕ, ін.

Проведене якісне та кількісне дослідження визначає такі рекомендації відповідним органам державної влади:

- Звернути увагу на невикористані можливості експорту (недоторгованість) для ідентифікованих перспективних товарів на ринку ОАЕ. Провести аналіз нетарифних бар'єрів торгівлі, що обмежують експорт перспективних товарів до на цей ринок. Спрямувати зусилля на усунення нетарифних бар'єрів для цих товарів, в тому числі шляхом проведення переговорів з ОАЕ та іншими країнами-членами Ради співробітництва країн Перської затоки.
- Враховуючи недостатність інформації про специфіку ринку ОАЕ, низьку обізнаність українських виробників про вимоги доступу для окремих товарів і послуг, попит та уподобання споживачів тощо, інформувати виробників про перспективні товари для експорту на ринок ОАЕ, підготувати інформаційні матеріали та провести навчальні тренінги для експортерів, які зацікавлені працювати на цьому ринку.
- Підтримувати та розвивати особисті контакти на державному рівні задля покращення економічної співпраці, зважаючи на важливість особистих відносин для ведення бізнесу.

Українським виробникам та експортерам рекомендується:

- Зважати на сектори економіки ОАЕ, найбільш залежні від імпортової продукції (Таблиця 2. Показники відкритості зовнішньої торгівлі ОАЕ).
- Враховувати найбільш перспективні товари українського експорту до ОАЕ (Таблиця 4. Топ-30 перспективних товарних позицій на рівні HS4

українського експорту до ОАЕ, 2017 рік; Таблиця С1. Перелік перспективних товарів українського експорту до ОАЕ (у доларах США), показники за 2017 рік з точки зору збільшення експорту).

- Переглянути політику ціноутворення задля підвищення конкурентоздатності таких перспективних товарів (Таблиця 6. Аналіз вартісних характеристик перспективних товарів українського експорту до ОАЕ, HS4, 2017).
- Ознайомитися з переліком товарних позицій, які реекспортуються з ОАЕ. Вивчити можливість збільшення поставок в ОАЕ з метою реекспорту та виходу на інші регіональні та світові ринки (Додаток D. Таблиця D1. Реекспорт товарів з ОАЕ, у доларах США, 2017 рік).
- Перед плануванням експортної діяльності ознайомитися зі специфікою роботи на ринку ОАЕ, попередньо вивчити смаки та уподобання споживачів, вимоги до товарів та послуг, умови ведення бізнесу тощо.

Розділ 1. Економічний огляд Об'єднаних Арабських Еміратів

Цей розділ присвячений загальному огляду політико-географічного положення Об'єднаних Арабських Еміратів, огляду макроекономічної ситуації, міжнародної торгівлі країни загалом, як товарами так і послугами, а також аналізу поточної двосторонньої торгівлі з Україною.

1.1 Політико-географічне положення

Об'єднані Арабські Емірати – конституційна федерація², що складається з семи еміратів (монархій):

- Абу-Дабі
- Дубай
- Шарджа
- Рас-ель-Хайма
- Аджман
- Умм-Ель-Кувейн
- Фуджейра

Найбільшим еміратом є Абу-Дабі, що займає 84% території. Правитель Абу-Дабі є Президентом ОАЕ. Дубай – другий найбільший емірат, займає близько 5% території. Правитель Дубай є Віце-Президентом та Прем'єр-міністром ОАЕ.

Держава знаходиться на півночі Аравійського півострова і займає територію близько 71 тис. кв. км землі і ще 27,6 тис. кв. км територіальних вод. Населення країни складає 9,3 млн людей, кількість чоловіків значно переважає жінок – 6,4 млн та 2,9 млн відповідно. Населення ОАЕ зростає швидкими темпами за рахунок іміграції на працівників з низьким рівнем доходів з усього регіону, адже країна продовжує розвивати свою інфраструктуру. Загальна чисельність населення зросла з 4,6 млн осіб у 2005 році до 9,3 млн осіб у 2017.

² Fact sheet (2019) The Official Portal of the UAE Government - <https://www.government.ae/en/about-the-uae/fact-sheet>

1.2 Макроіндикатори

ОАЕ – країна з відкритою економікою, високим рівнем ВВП на душу населення і зі значним профіцитом зовнішньої торгівлі та великими запасами нафти та природного газу. Входить до складу країн ОПЕК та регіону Ради співробітництва арабських держав Перської затоки. Валютою країни є Дирхам (AED). Валютний курс фіксований до американського долара. 1 USD = AED 3.6725.

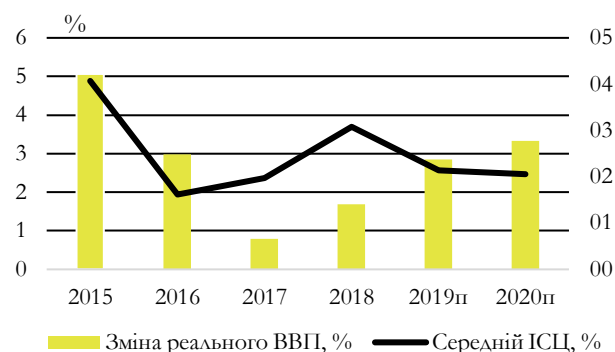
Створення та підтримка сталої та диверсифікованої економіки є частиною концепції розвитку ОАЕ. Частка нафтового і газового сектору країни скоротилась з майже 60% у 1975 до 21%³ у 2018 році, а її економіка є найбільш диверсифікованою в регіоні. Іншими найбільшими секторами у структурі ВВП є Торгівля (12%), Фінансові та страхові послуги (10%), Будівництво (9%), Переробна промисловість (9%).

Рисунок 2. Склад ВВП за видами економічної активності, %, 2016-2018 рр.

Джерело: дані UAE Federal Competitiveness and Statistics Authority

Рисунок 1. Динаміка ВВП та інфляція

Джерело: дані МВФ

³ Дані UAE Federal Competitiveness and Statistics Authority

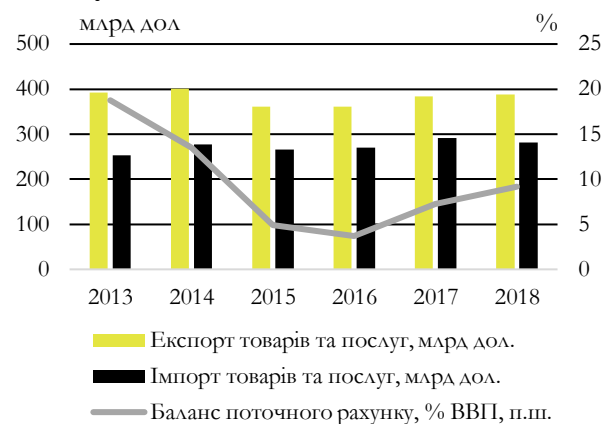
Незважаючи на значні успіхи у диверсифікації економіки, залежність ОАЕ від нафтового сектору все ще залишається високою. Країна досі є вразливою до зовнішніх криз, і затяжні низькі світові ціни на нафту є несприятливими для ОАЕ, як і для всього регіону Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (GCC). У 2017 році реальне зростання ВВП сповільнилось до 0,8% порівняно з 3,0% у 2016 у зв'язку з домовленостями країн ОПЕК зменшити видобуток нафти. У 2018 зростання ВВП прискорилось до 1,7% завдяки неуглеводневому сектору економіки, зростанню видобутку нафти та покращенню ринкових настроїв⁴.

Затяжні низькі ціни на нафту призвели до зниження рівня споживання, проте прогноз щодо його відновлення є оптимістичним – за прогнозами Світового Банку рівень зростання приватного споживання прискориться до 3,1% до 2020 року.

Постійно низькі ціни на нафту також призвели до зростання дефіциту бюджету ОАЕ. Тому з 2015 року країна розпочала зусилля з бюджетної консолідації. Були збільшені тарифи на електроенергію і воду, скасовані субсидії на паливо, скорочені трансферти капіталу державним компаніям. Країна намагається балансувати між фіскальною консолідацією і підтримкою зростання неуглеводневого сектору економіки.

Рівень державного боргу є в цілому не високим і на кінець 2017 року склав 19,7%⁵ ВВП. Проте значний борг державних компаній, банків та фондів, більшість яких належать державі, є суттєвим ризиком. Найбільшим цей ризик є для емірату Дубай, для якого рівень державного боргу, враховуючи державні компанії складає більше 100% ВВП. Дубай, як основний торговий, фінансовий та логістичний центр є

Рисунок 3. Поточний рахунок платіжного балансу ОАЕ

Джерело: дані UAE Federal Competitiveness and Statistics Authority

Рисунок 4. Динаміка приватного споживання

Джерело: Світовий банк

⁴ United Arab Emirates' Economic Outlook- April 2019 <http://documents.worldbank.org/curated/en/214621556572729180/pdf/Macro-Poverty-Outlook-for-United-Arab-Emirates.pdf>

⁵ За даними МВФ, World Economic Outlook Database, квітень 2019

найбільш чутливим до світової економічної кон'юнктури. Так, під час кризи у 2009 році Дубай отримав фінансову допомогу на 20 млрд. дол. США від Абу-Дабі, багатой на нафту столиці Арабських Еміратів після того, як глобальна криза призвела до краху ринку нерухомості, що загрожувало дефолтом деяким державним компаніям.

Постійне зростання цін на нафту за останні два роки призвело до відновлення економіки в країнах GCC. Перспективи розвитку економіки ОАЕ є позитивними – зростання ВВП у 2019 році за прогнозом МВФ досягне 2,8%. Сприятимуть економічному зростанню підвищення цін на нафту, очікуване зменшення обмежень на видобуток нафти за домовленостями держав ОПЕК+, урядові економічні стимули та підготовка до проведення Ехро 2020. Ризиками є уповільнення глобального економічного зростання, торговельний протекціонізм, фінансова волатильність, регіональна нестабільність.

Таблиця 1. Прогноз основних макроекономічних показників ОАЕ

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Зміна реального ВВП, %	5,1	3,0	0,8	1,7	2,8	3,3
ВВП, поточні ціни, млрд дол	358,1	357,0	382,6	424,6	427,9	449,1
ВВП на душу населення, поточні ціни, дол	37 381	36 226	37 733	40 711	39 806	40 545
Середній ІСЦ, %	4,1	1,6	2,0	3,1	2,1	2,1
Населення, млн чол.	9,6	9,9	10,1	10,4	10,7	11,1
Державний борг, % ВВП	18,7	20,2	19,7	18,7	19,2	19,0
Баланс поточного рахунку, % ВВП	4,9	3,7	6,9	6,6	5,9	5,1

Джерело: МВФ, World Economic Outlook Database, квітень 2019

1.2 Міжнародна торгівля товарами

ОАЕ входять у двадцятку світових експортерів. У 2018 році ОАЕ експортували товарів та послуг на суму 389 млрд дол. США, а імпортували - на 262 млрд дол. США. Баланс поточного рахунку склав 9% ВВП. **Економіка ОАЕ є дуже відкритою:** показник відкритості торгівлі (відношення суми експорту та імпорту до ВВП) в середньому за 2016-2018 роки становив **172%**, а **рівень проникнення імпорту (відношення імпорту до ВВП) – 74%**⁶.

Довготривале зниження світових цін на нафту негативно вплинуло на зовнішню торгівлю ОАЕ. У 2015 році загальні обсяги експорту знизилися і досі не досягли рівня 2014 року. Значну частину експорту ОАЕ складає реекспорт. Щодо чистого експорту (загальний експорт мінус реекспорт), то найбільшими товарними групами експорту ОАЕ є: Нафта та продукти її переробки (54%), Перли, дорогоцінні метали, камені та вироби з них (15%), Реактори ядерні, котли, машини (3%), Засоби наземного транспорту, крім залізничного (3%), Електричні машини (2%), Пластмаси, полімерні матеріали (2%), Алюміній і вироби з нього (2%). (Додаток А, Рисунок А1).

Найбільшими товарними групами імпорту ОАЕ є: **Перли, дорогоцінні метали, камені та вироби з них (22%), Електричні машини (14%), Реактори ядерні, котли, машини (12%), Транспорт (8%), Палива мінеральні, нафта та продукти її переробки (6%), Літальні апарати (3%), Вироби з чорних металів (2%)** (Рисунок 5). За 2016-2018 роки імпорт цих груп зріс як у грошовому вимірі, так і їхня частка у імпорті, крім імпорту літальних апаратів. Найбільше зріс імпорт електричних машин – у 4,8 рази (Рисунок 6).

Переважна частина чистого експорту ОАЕ йде до неконкретизованих інших територій (53%). Головними напрямками експорту ОАЕ є Азія (загалом експорт в країни Азії складає 20%, включаючи Індію 4%, Туреччину 3%, Ірак 2%, Китай 1%), Країни GCC (загалом 15%, включаючи Саудівську Аравію 7%, Оман 4%, Кувейт 2%, Бахрейн 2%) та європейські країни (загалом 6%, включаючи Швейцарію 2%, Нідерланди 1%) (Додаток А. Рисунок А5).

Головними напрямками імпорту ОАЕ є країни Азії (загалом 47%, в т.ч. Китай 16%, Індія 9% та Японія 6%), Європа (загалом 23%, в т.ч. Німеччина 5%, Великобританія 3% та Італія 3%), а також Сполучені Штати Америки (9%) (Додаток А Рисунок А8). За 2016-2018 роки імпорт з Китаю зріс на 66%, також зріс імпорт з Індії, США, Японії, Великобританії. З іншого боку знизився імпорт з Німеччини та Бельгії (Додаток А. Рисунок А9. Географічна структура імпорту ОАЕ, 2015-2018).

⁶ Власні розрахунки на основі даних UAE Federal Competitiveness and Statistics Authority

1.2.1 Реекспорт

Історично, Дубай був торговельним центром регіону, і навіть сьогодні деякі оптові покупці бажають придбати різноманітні товари саме тут, не зважаючи на те, що такі товари доступні в країні покупця. Таким чином Дубай поєднує покупців і продавців із Росії, Центральної Азії та Африки. Крім історичної ролі та географічного розташування, є й інші причини для такої тенденції. Наприклад, в ОАЕ покупці мають доступ до ширшого вибору товарів та технологій, більш того, їх приваблюють нижчі ціни. Краща цінова пропозиція зумовлена, в першу чергу, високим товарообігом.

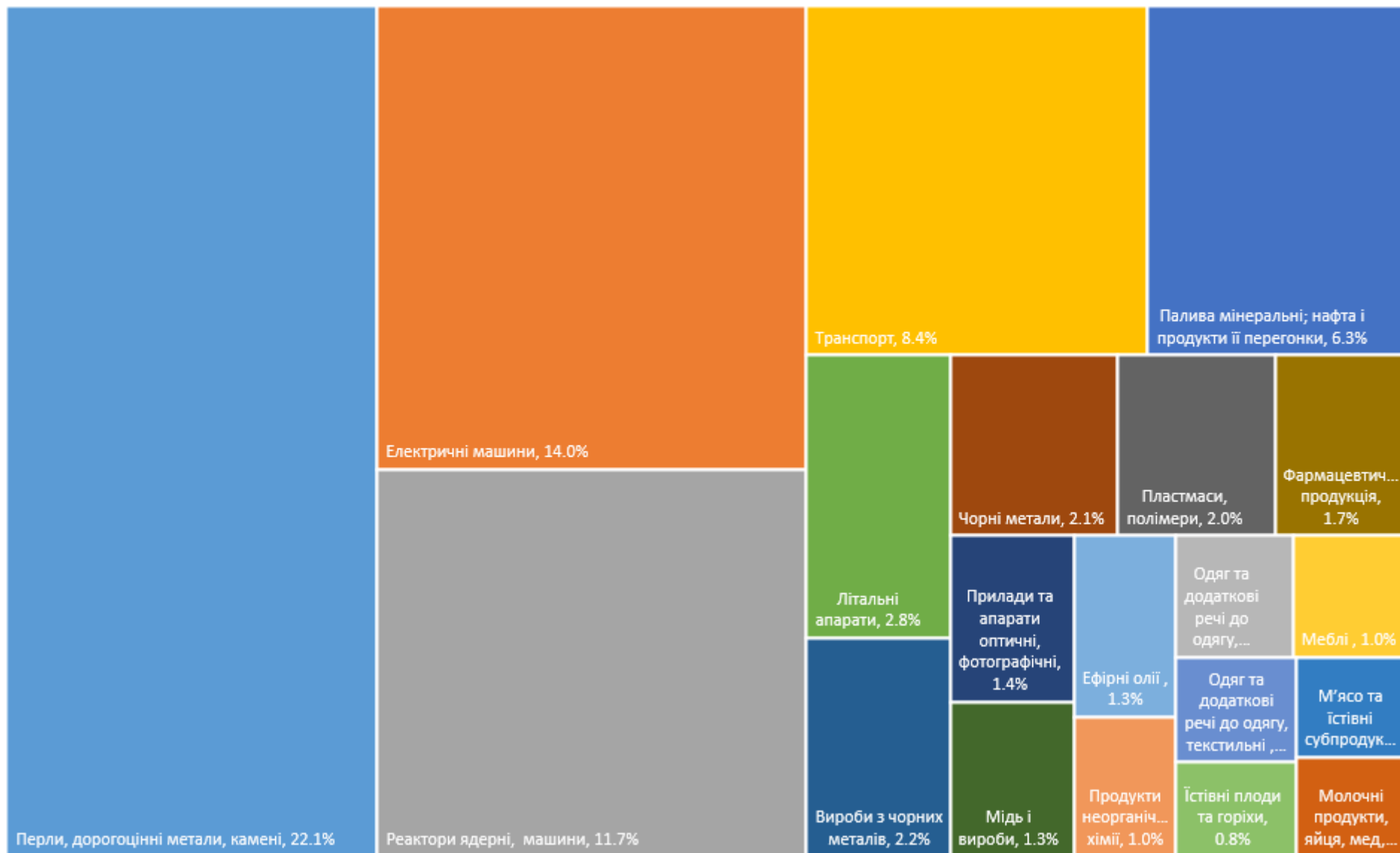
Варто додати, що товари можуть навіть не завозитись на митну територію ОАЕ, а одразу з порту відправлятися до країн кінцевого споживача (переважно через спеціальний режим вільних економічних зон). Відповідно, імпорт товарів, призначених на реекспорт, може суттєво відрізнятися від попиту всередині ОАЕ, що потрібно враховувати при прогнозуванні торгівлі. Наприклад, досить поширеним є реекспорт найдешевших мобільних телефонів до країн, що розвиваються, в Африці та на Близькому Сході, або до інших країн, де існує високий попит на такі моделі. За даними статистики платіжного балансу, реекспорт ОАЕ становить 45%⁷ усього експорту товарів, а за даними UN Comtrade – 57% (за 2018 рік).

Найбільшими групами товарів реекспорту є: Перли, дорогоцінні метали, камені та вироби з них (35%), Електричні машини (22%), Реактори ядерні, котли, машини (14%), Засоби наземного транспорту, крім залізничного (11%), Літальні апарати (4%) тощо (Додаток А. Рисунок А3).

Щодо напрямів реекспорту то майже чверть (23%) направляється до країн Ради співробітництва арабських держав GCC, включаючи Саудівську Аравію (11%), Оман (5%), Кувейт (5%). Ще 15% йде інших країн Перської затоки, таких як Іран (8%) та Ірак (7%). До інших країн Азії йде 28% реекспорту, зокрема до Індії (7%), китайського Гонконгу (5%), Китаю (3%) тощо. 17% направляється до країн Європи, включаючи Швейцарію (7%), Бельгію (4%), Великобританію (3%) (Рисунок А7).

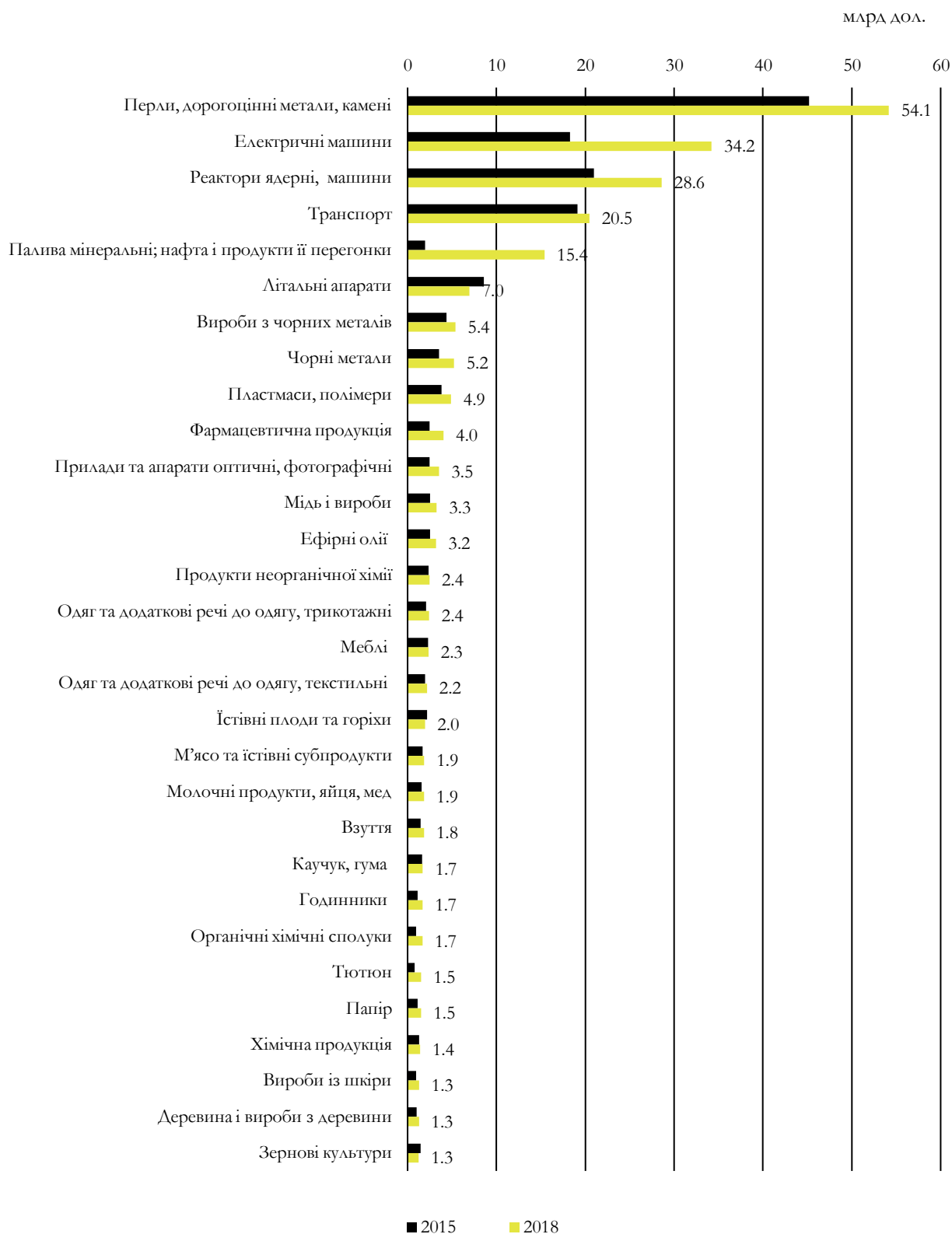
⁷ Federal Competitiveness and Statistics Authority, національні рахунки ОАЕ <https://fcsa.gov.ae/en-us/Pages/Statistics/Statistics-by-Subject.aspx#/3Ffolder=Economy/National%20Account/National%20Account>

Рисунок 5. Товарна структура імпорту ОАЕ, на рівні HS2, 2018

Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок 6. Товарна структура імпорту ОАЕ, на рівні HS2, динаміка за 3 роки

Джерело: UN Comtrade Database

1.3 Міжнародна торгівля послугами

Важливість послуг у виробництві та зайнятості зростає з розвитком економіки. На послуги припадає близько 75% ВВП, 80% зайнятості та дві третини притоку прямих іноземних інвестицій в країнах ОЕСР⁸.

Тому дослідження імпорту та експорту послуг набуває все більшого значення. Так в ОАЕ імпорт послуг складав 72,3 млрд дол. США (26% загального імпорту), а експорт послуг – 71,8 млрд дол. США (18% загального експорту).

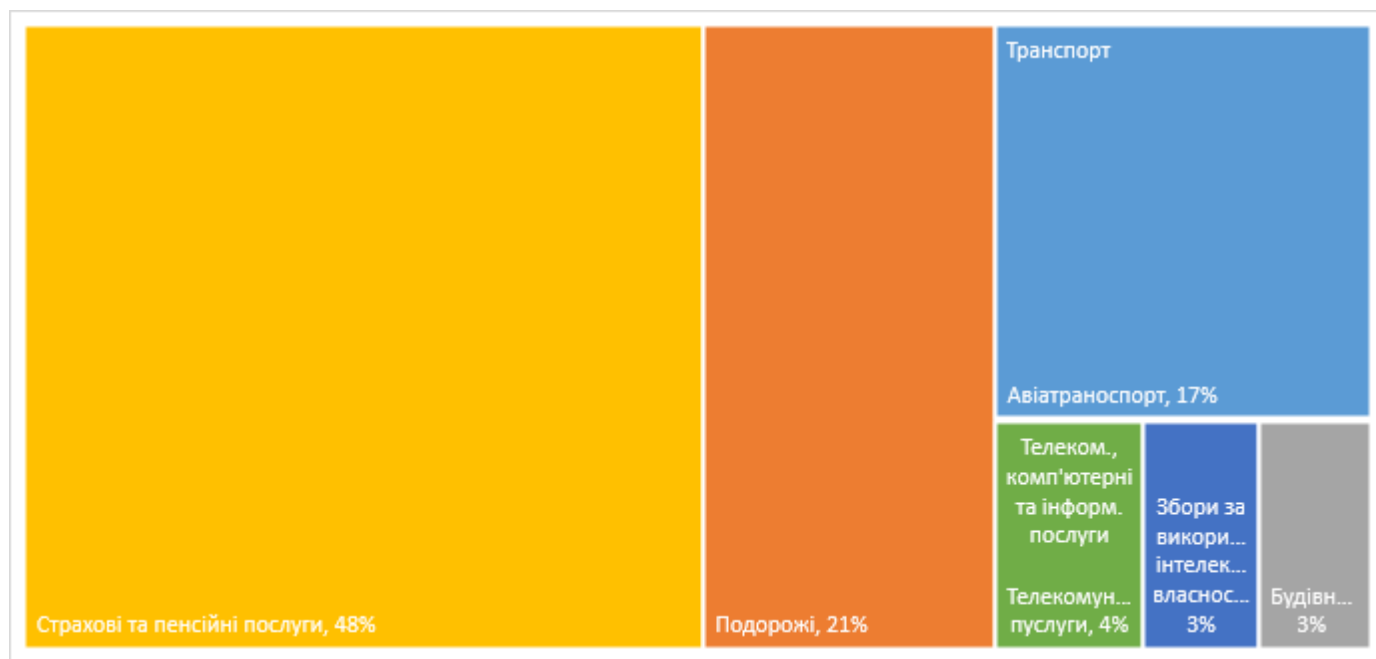
Незважаючи на падіння імпорту та експорту товарів в ОАЕ у 2015-2016 роках, динаміка сектору послуг була більш стійкою. Експорт послуг постійно зростає, а падіння імпорту було зафіксоване лише у 2015, причому на сьогодні обсяг вже відновився до попереднього рівня.

За статистикою Світової організації торгівлі (СОТ), у структурі експорту послуг ОАЕ 40% (28 млрд дол. США) займають транспортні послуги, що майже повністю складаються з послуг авіатранспорту. Послуги, пов'язані з подорожами, складають 30% (21 млрд дол. США), телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги – 9% (6 млрд дол. США), зокрема 7% припадає на експорт комп'ютерних послуг (Додаток В, Рисунок В1).

У структурі імпорту послуг ОАЕ 48% (41 млрд дол. США) займають страхові та пенсійні послуги, послуги, пов'язані з подорожами, складають 21% (18 млрд дол. США), транспортні послуги – 17%, або 14,3 млрд дол. США (Рисунок 7). Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги складають 4% або 3,2 млрд дол. США, це в основному телекомунікаційні послуги. А от імпорт комп'ютерних послуг складає 0,7 млрд дол. США, що в 7 разів менше за експорт. У 2017-2018 рр. імпорт послуг поступово відновлювався після падіння у 2016-му. Порівняно з 2015 роком імпорт страхових та пенсійних послуг скоротився на третину, імпорт будівельних послуг - на 14%, з іншого боку імпорт транспортних послуг зріс на 9%, а імпорт телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг – на 25%. (Рисунок 8).

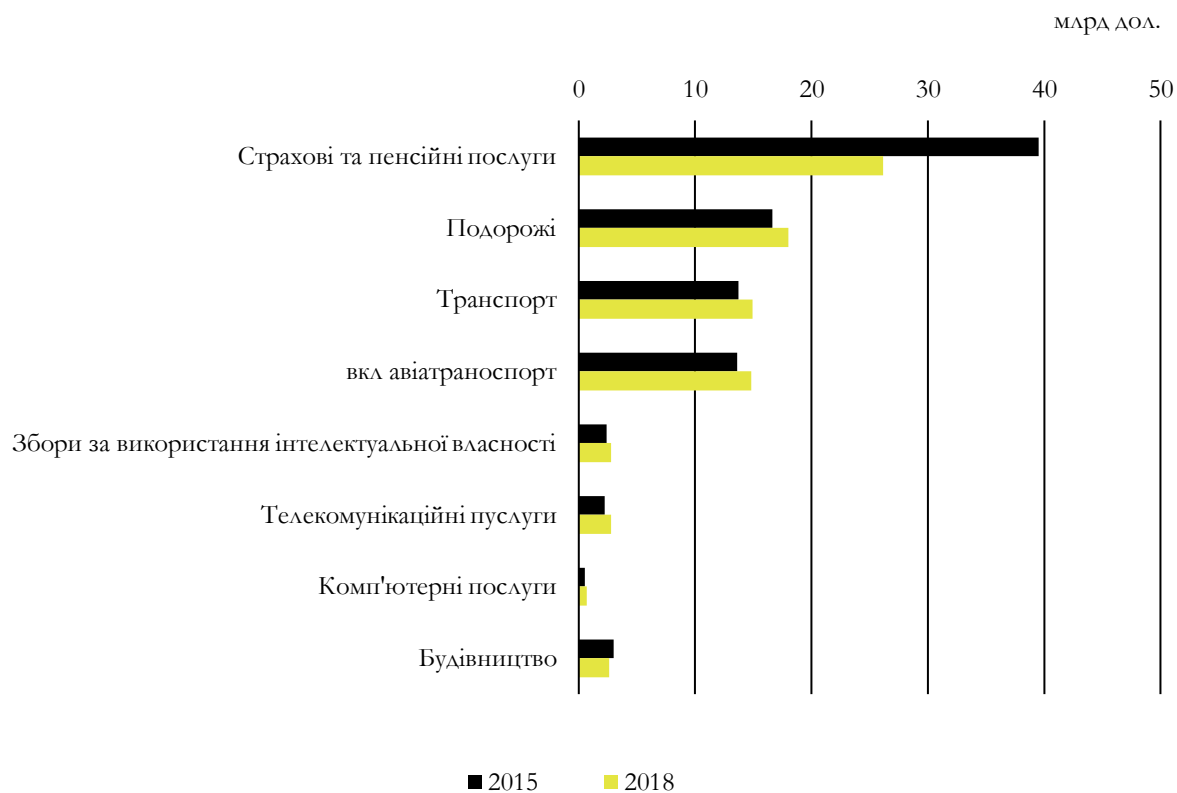
⁸ Hildegunn K. Nordas and Dorothee Rouzet (2017) The Impact of Services Trade Restrictiveness on Trade Flows. *The World Economy*, Volume 40, Issue 6: pp. 1155-1183

Рисунок 7. Структура імпорту послуг ОАЕ, 2018

Джерело: дані Світової організації торгівлі

Рисунок 8. Динаміка імпорту послуг ОАЕ, 2015-2018

Джерело: дані Світової організації торгівлі

1.4 Структура торгівлі між ОАЕ та Україною

В різні роки дані щодо двосторонньої торгівлі ОАЕ та України суттєво відрізняються за статистикою двох держав. Основний аналіз у цьому підрозділі ґрунтується на даних української сторони, де це є можливим.

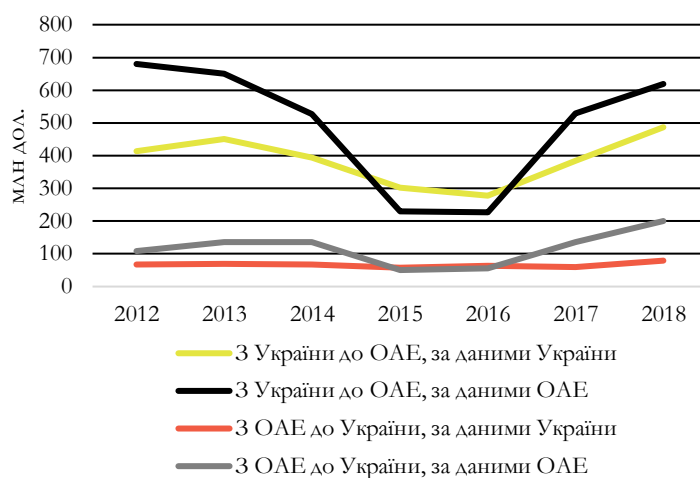
Частка України у зовнішній торгівлі ОАЕ є низькою – обсяг імпорту ОАЕ з України займає 0,08% загального імпорту ОАЕ, а експорт – 0,02%. Відповідність українського експорту до імпорту ОАЕ є також слабкою – Індекс компліментарності⁹ торгівлі складає всього 17,4%.

Для України ОАЕ теж не займають значного місця в зовнішній торгівлі: частка ОАЕ в загальному імпорті України складає 0,12%, а в загальному експорті – 0,89%. Індекс компліментарності експорту ОАЕ до імпорту України складає 20,5%.

Загалом експорт товарів з України в ОАЕ у 6 разів перевищує імпорт товарів України з ОАЕ (486 та 79 млн. дол. США відповідно у 2018 р. за даними української статистики). Протягом 2013-2015 років експорт з України до ОАЕ падав, проте протягом останніх трьох років торгівля відновлювалася та повернулася до докризового рівня 2012 року (або майже повернулася за даними ОАЕ, Рисунок 9).

Найбільшими товарними групами українського експорту до ОАЕ на рівні двох знаків Гармонізованої системи опису та кодування товарів (HS2) є: **Чорні метали (38%), Тваринні та рослинні жири, олії та воски (14%), Реактори ядерні,**

Рисунок 9. Торгівля товарами між Україною та ОАЕ

Джерело: Державна статистична служба України,

⁹ Індекс компліментарності торгівлі вимірює, наскільки експорт однієї країни відповідає імпорту з іншої і навпаки. Тобто, Індекс компліментарності між країнами i та j показує наскільки експорт країни j відповідає імпорту країни i . При прямулінійній кореляції індекс дорівнює 100% (повністю відповідає), при абсолютно від'ємній кореляції індекс дорівнює 0% (зовсім не відповідає).

$$\begin{aligned} \text{Індекс компліментарності} &= \\ &= 100 \left[1 - \sum_{k=1}^m \left| \frac{\text{частка товару } k \text{ в імпорті країни } i - \text{частка товару } k \text{ в експорті країни } j}{2} \right| \right] \end{aligned}$$

котли, машини (9%), Насіння і плоди олійних рослин (8%), Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед (8%), М'ясо та їстівні субпродукти (4%), Вироби з чорних металів (4%) (Рисунок 10). За 2015-2018 роки суттєво (в 2,7 рази) зріс експорт чорних металів, в результаті їх частка зросла з 24% до 38%. Також зріс експорт за такими категоріями як: Тваринні та рослинні жири, олії та воски (це перш за все, соняшникова олія) на 42%, Реактори ядерні, котли, машини (Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни) – на 44%, Насіння і плоди олійних рослин (ріпак) – на 77%, Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед (в даній групі товарів, перш за все, це експорт яєць) – на 50%. У 2,4 рази зріс експорт м'яса (переважно м'яса птиці) (Рисунок 11).

Аналіз українського експорту до ОАЕ на чотирьох знаках ГС (HS4) підтверджує цю структуру. Найбільшими групами українського експорту на чотирьох знаках є: Плоский прокат з вуглецевої сталі гарячекатаний, Олія соняшникова, Прутки та бруски з вуглецевої сталі, Насіння ріпаку, Двигуни турбореактивні, турбогвинтові, газові турбіни, Яйця птиці, Чавун, М'ясо птиці, Труби, тощо. Загалом топ-10 найбільших товарних груп українського експорту складають 81% загального товарного експорту України до ОАЕ, що свідчить про високу концентрацію експорту.

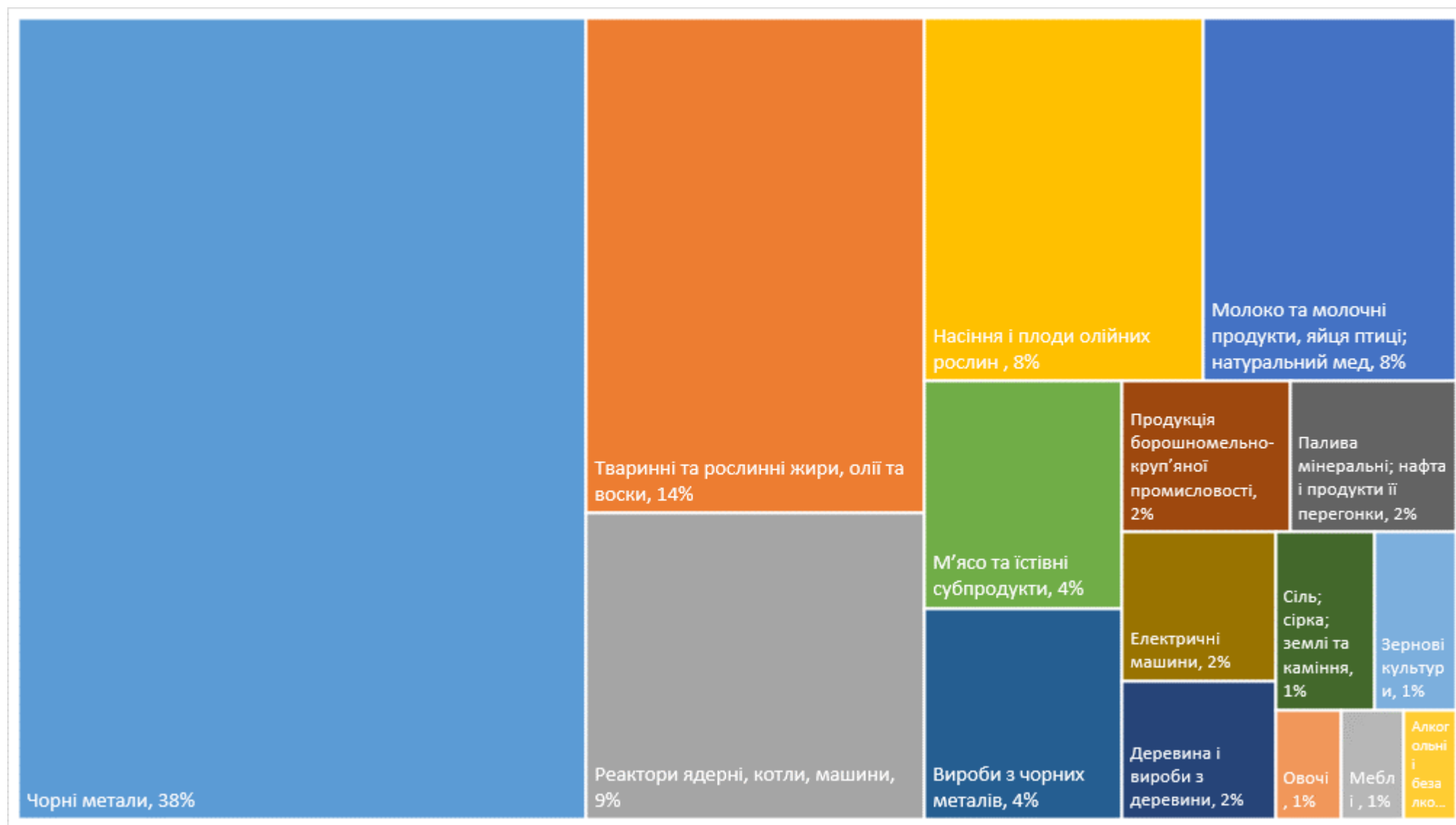
Таблиця 2. Топ-10 експортних товарних груп (HS4) з України до ОАЕ в 2018 році

Код групи	Назва	Експорт, млн дол.
7208	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, гарячекатаний, неплакований, без гальванічного чи іншого покриття	104,6
1512	Олії соняшникова, сафлорова або бавовняна та їх фракції	60,6
7214	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі, без подальшого оброблення, крім кування, гарячого прокатування, гарячого волочіння або гарячого пресування, включаючи ті, що були піддані крученню після прокатування	47,9
1205	Насіння свиріпи або ріпаку, подрібнене або неподрібнене	41,0
8411	Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни	39,9
0407	Яйця птахів у шкаралупі, свіжі, консервовані або варені	34,5
7201	Чавун переробний та чавун дзеркальний у чушках, болванках або інших первинних формах	22,6
0207	М'ясо та їстівні субпродукти свійської птиці, зазначеної в товарній позиції 0105, свіжі, охолоджені або морожені:	17,9
7304	Труби, трубки і профілі порожнисті, безшовні з чорних металів (крім чавунного литва):	16,4
4407	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж, розділені на шари або лушпиння, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, які мають або не мають торцеві з'єднання, завтовшки більш як 6 мм:	8,4

Джерело: UN COMTRADE, за звітністю України

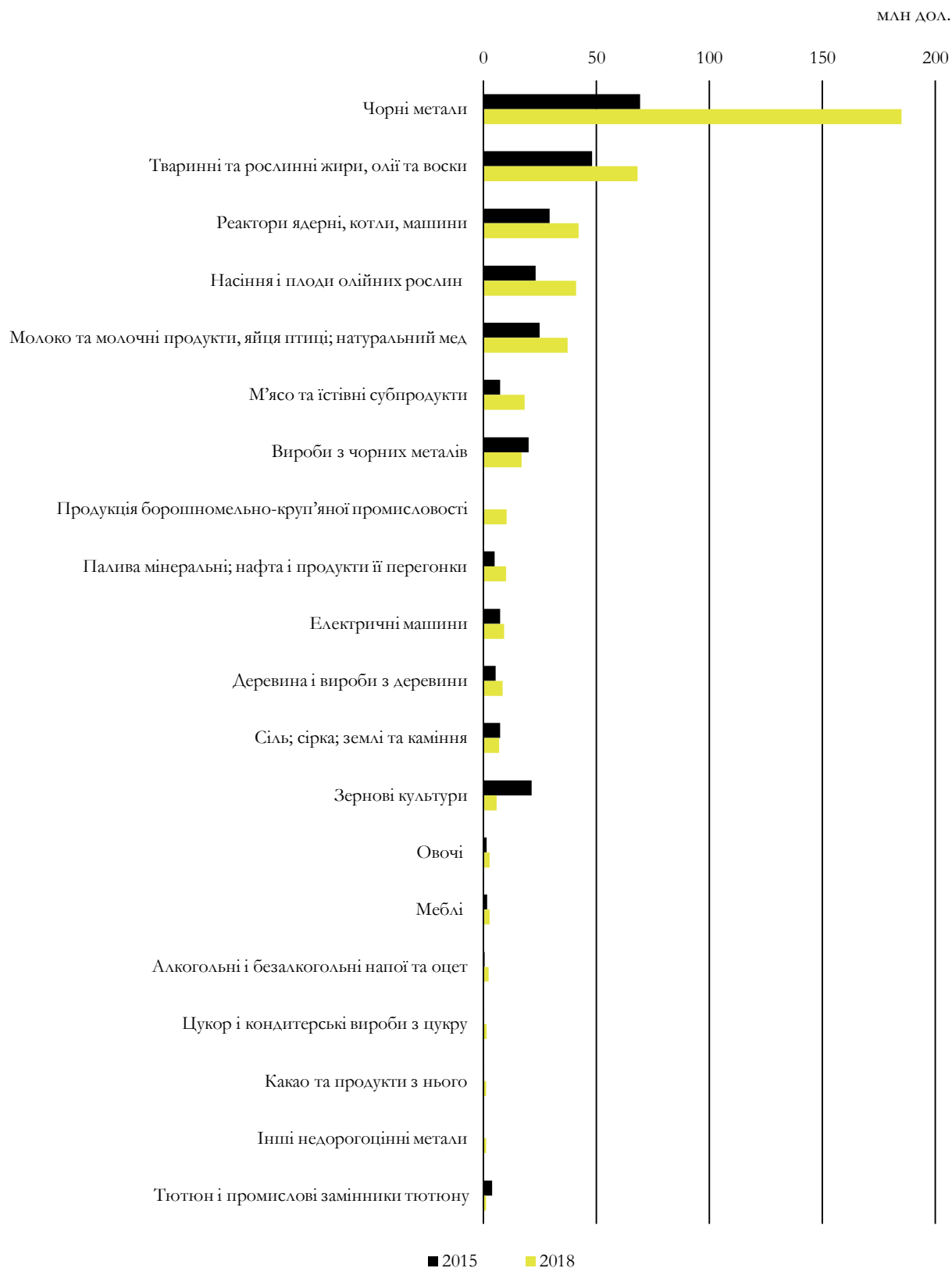
Найбільшими товарними групами українського імпорту з ОАЕ є: Пластмаси, полімерні матеріали (32%); Сіль, сірка, землі та каміння (15%); Кава, чай (12%); Реактори ядерні, котли, машини* (9%); Електричні машини* (7%); Літальні апарати* (4%). Частина цих товарів частково або повністю реекспортується ОАЕ до інших країн (групи товарів позначені *) (Рисунок 12). Основними товарними групами імпорту саме з ОАЕ є: Пластмаси, полімерні матеріали; Сіль, сірка, землі та каміння; Кава, чай; Скло та вироби із скла; Екстракти дубильні; Ефірні олії.

Рисунок 10. Товарна структура експорту України в ОАЕ на рівні HS2, 2017

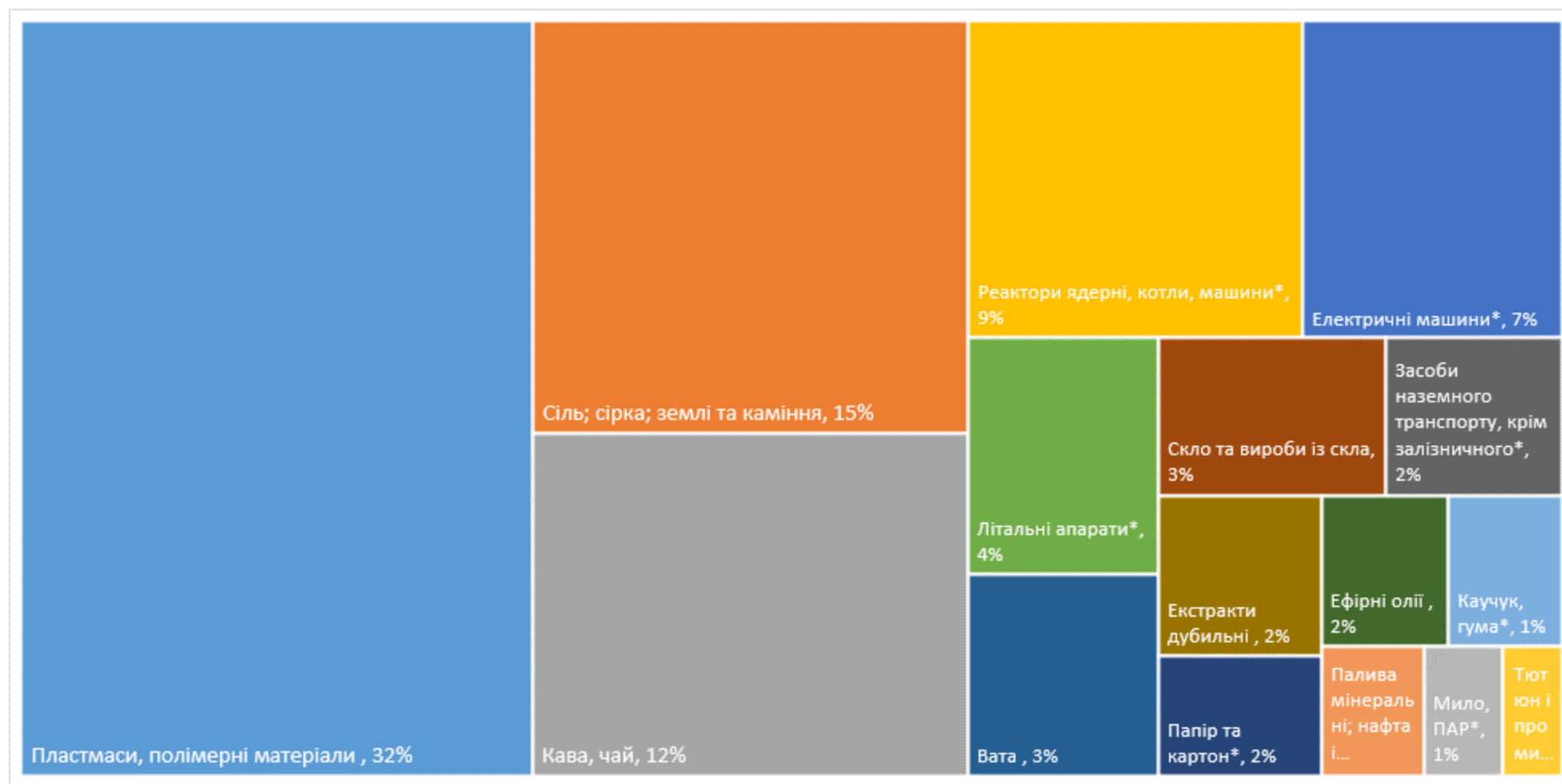
Джерело: UN COMTRADE, за звітністю України

Рисунок 11. Динаміка українського експорту до ОАЕ на рівні HS2, 2015-2018 рр.

Джерело: UN COMTRADE, за звітністю України

Рисунок 12. Товарна структура імпорту України з ОАЕ, на рівні HS2, 2017

Примітка: * - група товарів частково імпортується ОАЕ а потім реекспортується до інших країн

Джерело: UN COMTRADE, за звітністю України

Аналіз двосторонньої торгівлі послугами обмежується наявністю даних. Окремі показники доступні з даних Державної служби статистики України. У 2018 році Україна експортувала послуг до ОАЕ на 257 млн дол. США (35% від загального експорту товарів та послуг в ОАЕ), а імпортувала 146 млн. дол. США (65% загального імпорту). Експорт послуг на 85% складався з експорту транспортних послуг повітряного, залізничного, морського транспорту. При цьому експорт послуг повітряного транспорту зріс в 4 рази порівняно з 2015 роком, а експорт послуг залізничного та морського транспорту скоротився. Ще по 4% склали ділові послуги (професійні та консалтингові послуги та послуги дослідження та розробки), а також послуги з ремонту та технічного обслуговування. Експорт ділових послуг до ОАЕ зріс на 11% (до 11 млн дол. США), порівняно з 2015 роком, проте їх динаміка не була стабільною із року в рік. Експорт послуг з ремонту та технічного обслуговування (10 млн дол. США) зріс майже на 70% (Рисунок 13)¹⁰.

Щодо імпорту послуг Україною з ОАЕ, то на першому місці йдуть ділові послуги (39% або 57 млн дол. США), зокрема послуги лізингу, професійні та консалтингові послуги, наукові та технічні послуги. Ринок ОАЕ є складним для українських постачальників, тому закономірно, що ділові послуги займають велику частку в загальному імпорті послуг. Хоча динаміка імпорту цієї категорії значно коливається рік від року, загалом є тенденція до зростання (Рисунок 14). Послуги, пов'язані з подорожами, складають 33% загального імпорту послуг або 48 млн дол. США, зростання на 21% порівняно з 2015 роком. Значне місце займають і транспортні послуги – 23% (34 млн дол. США). Їхній імпорт порівняно з 2018 роком зріс на 78%, стабільно зростає імпорт послуг саме повітряного транспорту.

Експорт послуг авіап перевезень зростає значними темпами і є важливим експортним напрямом навіть з врахуванням товарного експорту. Розвиток як двосторонньої торгівлі, так і торгівлі ОАЕ загалом сприятимуть розвитку цього напрямку. Крім того, з подальшим розвитком торгівлі товарами між Україною та ОАЕ буде зростати торгівля супутніми послугами, такими як послуги страхування, діловими послугами тощо, що є перспективним для українських компаній. Значну позитивну динаміку демонструє і експорт послуг з ремонту та технічного обслуговування. Наприклад, ОАЕ зацікавлені в українських літаках¹¹, отже і ремонт літаків також може стати перспективним напрямом.

¹⁰ Державна служба статистики, «Зовнішня торгівля України» за 2018 рік, «Зовнішня торгівля України товарами та послугами», збірники за 2015-2017 роки http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm

¹¹ Україна і ОАЕ домовилися про спільні авіапроекти. Укрінформ від 18 червня 2019 <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2723473-ukraina-i-oae-domovilis-a-pro-spilni-aviaproekti.html>

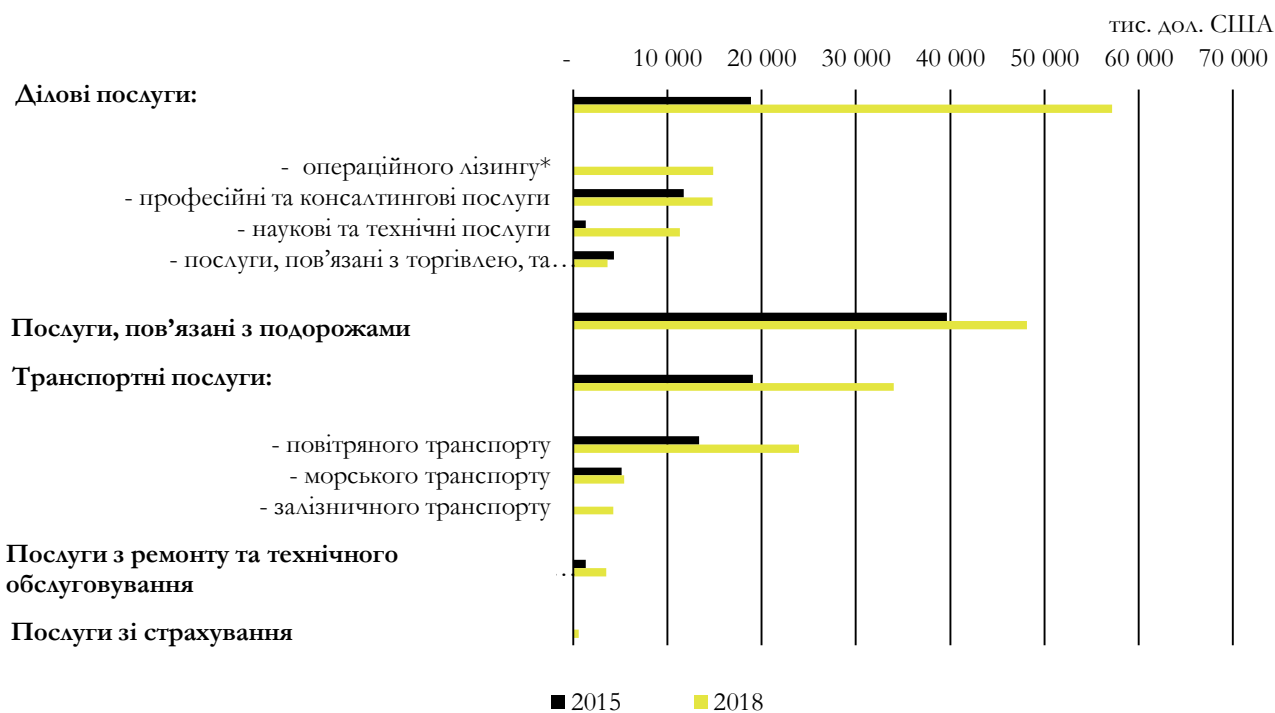
Рисунок 13. Експорт послуг з України до ОАЕ, 2015-2018 роки

*Дані конфіденційні за 2018 рік

Джерело: Державний комітет Статистики України

Рисунок 14. Імпорт послуг з ОАЕ до України, 2015-2018 роки

*Дані відсутні за 2015 рік

Джерело: Державний комітет Статистики України

Висновки

ОАЕ – країна з відкритою економікою, з високим рівнем ВВП на душу населення, зі значним профіцитом зовнішньої торгівлі та великими запасами нафти та природного газу. Диверсифікація економіки є частиною концепції розвитку країни, і у цьому напрямі було досягнуто значних успіхів за останні 60 років. Проте залежність ОАЕ від нафтового сектору все ще залишається високою, а країна – вразливою до зовнішніх криз.

ОАЕ входять у двадцятку світових експортерів. Крім того, історично емірат Дубай був торговельним центром регіону, і навіть сьогодні деякі оптові покупці купують різноманітні товари саме тут. Через це реекспорт складає близько половини експорту ОАЕ. Щодо торговельного балансу послуг, то імпорт загалом переважає експорт. Імпорт послуг складає 26% загального імпорту, а експорт послуг всього 18% загального експорту.

Щодо двосторонньої торгівлі ОАЕ з Україною, то обидві держави поки не займають важливого місця в зовнішній торгівлі один одного, однак протягом останніх років спостерігається пожвавлення торговельно-економічної співробітництва між країнами. Загалом товарний експорт з України до ОАЕ у 6 разів перевищує імпорт України з ОАЕ. Протягом останніх років (2016-2018 роки) експорт з України поступово відновлюється після падіння у 2013-2015 роках. Найбільшими товарними групами українського експорту до ОАЕ є: продукція металургії, соняшникова олія, ріпак, двигуни та газові турбіни, яйця птиці, м'ясо птиці, тощо.

Сектор послуг займає вагомий частку в зовнішній торгівлі між Україною та ОАЕ: 35% від загального експорту з України до ОАЕ та 65% загального імпорту України з ОАЕ. Експорт послуг переважно складається з транспортних послуг, а імпорт – з ділових послуг та послуг, пов'язаних з подорожами.

Розділ 2. Потенційні напрями розвитку торгівлі

В Розділі 2 проаналізовано групи товарів, які Україна може постачати до ОАЕ як у вигляді посилення наявних позицій, так і відкриття нових ринків. У цьому розділі були розглянуті такі питання:

- **Які сектори економіки ОАЕ є перспективними для інтеграції до них українських партнерів як постачальників товарів проміжного споживання.** Для цього було розглянуто сектори економіки ОАЕ, які є найбільш залежними від імпортованих проміжних товарів чи сировини. Для оцінки такої перспективи були розраховані показники офшоризації, вертикальної спеціалізації та рівень проникнення імпорту, які ідентифікують саме такі індустрії, в яких Україна може знайти власну нішу.
- **Які товарні групи українського виробництва на рівні чотирьох знаків ГС (HS4) мають високий потенціал для експорту до ОАЕ.** Аналіз проведено на основі індексу виявлених порівняльних переваг та економетричної оцінки гравітаційної моделі.
- **Чи є тарифні та нетарифні бар'єри обмежувальним фактором для експорту до ОАЕ** тих перспективних груп українських товарів, що були визначені на попередньому етапі, та на скільки може зрости експорт при скасуванні мит.

Якою є вартісні характеристики українських товарів порівняно з їхніми конкурентами. Для цього було проведено порівняння вартості одиниці продукції головних конкурентів України на ринку ОАЕ.

2.1 Перспективні для інтеграції сектори економіки ОАЕ

Наступні три індекси вказують на відкритість економіки ОАЕ до імпорту. Індекси розраховані для 26 галузей економіки на основі світових таблиць витрати-випуск EORA26. Ця база даних виділяє 26 галузей, що значно менше за аналогічні світові таблиці. Втім це одне з небагатьох джерел, яке містить дані для ОАЕ, адже країна не публікує такої статистики.

Індекс офшоризації вказує, наскільки залежною є економіка від імпорту сировини чи проміжних товарів. Цей індекс розраховується як відсоток імпортованої сировини у всій сировині, яку використовує індустрія (індекс приймає значення 0-100, де 0 – це стан, коли країна взагалі не імпортує сировину, а 100 – це стан, коли вся сировина повністю імпортується)¹².

$$OS^i = \frac{\sum_k \sum_j \text{вартість імпорту проміжного споживання продукції галузі } j \text{ в галузі } k}{\sum_k \text{загальна вартість споживання в галузі } k}$$

Відповідно, найбільш залежними від імпорту секторами економіки ОАЕ є: **Рибне господарство, Нафтові, хімічні та неметалеві мінеральні продукти, Вироби з металу, Електротехніка та обладнання, Транспортне обладнання, Електрика, газ і вода, Дерево та папір, Текстиль та одяг** (Таблиця 3). *Ці сектори можуть бути привабливими для українських експортерів.*

Індекс вертикальної спеціалізації вказує на важливість імпортованих проміжних товарів у експорті, тобто, внесок імпортованої сировини у подальшому експорті виробленої продукції. Вимірюється у грошових одиницях і приймає значення від нуля до повного обсягу експорту¹³. Якщо при виробництві експортованих товарів не використовується імпорт, цей індекс дорівнюватиме нулю.

$$VS^k = \frac{\text{імпорт проміжного споживання в галузі } k}{\text{валове виробництво галузі } k} * \text{експорт продукції галузі } k$$

Найбільший внесок імпортованих проміжних товарів спостерігається в експорті: **Нафтових, хімічних та неметалевих мінеральних продуктів, Електротехніки та обладнання, Видобутку корисних копалин, Виробів з металу, Транспорту, Транспортного обладнання** (Таблиця 3).

¹² Джерело даних для розрахунку індексу офшоризації – база даних EORA26 <https://worldmrio.com/eora26/>

¹³ Джерело даних для розрахунку індексу вертикальної спеціалізації- World Input-Output Tables

Рівень проникнення імпорту – це відношення вартості імпорту в галузі до рівня кінцевого споживання продукції цієї ж галузі.

$$IP^k = \frac{\text{імпорт товарів галузі } k}{\text{кінцеве споживання товарів галузі } k}$$

Найвищий показник проникнення імпорту демонструють такі галузі ОАЕ, як: **Видобуток корисних копалин, Вироби з металу, Текстиль та одяг, Рибне господарство, Дерево та папір, Нафтові, хімічні та неметалеві мінеральні продукти.**

Таблиця 3. Показники відкритості зовнішньої торгівлі ОАЕ, 2015

Сектор	Індекс офшоризації, %	Вертикальна спеціалізація, тис. дол. США	Рівень проникнення імпорту, %
Рибне господарство	35,7	7 048	367,6
Нафтові, хімічні та неметалеві мінеральні продукти	34,7	4 551 417	274,2
Вироби з металу	30,1	981 650	686,0
Електротехніка та обладнання	30,0	2 880 052	171,2
Транспортне обладнання	29,5	897 977	93,7
Електрика, газ і вода	27,7	162	1,5
Дерево та папір	26,7	212 426	274,7
Текстиль та одяг	26,0	567 283	539,9
Приватні домогосподарства	26,0	1 508	1,5
Інше в переробній промисловості	24,4	420 136	204,6
Освіта, охорона здоров'я та інші послуги	21,1	137 930	2,0
Продукти харчування та напої	20,7	621 265	44,8
Державне управління	19,7	21 835	0,0
Сільське господарство	19,4	121 678	91,0
Оптова торгівля	16,2	98 076	11,0
Транспорт	14,2	976 934	84,6
Фінансове посередництво та ділова активність	13,9	128	6,0
Готелі та ресторани	12,7	415 483	11,4
Технічне обслуговування та ремонт	11,5	2 916	6,7
Пошта та телекомунікації	10,8	76 992	7,5
Видобуток корисних копалин	9,0	1 021 187	1670,8
Інше	7,6	72	1,3
Роздрібна торгівля	6,9	19 709	4,4
Будівництво	6,8	19 677	0,3
Переробка вторсировини	2,7	17 098	97,3

Джерело: EORA Database, Власні розрахунки.

Примітки:

¹ **Індекс офшоризації** – частка імпортованої сировини у всій сировині, що використовується при виробництві в певній галузі. Наприклад, галузь Нафтові, хімічні та неметалеві мінеральні продукти використовує 34,7% імпортованої сировини для виробництва кінцевої продукції індустрії в грошовому еквіваленті

² **Індекс вертикальної спеціалізації** – вартість імпортованої сировини в експорті галузі, в абсолютному значенні. Навіть якщо частка імпортованої сировини не велика, завдяки великому обсягу експорту цей показник може бути значним. Чим більший показник, тим більш привабливим для інших країн може бути постачання проміжних товарів в такій галузі. Наприклад, для Рибного господарства індекс вертикальної спеціалізації не такий високий порівняно з

іншими галузями, тобто існує не так багато експорту товарів цієї галузі та, відповідно, імпорту проміжного споживання порівняно з іншими галузями, незважаючи на те, що індекс офшоризації є найбільшим

³ **Рівень проникнення імпорту** – співвідношення імпорту до кінцевого споживання; імпорт Виробів з металу для кінцевого і проміжного споживання в 6,9 разів перевищує кінцеве споживання продукції галузі.

Враховуючи результати всіх трьох індексів, найбільш перспективними галузями для інтеграції в ланцюги доданої вартості є: **Нафтові, хімічні та неметалеві мінеральні продукти, Вироби з металу, Електротехніка та обладнання, Транспортне обладнання, Текстиль та одяг, Дерево та папір, Продукти харчування та напої**. Здебільшого це – традиційні експортні галузі України. Значна частка реекспорту в експорті ОАЕ (близько 50%) ускладнює інтерпретацію цих показників стосовно інтеграції у виробничі ланцюги. Проте це не є недоліком, а радше перевагою, адже через ОАЕ українські виробники можуть знайти споживачів і у інших країнах.

2.2 Перспективні товари експорту України до ОАЕ

Для того, щоб ідентифікувати найбільш потенційно вигідні товари на рівні чотирьох знаків (HS4) для експорту з України до ОАЕ, у цій секції було проведено кількоступеневий аналіз за наведеною нижче схемою. Торгівлю ідентифікованими товарами було додатково проаналізовано на предмет ефекту тарифних і нетарифних обмежень та конкурентоздатність відносно вартісних характеристик.

- На першому етапі було проведено співставлення виявлених порівняльних переваг торговельної структури ОАЕ та України на рівні HS4¹⁴. Відповідно до цього критерію були відібрані товари з негативним індексом NRCA для ОАЕ та позитивним індексом NRCA для України (178 товарних груп).
- На другому етапі було проведено оцінювання гравітаційної моделі зовнішньої торгівлі для товарних груп, обраних на попередньому етапі. Оцінка проводилася з використанням даних щодо зовнішньої торгівлі станом на 2017 рік¹⁵. Відповідно до оціненої моделі було розраховано показник торговельних відносин між ОАЕ та Україною, а саме – чи є потенціал у торгівлі визначеними групами товарів. Перспективними вважаються товари, які мають недостатні торговельні обсяги порівняно з прогнозованими. Виключивши товари, за якими немає недоторгованості, а також ті, за якими недоторгованість менше 10 тисяч дол. США, залишилось 135 товарні групи (Додаток С. Таблиця С1).
- На заключному етапі товари були впорядковані відповідно до значущості у структурі торгівлі (в імпорті ОАЕ та експорті України). Відповідно до цього критерію було пріоритизовано 30 товарних груп, які мають високу частку у торговельному потоці.

Нормалізований індекс виявлених відносних переваг (NRCA)

використовується для розрахунку відносних переваг країни в певному класі товарів або послуг, про що свідчать торговельні потоки¹⁶. Тобто індекс показує відношення частки товару (галузі) в національному експорті до частки у світовому експорті. Значення індексу є на рівні -1, коли $X_k^U = 0$ – тобто Україна не експортує, на рівні +1 – коли Україна є провідним експортером. 0 означає, що Україна експортує на середньому рівні. Більш високий показник означає вищі відносні порівняльні переваги.

$$NRCA_k^U = \frac{RCA_k^U - 1}{RCA_k^U + 1}$$

¹⁴ Джерело даних: UN COMTRADE

¹⁵ Джерело даних: UN COMTRADE, The Harvard Atlas of Economic Complexity

¹⁶ Джерело даних для розрахунку NRCA - UN Comtrade, International Trade Statistics Database

$$RCA_k^U = \frac{X_k^U / X^U}{X_k / X}$$

де RCA_k^U – індекс виявлених порівняльних переваг України в експортуванні товарної групи K , X_k^U – обсяг експорту з України товарної групи K , X^U – обсяг загального експорту з України, X_k – обсяг світового експорту товарної групи K , X – загальний обсяг світового експорту.

Відповідно до цього критерію були відібрані товарні групи з негативним індексом NRCA для ОАЕ та позитивним індексом NRCA для України. Тобто товарні групи в яких Україна має виявлені порівняльні переваги, а ОАЕ таких переваг не має.

Далі для цих товарів була проведена оцінка гравітаційної моделі, щоб виявити, які з цих товарів мають перспективи для збільшення експорту. **Гравітаційна модель**, яка пов'язує глобальні тенденції виробництва та споживання з глобальними тенденціями торгівлі, використовується у цьому дослідженні та набула популярності завдяки таким факторам:

1. Це загальна модель рівноваги глобальної торгівлі. Моделі загальної рівноваги фіксують не тільки безпосередній вплив економічних і політичних змін на торгівлю між двома країнами, а й те, як він впливає на інші країни.
2. Ця модель узгоджується із класичними та сучасними теоріями міжнародної торгівлі: модель порівняльних переваг Рікардо, модель Кругмана монополістичної конкуренції, модель Меліца гетерогенних фірм на глобальних ринках.
3. Найважливіше, що гравітаційна модель є найбільш емпірично успішною кількісною економічною моделлю через високу пояснювальну силу: високий R-квадрат у регресії логарифму експорту на ВВП експортера, ВВП імпортера та відстань складає близько 0,6-0,7. При аналізі панельних даних з повним набором фіксованих ефектів R-квадрат є ще вищим – близько 0,9.

Модель пояснює вплив інших країн на двосторонню торгівлю. Наприклад, вона відображає вплив торговельної війни між Китаєм і США на торгівлю між Україною та ОАЕ. При оцінці моделі ми враховуємо всі країни та парні специфічні фактори. Різниця, яка залишається, відставання поточних обсягів експорту від потенційно можливих (**недоторгованість**), – це відхилення від глобальних тенденцій торгівлі, що не може бути пояснене виробничою спроможністю експортера, обсягом ринку витрат імпортера, специфічними факторами торговельних витрат, такими як відстань, культурні відмінності, угоди про вільну торгівлю тарифи тощо. Детально про метод у Додаток Е.

У дослідженні використовувалася наступна специфікація моделі:

- Залежна змінна – експортний потік з країни і до країни j ¹⁷
- Незалежні змінні – ВВП торговельних партнерів¹⁸, наявність регіонального торговельного договору, дистанція між країнами та спільні характеристики (кордони, мова, законодавство)¹⁹, рівень митних заходів²⁰.

Як і будь-який інший метод, гравітаційна модель міжнародної торгівлі має певні обмеження. По-перше, метод оцінює торгівлю базуючись на довгострокових тенденціях. Відповідно, він не враховує короткострокову динаміку. По-друге, метод базується на оцінці торговельних потоків і використовує припущення про повну зайнятість. Відповідно, він не враховує зміну в структурі виробництва.

Оцінена гравітаційною моделлю недоторгованість експорту з України до ОАЕ складає **413 млн дол. США** за 2017 рік, що дорівнює 107% від товарного експорту за цей рік. Таблиця 4 представляє перелік з 30 товарних груп, які відповідно до визначеної методології оцінені як перспективні для українських експортерів (перелік всіх перспективних товарів - довгий список - представлено у Таблиця С1, Додаток С). За цими товарами оцінена недоторгованість складає **40 млн дол. США**, а недоторгованість за довгим списком зі 135 товарних груп – **73 млн дол. США**, тоді як фактичний експорт цих товарів становив лише 9 млн. дол. США у 2017 році.

Найбільша недоторгованість зафіксована для **Товарів машинобудування та електричного обладнання** – майже 15 млн дол. США. Це зокрема такі товарні позиції:

- ізолюваний провід, кабель та інші електричні провідники (HS 8544),
- електричні водонагрівачі, електронагрівальні апарати перукарські; сушарки для рук, праски (8516),
- інші двигуни та мотори (наприклад, реактивні, гідравлічні, пневматичні силові) (8412),
- обладнання для сортування, просіювання, тощо ґрунту, каміння, руд; обладнання для агломерації, формування або відливання твердого мінерального палива, керамічних паст, незатверділого цементу, гіпсових матеріалів (8474).

Ще 10 млн дол. США недоторгованості припадає на **руди та мінеральні продукти**, зокрема на залізну руду.

¹⁷ Джерело даних: UN COMTRADE, The Harvard Atlas of Economic Complexity

¹⁸ Джерело даних: World Bank, World Development Indicators

¹⁹ Джерело даних: French Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales (CEPII)

²⁰ Джерело даних: World Bank, The World Integrated Trade Solution

Більше 8 млн дол. США припадає на **недорогоцінні метали та вироби з них**:

- феросплави (7202),
- залізо або нелегована сталь, плоскокатана шириною 600 мм або більше (7210),
- легована сталь, плоскокатана 600 мм або більше (7225),
- титан та вироби з нього (8108).

Майже така ж за розміром недоторгованість (більше 8 млн дол. США) припадає на **текстильні вироби**:

- костюми, комплекти, піджаки, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти, для чоловіків або хлопців (6203),
- чоловічий верхній одяг (6201),
- предмети меблювання (наприклад покривала) (6304),
- мішки та пакети пакувальні (6305).

Ще 6,5 млн дол. США складає недоторгованість за **продуктами рослинного походження**:

- соя (1201),
- ячмінь (1003),
- соняшник (1206),
- фрукти та горіхи, свіжі, приготовані чи заморожені (0811).

Серед окремих товарних позицій одна з найбільших недоторгованостей припадає на **сидіння** (9401, Меблі для сидіння та їх частини) - 5,8 млн дол. США.

За товарами хімічної та пов'язаних з нею галузей складає 4,6 млн дол. США:

- корунд штучний, оксид алюмінію, гідроксид алюмінію (2818),
- азотні добрива (3202),
- барвники інші за кодом 3206.

Продукція харчової промисловості (3,6 млн дол. США), **Деревина та вироби з деревини** (2,6 млн дол.), **Продукти тваринного походження**, мед (2,2 млн дол. США), **Шкіра, хутро та вироби з них** (2,1 млн. дол. США).

З цих товарів найбільшу вагу в українському експорті та імпорті до ОАЕ займають: **феросплави, гідроксид алюмінію, меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та електричні нагрівачі**. На основі недоторгованості, рангу в українському експорті та імпорті ОАЕ було виділено найбільш перспективні товари, що представлені у Таблиця 4.

Отже, серед перспективних товарів, визначених у даному розділі, є ті, які Україна вже успішно експортує на інші ринки. Ринок ОАЕ для цих товарів буде сприяти

диверсифікації експорту. З іншого боку, слід враховувати особливості ринку та достатньо специфічні вимоги, обмеження торгівлі, тощо. Однією з багатьох особливостей є те, що ринок ОАЕ не є однорідним – найбагатші споживачі можуть собі дозволити найкращу пропозицію на ринку, тоді як іммігранти мають зовсім іншу споживчу поведінку. Більше про обмеження торгівлі читайте у підрозділах 2.3 Особливості регулювання торговельних відносин між Україною та ОАЕ: тарифні та нетарифні бар'єри, 2.4 Бар'єри для експорту перспективних товарів а також у Розділ 4. Споживчі настрої.

Таблиця 4. Топ-30 перспективних товарних позицій на рівні HS4 українського експорту до ОАЕ, 2017 рік

Код	Товар	NRCA, ОАЕ (1)	NRCA, Україна (2)	Ранг у експорті, Україна (3)	Ранг у імпорті, ОАЕ (4)	Експорт, дол. США, 2017 (5)	Експорт (потенціал), 2017 (6)	Недоторгова- ність, дол. США, 2017 (7)	
	Ізольований провід, кабель та інші електричні провідники	8544	-0,22	0,61	2	1	31 583	6 327 096	6 295 513
	Феросплави	7202	-0,91	0,89	3	11	-	2 528 961	2 528 961
	Оксид алюмінію (включаючи пітучний корунд); гідроксид алюмінію	2818	-0,98	0,88	6	60	-	1 039 650	1 039 650
	Меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та їх частини	9401	-0,81	0,13	7	42	39 357	5 863 257	5 823 900
	Електричні нагрівачі; електронагрівальні апарати перукарські; сушарки для рук, праски; електронагрівальні прилади для побутових цілей; електронагрівальні резистори, крім № 8545	8516	-0,27	0,33	8	15	4 092	4 110 241	4 106 149
	Залізничні або трамвайні локомотиви або рухомий склад; їх частини	8607	-0,95	0,70	11	19	-	562 049	562 049
	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, плакований, з гальванічним або іншим покриттям	7210	-0,26	0,11	12	7	-	1 879 585	1 879 585
	Костюми, куртки, блейзери, брюки, комбінезон, бантик та шорти (крім купальних костюмів); чоловічі чи хлопчачі (не в'язані або в'язані гачком)	6203	-0,13	0,14	13	12	10 412	3 938 104	3 927 692
	Будівельні столярні вироби з деревини, включаючи стільникові панелі з дерева, зібрані підлогові панелі, черепицю та козирки	4418	-0,73	0,56	15	46	33 839	722 766	688 927
	Хліб, тістечка, торти, печиво, інші вироби пекарські, з вмістом какао чи ні; вафлі для причастя, порожні тарілки, придатні для фармацевтичних цілей, вафлі, рисовий папір та подібні продукти	1905	-0,37	0,25	16	3	761 379	896 468	135 089
	Радіоактивні хімічні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або родючі хімічні елементи та ізотопи); та їх сполуки; суміші та залишки, що містять ці продукти	2844	-0,99	0,75	17	51	-	697 535	697 535
	Добрива; мінеральні або хімічні, азотисті	3102	-0,97	0,50	18	2	-	853 902	853 902
	Натуральний мед	409	-0,70	0,91	19	61	14 939	266 132	251 193
	Екстракт солоду; продукти з екстракту борошна / крупи / шроту / крохмалю / солоду, без какао (або менше 40 мас.%)	1901	-0,42	0,35	20	5	13	1 369 963	1 369 950
	Масляний пиріг та інші тверді залишки; мелений чи ні у вигляді гранул, отриманий в результаті видобутку соєвої олії	2304	-0,78	0,27	22	35	-	756 759	756 759
	Масла та інші продукти перегонки високотемпературного вугільного дьогтю; аналогічні продукти, в яких маса ароматичних компонентів перевищує вагу неароматичних компонентів	2707	-0,88	0,35	23	18	454 507	2 149 686	1 695 179
	Титанові руди та концентрати	2614	-0,42	0,93	24	63	-	117 315	117 315

Взуття; частини взуття; знімні устілки, подушки на підборах та подібні вироби; гетри та подібні вироби та їх частини	6406	-0,95	0,59	25	62	-	422 690	422 690
ДСП, орієнтована плита та аналогічна дошка (наприклад, вафельна дошка) з дерева або інших лігментних матеріалів, агломерованих смолами або іншими органічними сполучними речовинами	4410	-0,94	0,62	27	28	-	151 165	151 165
Маргарин; харчові суміші або продукти з тваринних і рослинних жирів, масел та олій або їх фракцій, крім харчових жирів, масел чи олій та їх фракцій товарної позиції 1516	1517	-0,80	0,71	30	13	126 591	157 401	30 810
М'ясо великої рогатої худоби; заморожене	202	-0,85	0,17	31	30	12	1 413 157	1 413 145
Гігієнічні рушники (тампони) та тампони, серветки та вкладиші для серветок для немовлят та подібні вироби, з будь-якого матеріалу	9619	-0,81	0,31	33	14	-	570 285	570 285
Картонні коробки, коробки, шафи, мішки тощо, з паперу, картону, целюлозної вати або волокон; коробки, лотки для листів тощо, з паперу або картону, що використовуються в офісах, магазинах тощо	4819	-0,38	0,11	35	8	58 901	729 843	670 942
Дріт із заліза або нелегированої сталі	7217	-0,20	0,60	36	40	-	280 985	280 985
Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах	3904	-0,52	0,16	38	9	-	684 419	684 419
Двигуни та мотори (наприклад, реакційні двигуни, гідравлічні двигуни, пневматичні силові двигуни)	8412	-0,28	0,06	39	21	126 906	1 770 864	1 643 958
Металопрокатні млини і рулони для них	8455	-0,86	0,69	41	53	-	307 856	307 856
Машини для сортування, відсіву, відокремлення, промивання, дроблення, подрібнення, перемішування або змішування землі, каменю, руд у твердому вигляді, формування, формування верстатів для твердого мінерального палива	8474	-0,21	0,12	42	34	32 000	873 135	841 135
Шкіра з великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або коней, без шерсті, роздробленої або не розділеної, крім шкіри товарної позиції 41.14	4107	-0,93	0,24	46	43	-	686 056	686 056
Кокс і напівкокс; вугілля, лігніт або торф, агломерований чи не; реторти вуглецю	2704	-1,00	0,33	47	29	176 070	403 376	227 306

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Коментарі:

- Колонки (1)-(2) представляють порівняльні переваги для кожного товару
- Колонки (3)-(4) представляють порядок групи товару в українському експорті та імпорті ОАЕ для товарів, у яких Україна має порівняльні переваги, а ОАЕ – відносну слабкість. Наприклад, товарна група, обсяг експорту якої з України є найбільшим, має ранг 1 у колонці (3) і т.д. Аналогічно, товарна група, для якої імпорт ОАЕ є найбільшим, має ранг 1 у колонці (4).
- Колонка (5) – реальний експорт товару з України до ОАЕ
- Колонка (6) – оцінка потенційного експорту відповідно до гравітаційної моделі міжнародної торгівлі
- Колонка (7) – індекс розвитку торгівлі або рівень недоторгованості товару, вказує наскільки реальний обсяг торгівлі є меншим за потенційний. Дорівнює різниці між реальним та потенційним експортом, поділений на рівень потенційного експорту. Вимірюється у відсотках. Нижня межа індексу -100%. Якщо індекс менше нуля, то присутня недоторгованість, і чим більш від'ємне значення, тим більшою є відносна недоторгованість. Наприклад, обсяг експорту натурального меду з України до ОАЕ складає 14,9 тис. дол. США, а рівень потенційного експорту відповідно до гравітаційної моделі – 266 тис. дол. США. Отже, індекс розвитку торгівлі складає $(14,9 - 266) \times 100\% / 266 = -94\%$

2.3 Особливості регулювання торговельних відносин між Україною та ОАЕ: тарифні та нетарифні бар'єри

Торговельний режим ОАЕ загалом відкритий з низькими ставками ввізних мит і невеликою кількістю нетарифних бар'єрів. У 2003 році ОАЕ приєдналися до Митного союзу Ради співробітництва країн Перської затоки (англ. Gulf Cooperation Council, GCC), до складу якого крім ОАЕ входять Саудівська Аравія, Кувейт, Бахрейн, Катар і Оман. Відповідно, торговельні відносини з Україною регулюються спільним законодавством, яке є єдине для всіх країн-членів. Як член GCC, ОАЕ застосовує Спільний митний кодекс²¹, Спільні підходи до митних процедур, Спільний закон про антидемпінгові та компенсаційні заходи. ОАЕ є також членом Угоди про велику арабську зону вільної торгівлі (англ. Greater Arab Free Trade Area, GAFTA) і відповідно має вільний доступ на такі ринки: Алжир, Бахрейн, Єгипет, Ірак, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівія, Марокко, Оман, Палестина, Катар, Саудівська Аравія, Сирія, Туніс та Ємен. У складі GCC ОАЕ є також учасником угод про вільну торгівлю з Сінгапуром та країнами Європейської асоціації вільної торгівлі.

Ввізні мита до усіх країн-членів Митного союзу GCC є однаковими, незалежно від країни кінцевого призначення продукту в GCC. Крім того, єдина економічна угода між членами GCC усунула практично всі торговельні бар'єри між членами. До винятків відносяться товари, якими заборонено торгувати на території держав-членів.

Для більшості товарів ставка ввізного мита нараховується на ціну CIF²² у розмірі 5%. За даними СОТ, середня діюча ставка режиму найбільшого сприяння (MFN) в ОАЕ становила 4,8% у 2018 році. Причому для сільськогосподарських товарів вона становила в середньому 6,1%, а для несільськогосподарських товарів - 4,6%²³. У розрізі окремих товарних груп, найвищий митний захист застосовується до алкогольних та тютюнових виробів (за даними СОТ, середня діюча ставка ввізного мита MFN для цих продуктів становить 52,5%²⁴, зокрема, для тютюнових виробів – 100%, алкогольних – 50%²⁵). Разом з тим ОАЕ звільняє від сплати митних зборів частину товарів, в т.ч. деякі харчові продукти, імпорту для дипломатичного корпусу, військові товари, предмети особистого користування, вживані предмети побуту, подарунки, ін²⁶.

²¹ <https://www.dubaicustoms.gov.ae/en/Publications/Documents/GCCCommonCustomsLawEnglish.pdf>

²² Cost, Insurance and Freight (Вартість, страхування і фрахт) – міжнародний комерційний торговий термін. Означає, що у ціну товару входить вартість, фрахт та транспортні витрати, а також вартість страхування при перевезенні

²³ https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/daily_update_e/tariff_profiles/AE_E.pdf

²⁴ https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/daily_update_e/tariff_profiles/AE_E.pdf

²⁵ <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-Import-Tariffs>

²⁶ https://ustr.gov/sites/default/files/2019_National_Trade_Estimate_Report.pdf

Крім того, починаючи з 2017 р. ОАЕ застосовують акцизний податок на конкретні товари власного та іноземного виробництва, які “зазвичай шкідливі для здоров'я людини та навколишнього середовища”²⁷. Зокрема, до газованих напоїв застосовується ставка акцизного збору 50%, а до тютюнових виробів та енергетичних напоїв – 100% (common GCC excise tax)²⁸. ОАЕ планує надалі розширювати перелік підакцизних товарів (електронні курильні пристрої та інструменти, підсолоджені напої, ін)²⁹. З 1 січня 2018 року в ОАЕ введений також податок на додану вартість, що складає 5% для більшості товарів та послуг³⁰.

До заборонених для ввезення до ОАЕ продуктів належать живі свині. Крім того, до заборонених відносяться товари з невичерпного переліку нижче :

- наркотичні засоби (гашиш, кокаїн, героїн, макове насіння, галюциногенні таблетки тощо),
- товари з бойкотованих країн,
- товари ізраїльського походження або такі, що носять ізраїльські торгові марки або логотипи,
- слонова кістка і ріг носорога,
- ігрові інструменти та механізми,
- тришарові риболовні сітки,
- гравюри, літографії, скульптури та статуї з будь-якого матеріалу,
- використовувані та/або відновлені шини,
- радіаційно забруднені речовини,
- друковані видання, картини, фотографії, листівки, книги, журнали, кам'яні скульптури та манекени, які суперечать ісламському вченню,
- готові та домашні продукти,
- інші товари, заборонені законодавством.

Крім того, ввезення окремих товарів є обмеженим – до них застосовуються додаткові імпорتنі вимоги (отримання спеціального дозволу, ін). До товарів, імпорт яких обмежується, відносяться алкогольні та тютюнові вироби, м'ясо свинини та продукти зі свинини³¹.

Як імпорт, так і експорт в ОАЕ вимагають ліцензії на торгівлю, яку можна отримати в митному відділі будь-якого з еміратів. Ліцензія діє на всій території ОАЕ. Для отримання права на торгівлю заявник повинен бути громадянином ОАЕ або компанією, заснованою в ОАЕ, 51% якої належить громадянам ОАЕ. Розповсюдження імпортованих товарів може проводитися торговими агенціями,

²⁷ <https://government.ae/en/information-and-services/finance-and-investment/taxation/excise-tax>

²⁸ [https://ustr.gov/sites/default/files/2019 National Trade Estimate Report.pdf](https://ustr.gov/sites/default/files/2019%20National%20Trade%20Estimate%20Report.pdf)

²⁹ <https://government.ae/en/information-and-services/finance-and-investment/taxation/excise-tax>

³⁰ <https://government.ae/en/information-and-services/finance-and-investment/taxation/valueaddedtaxvat>

³¹ https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s338_e.pdf

які належать громадянам ОАЕ, або компаніями, які повністю належать громадянам ОАЕ³².

Виключенням є Вільні економічні зони, на які не розповсюджуються ліцензійні вимоги. Товари, що ввозяться у Вільні зони, звільняються від сплати мита. Більш того, реекспорт із Вільних зон до третіх ринків за межами митної зони ГСС також звільнений від будь-яких мит. Наразі в ОАЕ функціонує більше тридцяти вільних зон³³. Вільні зони зазвичай розташовуються навколо великих морських портів або аеропортів. Приклади включають вільні зони Джебель Алі і Хамрія, які розташовані навколо морських портів, а також вільні зони аеропортів у Дубай, Шарджа і Абу-Дабі³⁴. Також у цих зонах діють ліберальні інвестиційний та податковий режими для іноземних компаній.

Ще одна важлива вимога для експортерів до ОАЕ це те, що документи, видані закордоном з метою експорту більшості товарів до ОАЕ, мають бути нотаріально завірени та легалізовані дипломатичними каналами (процедура «легалізації»)³⁵.

ОАЕ застосовує низку санітарних та фітосанітарних регуляторних заходів, більшість з яких базується на стандартах Ради співробітництва арабських країн Перської затоки. Санітарні та фітосанітарні заходи застосовуються як на федеральному рівні, так і на рівні еміратів. Імпорт рослин та продукції рослинного походження в ОАЕ вимагає отримання фітосанітарного сертифіката. Імпортовані живі тварини і продукти тваринного походження повинні походити зі схваленого виробничого об'єкту з країни, що отримала право експорту до ОАЕ, та супроводжуватися належним сертифікатом здоров'я/ветеринарним сертифікатом. Крім того, окремі харчові продукти (передусім із м'яса та птиці, ін.) додатково потребують отримання сертифікату Халяль за місцем виробництва. Усі вантажі з продуктами харчування перевіряються після прибуття в порт призначення на відповідність нормам про маркування³⁶ та терміну придатності, тоді як окремі зразки з окремих партій харчових продуктів беруться (на основі оцінки ризику) для лабораторних тестів з метою забезпечення відповідності вимогам ОАЕ³⁷.

Україна отримала дозвіл та погодила міжнародні ветеринарні сертифікати на експорт до ОАЕ таких живих тварин та харчових продуктів тваринного походження: охолодженої/замороженої яловичини, м'яса птиці³⁸, м'яса овець та продуктів з нього, живих овець та кіз, живої птиці та добового молодяку свійської

³² https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s338_sum_e.pdf

³³ <http://www.uaefreezones.me/>

³⁴ https://uae.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ae/trade/export_to_the_UAE

³⁵ <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-import-requirements-and-documentation>

³⁶ Див. стандарт ОАЕ - UAE S.9: 2017 "Labelling for Prepackaged Food Stuffs" <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-labeling-marking-requirements>

³⁷ https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s338_e.pdf

³⁸ Причому право на експорт м'яса птиці в ОАЕ отримали компанії, що мають право постачання цієї продукції до ЄС.

птиці, яєць птиці, молочних продуктів, меду, рибних продуктів – детальніше на сайті Держпродспоживслужби³⁹.

Орган стандартизації та метрології Еміратів (англ. Emirates Authority for Standardization and Metrology, ESMA) розробляє та приймає стандарти, які готуються технічними комітетами на вимогу уряду, бізнесу, або споживачів. Загалом стандарти розробляються відповідно до чинних міжнародних і регіональних стандартів. Якщо відповідного міжнародного стандарту немає, ESMA може розробити власний. Немає центрального органу, який би відповідав за підготовку технічних регламентів в ОАЕ. Вони можуть бути розроблені ESMA, спочатку у формі стандарту, а потім стати обов'язковими, або можуть бути розроблені безпосередньо міністерством; всі технічні регламенти затверджуються рішенням Кабінету Міністрів.

ESMA також здійснює моніторинг застосування стандартів і технічних регламентів. ОАЕ запроваджують обов'язкову систему підтвердження відповідності (англ. Emirates Conformity Assessment System, ECAS), згідно з якою ESMA здійснює оцінку відповідності продукції стандартам ОАЕ з метою її розміщення на внутрішньому ринку (як імпортованих, так і вітчизняних).

ECAS встановлює вимоги щодо безпечності та якості для визначеної регульованої продукції, що включає: косметичні засоби, парфумерні товари та засоби особистої гігієни, електричне обладнання, електронні та газові прилади, машини, автомобілебудування, будівельні матеріали, продукти харчування, призначені для використання споживачами, тютюн та тютюнові вироби, ін. Сертифікат відповідності ECAS є підтвердженням того, що продукт був затверджений Федеральним урядом ОАЕ через ESMA⁴⁰. Сертифікати відповідності від імені ESMA видають спеціальні уповноважені органи. З 2018 року ESMA вимагає від виробників маркувати продукцію знаком ECAS на всіх сертифікованих продуктах ECAS (виняток становлять: парфуми та миючі засоби, тютюнові вироби та енергетичні напої)⁴¹.

ESMA входить до складу Організації зі стандартизації країн Перської затоки (GSO), що була створена під керівництвом Ради співробітництва країн Перської затоки GCC та займається розробкою технічних регламентів та стандартів в рамках GCC (GSO складається із 6 країн Перської затоки і Ємену). Зокрема, GSO встановлює, що маркування G Mark є обов'язковою вимогою для експорту та розміщення регульованої продукції (зокрема, низьковольтне електрообладнання, дитячі іграшки, ін.) на ринках країн GCC. Маркування проводиться за результатами

³⁹ http://consumer.gov.ua/ContentPages/Sertifikati_Na_Eksport_Z_Ukraini/201/

⁴⁰ <http://www.intertek.com/government/product-conformity/ecas/>

⁴¹ [https://www.tuv.com/market-access-services/en/certification-filter/ecas-\(emirates-conformity-assessment-scheme\).html](https://www.tuv.com/market-access-services/en/certification-filter/ecas-(emirates-conformity-assessment-scheme).html)

процедури оцінки відповідності та підтверджує відповідність промислової продукції технічним регламентам GCC⁴² (G-Mark certification).

Отже, митний захист в ОАЕ (та інших країнах-членах GCC) в цілому невисокий, за виключенням алкогольних та тютюнових виробів. Тоді як режим вільних економічних зон надає можливості безмитного експорту до ОАЕ та подальшого реекспорту на регіональні та світові ринки. В той же час різноманітні нетарифні заходи можуть суттєво ускладнювати експорт до ОАЕ. Так, українські експортери відмічають обмежувальний вплив таких заходів в ОАЕ: процедури митного інспектування та оформлення, вимоги у сфері санітарного та фітосанітарного контролю, технічного регулювання, а також легалізації документів, необхідних для імпортування⁴³. Крім того, вимоги до імпорту в ОАЕ змінюються у зв'язку з розвитком системи технічного регулювання та санітарного контролю, розробкою та ухваленням нового законодавства на національному рівні та рівні GCC.

⁴² <https://www.gso.org.sa/en/conformity/gcc-conformity-mark/>

⁴³ <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=f3eddf2f-c437-4f9f-ac3e-d00aa55ad2e2>

2.4 Бар'єри для експорту перспективних товарів

Далі розглянуто тарифні та нетарифні обмеження щодо перспективних груп українських товарів. Слід зазначити, що з переліку 135 товарних груп, які визначені цим дослідженням перспективними для експорту до ОАЕ, до наступних позицій та підпозицій застосовуються нульові ставки ввізного мита:

- жива врх (0102),
- бобові овочі; очищені чи неочищені, свіжі чи охолоджені (0708),
- ячмінь (1003),
- зернова крупа (1103),
- соєві боби (1201),
- макуха соєва та інші тверді відходи і залишки (2304),
- деревне вугілля (4402),
- газети, журнали та періодичні видання, ілюстровані чи ні, містять рекламні матеріали (4902),
- карти та гідрографічні або подібні діаграми всіх видів, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси, надруковані (4905),
- радіоактивні елементи та ізотопи і сполуки, сплави, дисперсії, кераміка (284440),
- хвойна деревина для палива, в колодах, гілках тощо (440111),
- не хвойна деревина для палива, в колодах, гілках тощо (440112),
- будівельні столярні вироби з бамбука (441891),
- проводи ізольовані, кабелі, інші провідники електричні зі з'єднувальними пристроями (854442),
- кабелі волоконно-оптичні (854470).

Ще одна підпозиція має ставку 2.78%:

- проводи ізольовані, кабелі, інші провідники електричні, до 1000В, без з'єднувальних пристроїв (854442).

До решти застосовується мито на рівні 5%. Оскільки ОАЕ є членом GCC, до складу якого крім ОАЕ входять Саудівська Аравія, Кувейт, Бахрейн, Катар і Оман, ці ж ставки діють для всіх цих країн.

Для товарів, для яких діють не нульові ставки ввізного мита, можна оцінити наскільки мито обмежує експорт з України до ОАЕ. Вказану оцінку було проведено у вигляді додаткового економетричного дослідження, у якому до гравітаційної моделі було включено змінну рівня мит, які застосовуються країнами до імпорту за відповідними товарними групами. Таким чином, гравітаційна модель була оцінена для кожної товарної групи, яка визначена перспективною для експорту з України до ОАЕ та до якої застосовуються ненульові мита. За

результатами оцінки гравітаційної моделі, для 71 (53%) товарних груп змінна рівня мит є статистично незначущою.

Для 58 товарних груп (43%) гравітаційна модель показала збільшення обсягу українського експорту у випадку зменшення рівня митних заходів⁴⁴. Таблиця С2 (Додаток С) ілюструє наскільки зросли б обсяги експорту до ОАЕ, якщо була б застосована нульова митна ставка, тобто наскільки обсяги експорту обмежені митами. Загальне збільшення обсягу експорту за цим переліком складе 32 млн дол. США. Ця цифра складає 8% порівняно з вартістю загального експорту у 384 млн. дол. США у 2017 році, тобто зниження не дають вагомого зростання експорту. Такий результат є очікуваним, враховуючи низький розмір тарифів ОАЕ. Крім того, що тарифи є низькими, вони є універсальними для країн за межами Митного союзу Ради співробітництва країн Перської затоки. Тобто для України успішні переговори щодо зниження тарифів є малоімовірними і не дадуть суттєвого результату щодо зростання експорту до ОАЕ.

Більш вагомим бар'єром для збільшення українського експорту визначених перспективних товарів до ОАЕ є нетарифні заходи та особливості ринку. Щодо особливостей ринку варто віднести стиль ведення бізнесу, що підкреслює особисті відносини, які не будуються за один день⁴⁵. Відповідно, підтримка і розвиток особистих контактів на державному рівні є важливою для покращення економічної співпраці. Нетарифні заходи, які застосовують ОАЕ щодо перспективних товарів українського експорту наведені у Таблиці 5. Найбільша кількість заходів застосовується до харчових продуктів (а саме продуктів тваринного походження: яловичина, мед, ін.), в першу чергу, це санітарні та фітосанітарні заходи, що регулюють питання безпечності цих продуктів для споживання людиною. Для експорту технологічної промислової продукції, як-от ізольований провід, найбільша кількість заходів стосується саме технічного регулювання. У той же час для сировинної продукції та продукції з нижчим рівнем переробки (сталь, феросплави, дошки) застосовується менша кількість різноманітних регулювань та обмежень. Однак, важливо розуміти, що такий описовий аналіз є достатньо схематичним і показує лише масштаб вимог, тому для кожного перспективного товару необхідно окремо проводити детальний аналіз щодо вимог та бар'єрів для виходу на ринок ОАЕ.

⁴⁴ У 6 випадках (4%) коефіцієнт рівня мит є статично значущим, але має неінтуїтивний позитивний напрям (тобто при зростанні рівня мит, експорт зростає). Нелогічний результат ми пов'язуємо з особливостями торгівлі цими товарами та особливостями встановлення мит.

⁴⁵ United Arab Emirates - Selling Factors and Techniques <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-Selling-Factors-and-Techniques>

Таблиця 5. Нетарифні заходи, які застосовуються ОАЕ до визначених перспективних товарних груп українського імпорту, 2018

Код	Товар	Середня ставка ввізного мита,	Заходи щодо контролю кількості	Заходи, пов'язані з експортом	Передвід-вантажувальна інспекція	Заходи контролю за цінами	Санітарні та фітосанітарні	Технічні бар'єри в торгівлі
8544	Ізольований провід, кабель та інші електричні провідники	2,6%	1	3	1			7
7202	Феросплави	5,0%						1
2818	Оксид алюмінію (включаючи ітучний корунд); гідроксид алюмінію	5,0%						1
9401	Сидіння (ті, що не належать до товарної позиції № 9402), конвертовані чи не в ліжка та їх частини	5,0%	1	3	1			1
8516	Електричні нагрівачі; електронагрівальні апарати перукарські; сушарки для рук, праски; електронагрівальні прилади для побутових цілей; електронагрівальні резистори, крім № 8545	5,0%	1	3	1			1
8607	Залізничні або трамвайні локомотиви або рухомий склад; їх частини	5,0%	1	3	1			1
7210	Залізо або нелегована сталь; плоскокотані вироби шириною 600 мм або більше, оббиті, покритими або покритими	5,0%						1
6203	Костюми, куртки, блейзери, брюки, комбінезон, бантик та шорти (крім купальних костюмів); чоловічі чи хлопчачі (не в'язані або в'язані гачком)	5,0%		6	2		6	1
4418	Будівельні столярні вироби з деревини, включаючи стільникові панелі з дерева, зібрані підлогові панелі, черепицю та козирки	3,8%						1
1905	Хліб, тістечка, торти, печиво, інші вироби пекарські, з вмістом какао чи ні; вафлі для причастя, порожні тарілки, придатні для фармацевтичних цілей, вафлі, рисовий папір та подібні продукти	5,0%	3		1	1	16	1
2844	Радіоактивні хімічні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або родючі хімічні елементи та ізотопи); та їх сполуки; суміші та залишки, що містять ці продукти	1,6%	2	2	2	1		3
3102	Добрива; мінеральні або хімічні, азотисті	5,0%	1			3		2
409	Натуральний мед	5,0%		5	3	3	21	1
1901	Екстракт солоду; продукти з екстракту борошна / крупи / проту / крохмалю / солоду, без какао (або менше 40 мас.%)	5,0%		3	1	1	17	1
2304	Масляний піріг та інші тверді залишки; мелений чи ні у вигляді гранул, отриманий в результаті видобутку соєвої олії	0,0%	1				5	7
2707	Масла та інші продукти перегонки високотемпературного вугільного дьогтю; аналогічні продукти, в яких маса ароматичних компонентів перевищує вагу неароматичних компонентів	5,0%	1	3	1			1
2614	Титанові руди та концентрати	5,0%						1

6406	Взуття; частини взуття; знімні устілки, подушки на підборах та подібні вироби; гетри та подібні вироби та їх частини	5,0%		6	2		6	1
4410	ДСП, орієнтована плита та аналогічна дошка (наприклад, вафельна дошка) з дерева або інших лігментних матеріалів, агломерованих смолами або іншими органічними сполучними речовинами	5,0%						1
1517	Маргарин; їстівні суміші або препарати з тваринних або рослинних жирів або олій або з фракцій різних жирів або масел цієї глави, крім харчових жирів або олій товарної позиції № 1516	5,0%	1	3	1	1	16	1
0202	М'ясо великої рогатої худоби; заморожене	5,0%		11	6	3	45	1
9619	Гігієнічні рушники (тампони) та тампони, серветки та вкладиші для серветок для немовлят та подібні вироби, з будь-якого матеріалу	5,0%						1
4819	Картонні коробки, коробки, шафи, мішки тощо, з паперу, картону, целюлозної вати або волокна; коробки, лотки для листів тощо, з паперу або картону, що використовуються в офісах, магазинах тощо	5,0%						1
7217	Дріт із заліза або нелегированої сталі	5,0%						1
3904	Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах	5,0%						1
8412	Двигуни та мотори (наприклад, реакційні двигуни, гідролічні двигуни, пневматичні силові двигуни)	5,0%	1	3	1			1
8455	Металопрокатні млини і ролони для них	5,0%	1	3	1			1
8474	Машини для сортування, відсіву, відокремлення, промивання, дроблення, подрібнення, перемішування або замішування землі, каменю, руди у твердому вигляді, формування, формування верстатів для твердого мінерального палива	5,0%	1	3	1			1
4107	Шкіра з великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або коней, без шерсті, роздробленої або не роздробленої, крім шкіри товарної позиції 41.14	5,0%						1
2704	Кокс і напівкокс; вугілля, лігніт або торф, агломерований чи не; реторти вуглецю	5,0%						1

Джерело: UNCTAD TRAINS

Коментарі: Таблиця представляє кількість типів немитних заходів, які застосовуються до кожного товару. Приклад: До товарної групи Ізольований провід, кабель та інші електричні провідники застосовується 1 захід щодо контролю кількості, 3 заходи, пов'язані з експортом, 1 з категорії перевідвантажувальної інспекції і 7 технічних бар'єрів.

2.5 Порівняння вартісних характеристик імпорту ОАЕ

Додатково для перспективних товарних груп українського експорту до ОАЕ проведено порівняння вартості одиниці товару в групі з України та інших країн⁴⁶.

Таблиця 6 представляє результати аналізу. Зі 135 товарних позицій порівняння проведено для 25, адже 107 товарних позицій Україна до ОАЕ не постачала, або постачала дуже мало (менше 5000 дол. у вартісному вираженні, або менше 100 одиниць). І ще для 3 позиції аналіз не можливий через відсутність статистики по кількості імпорту. Таблиця показує у скільки разів вартість одиниці українських товарів більша за найнижчу вартість країни-постачальника до ОАЕ, а також у скільки разів середня вартість по всіх постачальниках до ОАЕ більша за вартість найдешевшої пропозиції. Відповідно, можна порівняти вартість за одиницю українських товарів на ринку з мінімальною вартістю та середньою. Для товарних груп, які Україна вже експортує до ОАЕ, вона пропонує найнижчу вартість одиниці товару для 8 товарних груп:

- зерно сорго (1007),
- зернові злаки, оброблені (наприклад, обвалені, прокатані, пластівці, перлинні, нарізані або подрібнені), крім рису товарної позиції № 1006; зародок крупи цілий, рулетний, пластівчастий або мелений (1104),
- солод; смажений або ні (1107),
- маргарин; їстівні суміші або препарати з тваринних або рослинних жирів або олій або з фракцій різних жирів або масел цієї глави, крім харчових жирів або олій товарної позиції № 1516 (1517),
- макаронні вироби; приготовані чи фаршировані м'ясом чи іншою речовиною, яєчні спагеті, макарони, локшина, лазанья, ньокі, равіолі, канелоні; кус-кус (1902),
- хліб, тістечка, торти, печиво, інші вироби пекарські, з вмістом какао чи ні; вафлі для причастя, вафлі, рисовий папір та подібні продукти (1905),
- кварц (крім природних пісків), кварцит, грубо оброблений чи просто нарізаний пилянням чи іншим способом на блоки або плити прямокутної (у тому числі квадратної) форми (2506),
- кокс і напівкокс; вугілля, лігніт або торф, агломерований чи не; реторти вуглецю (2704).

Ще для 2 товарів вартість одиниці товару українських постачальників незначно вища найдешевшої пропозиції: Натуральний мед (409) та Соя (1201).

⁴⁶ Для проведення аналізу використовувалися дані UN Comtrade (2017) щодо обсягів (кількості одиниць) та вартості товарів, які імпортувалися до ОАЕ з різних країн. Відповідно, було розраховано вартість одиниці товару для кожної країни та нормовано до найменшої пропозиції

Таблиця 6. Аналіз вартісних характеристик перспективних товарів українського експорту до ОАЕ, HS4, 2017

Код	Товар	Країна з найдешевшою пропозицією	Нормалізована вартість за одиницю ⁴⁷ , Україна	Середня нормалізована вартість за одиницю ⁴⁸
0409	Мед натуральний	Китай	1	3
1007	Сорго зернове	Україна	1	2
1104	Зерно зернових культур, оброблене іншими способами (наприклад, лущене, плющене, у вигляді пластівців, обрушене, різане (ядро) або подрібнене), за винятком рису товарної позиції 1006; зародки зерна зернових культур, цілі, плющені, у вигляді пластівців або мелені	Україна	1	5
1107	Солод, обсмажений або необсмажений	Україна	1	6
1201	Сосві боби, подрібнені або неподрібнені	Малаві	1	1
1517	Маргарин; харчові суміші або продукти з тваринних і рослинних жирів, масел та олій або їх фракцій, крім харчових жирів, масел чи олій та їх фракцій товарної позиції 1516	Україна	1	1
1902	Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіолі, канелоні; кускус, готовий або не готовий до вживання	Україна	1	4
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао; вафельні пластини, порожні капсули, придатні для використання у фармацевтиці, вафельні облатки для запечатування, рисовий папір та аналогічні продукти	Україна	1	2
2105	Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао	Оман	14	20
2506	Кварц (крім природних пісків); кварцит, начорно оброблений або необроблений, розпиляний або нерозпиляний чи розділений іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	Україна	1	2
2507	Каолін та інші глини каолінові, кальциновані або некальциновані	Оман	16	7
2516	Граніт, порфір, базальт, пісковик та інші камені для монументів чи будівництва, начорно оброблені або необроблені, розпиляні або нерозпиляні чи розділені іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	Оман	180	14
2704	Кокс і напівкокс із кам'яного вугілля, лігніту, бурого вугілля або торфу, агломеровані або неагломеровані	Україна	1	2
2707	Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол; аналогічні продукти, в яких ароматичні складові переважають за масою неароматичні	Німеччина	3	2

⁴⁷ Нормалізована вартість за одиницю – вартість за одиницю товару, поділена на ціну найдешевшої пропозиції

⁴⁸ Середня нормалізована вартість за одиницю товару – середня вартість групи товарів серед усіх країн, що постачають цю групу до ОАЕ

4401	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо; деревна тріска або стружка; тирса, тріска, стружка, уламки та відходи деревини та скрап, агреговані або неагреговані, у вигляді колод, полін, брикетів, гранул тощо	В'єтнам	2	4
4402	Вугілля деревне (включаючи вугілля з шкаралупи або з горіхів), агреговане або неагреговане	Кувейт	2	3
4409	Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) у вигляді профільованого погонажу (з гребенями, пазами, шпунтовані, із стесаними краями, з'єднанням у вигляді напівкруглого калювання, фасонні, закруглені тощо) уздовж будь-яких країв чи площин, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання	Кот д'Івуар	3	6
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і драбку для покрівель	Словенія	28	23
4421	Інші вироби з дерева	Оман	89	19
4819	Ящики, коробки, мішки, пакувальні пакети та інша тара з паперу, картону, целюлозної вати або полотна з целюлозних волокон; коробки для картотек, лотки для листів та аналогічні вироби з паперу та картону, що використовуються в установах, магазинах або в аналогічних цілях	Туніс	48	9
6806	Шлаковата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати; відшарований вермикуліт, спучені глини, спінений шлак та аналогічні спучені мінеральні продукти; суміші та вироби з теплоізоляційних, звукоізоляційних або звукопоглинальних матеріалів, крім виробів товарних позицій 6811 - 6812 або групи 69	Словенія	77	85
8108	Титан і вироби з титану, включаючи відходи та брухт	Сінгапур	49	34
8544	Проводи ізольовані (включаючи емальовані чи анодовані), кабелі (включаючи коаксіальні) та інші ізольовані електричні провідники із з'єднувальними деталями або без них; кабелі волоконно-оптичні, складені з волокон з індивідуальними оболонками, незалежно від того, зібрані вони чи ні з електричними провідниками або з'єднувальними пристроями	Мозамбік	164	25
8545	Електроди вугільні, щітки вугільні, вугілля для ламп або гальванічних елементів та інші вироби з графіту чи інших видів вуглецю з металом або без нього, що використовуються в електротехніці	Китай	6	3
8608	Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	Оман	22	25

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Рисунок 15 узагальнює результати аналізу та показує, наскільки пропозиції українських експортерів відрізняються від найкращих пропозицій. Загалом, **в 2017 році Україна не постачала, або майже не постачала до ОАЕ 107 (81%) перспективних товарних груп зі 135 товарних позицій довгого списку.** З товарів, які торгувалися, у **8 випадках Україна пропонувала найкращу вартість (6%).** У цілому українські товари дорожчі щонайменше на 25% порівняно з найдешевшою пропозицією.

Рисунок 15. Розподіл українського експорту відносно найменших вартісних пропозицій, 2017

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Отже, найнижчу вартість одиниці товару українські виробники пропонують в цілому для харчових продуктів та товарів сільського господарства. На основі порівняння вартісних характеристик можна робити обережні висновки щодо конкурентоздатності українських товарів. Так для сировинних товарів, таких як соя, наприклад, нижча вартість справді означає вищу конкурентоздатність.

Для інших груп товарів важко говорити про подібне порівняння, адже 80% товарів з переліку перспективних до ОАЕ не постачаються. Наприклад, для продукції галузі машинобудування вартісні характеристики доступні лише для трьох товарних позицій:

- ізолюваний провід, кабель та інші електричні провідники (8544),
- електроди вугільні, щітки вугільні та інші вироби з вуглецю, що використовуються в електротехніці (8545),
- шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів; сигнальне обладнання (8608).

У двох випадках з трьох вартість одиниці товару є вищою за середню. Причому для ізолюваних проводів вона вища в 6 разів. Варто зазначити, що вища вартість не завжди свідчить про неконкурентоспроможність, а може відображати і кращу якість товару чи його статусність, особливо для більш складних не сировинних товарів. Тому не варто вважати, що нижча вартість є безумовною перевагою виробника.

2.6 Реекспорт перспективних товарів з ОАЕ

ОАЕ є значним реекспортером продукції, імпортованої з інших країн (близько 110 млрд дол. США у 2017 р., за даними UN Comtrade). Тобто ринок ОАЕ – це своєрідна вітрина і торговельний майданчик для інших країн. Зокрема, майже половина всього реекспорту направляється до п'яти країн Перської затоки – Ірану, Саудівської Аравії, Іраку, Оману, Кувейту. Отже, ринок ОАЕ може бути кроком на шляху як до цих, так і багатьох інших ринків. У цьому відношенні обсяги реекспорту товарів з ОАЕ свідчать про значний попит на ці товари на регіональних та світових ринках торговельних партнерів ОАЕ.

Серед товарів, що реекспортують ОАЕ є ті, для яких Україна має виявлені порівняльні переваги у світі, тобто Україна може поставляти ці товари до ОАЕ з метою їх реекспорту на інші ринки. Це створює додаткові можливості збільшення українського експорту не тільки до ОАЕ, а й виходу цих товарів на нові ринки, в тому числі на ринки країн Перської затоки.

Таблиця 7 представляє 20 товарів з найбільшими обсягами реекспорту з ОАЕ, та для яких Україна має виявлені порівняльні переваги. У 2017 р. з цього переліку Україна вже постачала до ОАЕ майже усі товари, при цьому найбільші обсяги поставок спостерігалися за такими групами: труби металеві, овочі бобові, цукор, тютюнові вироби, горіхи. Можна зробити висновок, що Україна вже досить активно постачає до ОАЕ товари, які звідти реекспортуються на регіональні та світові ринки. Більш того, значний обсяг реекспорту цих товарів створює можливості до нарощення обсягів поставок з України. При цьому варто зазначити, що інформація, яка частина загального імпорту з України постачається для внутрішнього використання в ОАЕ, а яка з метою подальшого реекспорту – відсутня. Інформація щодо обсягів реекспорту товарів з ОАЕ представлена у Додаток D. Таблиця D1

Таблиця 7. Топ-20 товарів, що реекспортуються з ОАЕ та мають виявлені порівняльні переваги для України, 2017

Код товару	Товар	Реекспорт з ОАЕ, тис. дол. США	NRCA, Україна	Загальні поставки в ОАЕ з України, тис.дол. США
2402	Сигари, сигари з відрізними кінцями, сигарилли та сигарети, цигарки, з тютюном або його заміниками:	1 998 000	0,57	2 391
8411	Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни:	1 711 000	0,11	497
8544	Проводи ізольовані (включаючи емальовані чи анодовані), кабелі (включаючи коаксіальні) та інші ізольовані електричні провідники із з'єднувальними деталями або без них; кабелі волоконно-оптичні, складені з волокон з індивідуальними оболонками,	333 900	0,61	348

	незалежно від того, зібрані вони чи ні з електричними провідниками або з'єднувальними пристроями:			
0802	Інші горіхи, свіжі або сушені, очищені від шкаралупи або неочищені, з шкіркою або без шкірки:	328 400	0,35	1 289
6203	Костюми, комплекти, піджаки, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти (крім купальних), для чоловіків або хлопців:	283 900	0,14	322
8516	Електричні водонагрівачі акумулювальні або безінерційні та електричні нагрівачі занурені; прилади електричні для обігрівання приміщень, ґрунту; електронагрівальні апарати перукарські (наприклад, сушарки для волосся, бігуді, щипці для гарячої завивки) або сушарки для рук; праски електричні; інші побутові електронагрівальні прилади; елементи опору нагрівальні, крім включених до товарної позиції 8545:	248 500	0,33	534
7304	Труби, трубки і профілі порожнисті, безшовні з чорних металів (крім чавунного литва)	235 300	0,77	21 459
0713	Овочі бобові, сушені, лущені, очищені або неочищені від насінневої оболонки, подрібнені або неподрібнені:	232 100	0,65	4 224
2403	Інший тютюн промислового виробництва та заміники тютюну промислового виробництва; "гомогенізований" або "відновлений" тютюн; тютюнові екстракти та есенції:	187 500	0,60	0
7323	Вироби столові, кухонні або інші побутові вироби та їх частини з чорних металів; металева "шерсть"; мочалки для чищення кухонного посуду, подушечки для чищення або полірування, рукавички та аналогічні вироби з чорних металів:	175 200	0,05	150
0402	Молоко та вершки, згущені або з додаванням цукру чи інших підсолоджувальних речовин:	162 500	0,25	337
8412	Інші двигуни та силові установки:	95 346	0,06	17
8510	Електробритви, машинки для підстригання волосся та епіляційні апарати з вмонтованим електродвигуном:	84 205	0,09	0.4
1701	Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза, у твердому стані:	82 514	0,60	2 992
1806	Шоколад та інші готові харчові продукти з вмістом какао	65 311	0,38	769
9401	Меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та їх частини:	65 309	0,13	71
8474	Обладнання для сортування, просіювання, сепарації, промивання, подрібнення, розмелювання, змішування або перемішування ґрунту, каміння, руд чи інших мінеральних копалин у твердому стані; обладнання для агломерації, формування або відливання твердого мінерального палива, керамічних паст, незатверділого цементу, гіпсових матеріалів або інших мінеральних речовин; машини формувальні для виробництва піщаних ливарних форм:	64 738	0,12	147
1704	Кондитерські вироби з цукру (включаючи білий шоколад) без вмісту какао:	56 203	0,59	818
7216	Кутики, фасонні та спеціальні профілі з вуглецевої сталі:	48 404	0,80	313
4407	Лісоматеріали розпиляні або розколоті уздовж, розділені на шари або лущені, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, які мають або не мають торцеві з'єднання, завтовшки більш як 6 мм:	45 463	0,65	11 880

Джерело: UN Comtrade, Власні розрахунки

Висновки

За оцінкою гравітаційної моделі, загальний рівень недоторгованості українським експортом до ОАЕ складає 413 млн дол. США за 2017 рік, тобто перевищує фактичний експорт до цієї країни у цьому ж році (385 млн. дол. США). Перспективні товари для нарощення експорту до ОАЕ – ті товари, в яких Україна має виявлені порівняльні переваги та оцінену недоторгованість, що становила 73 млн дол. США за 135 товарними позиціями. Тоді як фактичний експорт цих товарів до ОАЕ у 2017 р. становив всього 9 млн дол. США. Це пояснюється зокрема тим, що близько 70% з цих товарів Україна взагалі не постачала до ОАЕ у 2017 р. Найбільша недоторгованість зафіксована за такими товарними групами, як товари машинобудування та електричне обладнання, руди, недорогоцінні метали та вироби з них, текстильні вироби, продукти рослинного походження тощо.

Торговельний режим ОАЕ загалом відкритий з низькими ставками ввізних мит і порівняно невеликою кількістю немитних бар'єрів. ОАЕ входять до Митного союзу Ради співробітництва країн Перської затоки, а також є членом Угоди про велику арабську зону вільної торгівлі. Торговельні відносини з Україною регулюються спільним законодавством, єдиним для всіх країн-членів цього торговельного блоку. Проте, не дивлячись на сприятливий торговельний режим, ринок ОАЕ має низку особливостей та, відповідно, доволі специфічні вимоги, немитні заходи тощо. Виключенням є Вільні економічні зони, на які не розповсюджуються ліцензійні вимоги. Товари, що ввозяться у Вільні економічні зони, також звільняються від сплати мита. Більш того, реекспорт із Вільних зон до третіх ринків за межами митної зони Ради також звільняється від будь-яких мит.

Розділ 3. Перспективні товари експорту України до ОАЕ за експортною стратегією

У цьому розділі проведено аналіз того, які товарні групи українського виробництва з секторів, які визначені пріоритетними Експортною стратегією України, є перспективними для експорту до ОАЕ. Більш того, враховано мету Стратегії – перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції.

Експортна стратегія пріоритизує такі напрями діяльності⁴⁹:

- інформаційні та комунікаційні технології
- креативні індустрії: легка промисловість, послуги індустрії моди та дизайну, аудіовізуальні послуги, культурні і цифрові послуги, образотворче і сценічне мистецтво, традиційна культура (творчі ремесла, декоративно-прикладне мистецтво, фестивалі), пам'ятки культурної спадщини: бібліотеки, пам'ятки археології, музеї та виставки
- туризм
- технічне обслуговування та ремонт повітряних суден
- виробництво запасних частин та комплектувальних виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості
- машинобудування
- харчова і переробна промисловість: готові продукти харчування, харчові інгредієнти, зокрема продукти глибокої переробки, органічна продукція.

Загалом з переліку 135 перспективних товарних груп до секторів, зазначених у Експортній стратегії, відносяться 38 товарних груп (Таблиця 8). Загальна недоторгованість за цим переліком складає 33 млн дол. США, порівняно з фактичним експортом у 1,5 млн дол. США. Такий невеликий поточний рівень експорту зумовлений тим, що більшість цих товарів Україна до ОАЕ у 2017 році ще не постачала. Отже, за цими товарами існує потенціал до нарощування експорту та його диверсифікації. Порівняно із загальним обсягом експорту за 2017 рік (385 млн дол. США), потенціал зростання за пріоритетними товарами за Експортною стратегією склав 8%.

У той же час, якщо порівнювати з недоторгованістю за всіма перспективними товарами, то товари за Експортною стратегією займають майже половину, тоді як фактичний експорт за цими товарами на даний момент складає всього 17%, отже товари цієї групи є більш недоторговані відносно поточного рівня експорту. Отже ринок ОАЕ є перспективним щодо нарощення експорту товарів, виділених як пріоритетні саме Експортною стратегією України.

⁴⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80>

До найбільших за рівнем недоторгованості товарних груп відносяться:

- ізолюваний провід, кабель та інші електричні провідники,
- сидіння та їх частини,
- електричні нагрівачі; електронагрівальні апарати перукарські; сушарки для рук, праски; електротермічні прилади для побутових цілей; електронагрівальні резистори, крім № 8545,
- костюми, куртки, блейзери, брюки, комбінезон, бантик та шорти (крім купальних костюмів); чоловічі чи хлопчачі (не в'язані або в'язані гачком) та
- двигуни та мотори (наприклад, реакційні двигуни, гідравлічні двигуни, пневматичні силові двигуни).

Таблиця 68 також представляє результати порівняння вартості за одиницю товару українського експорту до ОАЕ з експортом інших країн. В цілому Україна має найменшу вартісну пропозицію товарів харчової промисловості:

- маргарин; їстівні суміші або препарати з тваринних або рослинних жирів або олій або з фракцій різних жирів або масел цієї глави, крім харчових жирів або олій товарної позиції 1516, а також
- макаронні вироби; приготовані чи не фаршировані чи фаршировані м'ясом чи іншою речовиною або приготовані іншим способом, яєчні спагеті, макарони, локшина, лазанья, ньокі, равіолі, канелоні; кус-кус та
- хліб, тістечка, торти, печиво, інші вироби пекарські, з вмістом какао чи ні; вафлі для причастя, вафлі, рисовий папір та подібні продукти.

Для більшості перспективних товарів такий аналіз неможливий через фактичну відсутність українських товарів на ринку ОАЕ.

Висновки

Загалом з переліку 135 перспективних товарних груп до секторів, зазначених як пріоритетні в Експортній стратегії, відносяться 38 товарних груп. Загальна недоторгованість за цим переліком складає **33 млн дол. США**, тоді як фактичний експорт за цими категоріями складає всього 1,5 млн дол. США. Отже за цими товарами існує потенціал до збільшення та диверсифікації експорту, а ринок ОАЕ є перспективним для нарощення експорту товарів, виділених як пріоритетні Експортною стратегією України.

Таблиця 8. Перелік перспективних товарних груп HS4 українського експорту до ОАЕ за Експортною стратегією (у доларах США), 2017 рік

Товарна група	Код товарної групи	Недоторгованість	Експорт	Потенційний експорт	Країна з найнижчою ціною пропозицією	Нормалізована на вартість за одиницю, Україна ⁵⁰	Середня нормалізована на вартість за одиницю
<i>Жири та олії тваринного або рослинного походження</i>							
Маргарин; істивні суміші або препарати з тваринних або рослинних жирів або олій або з фракцій різних жирів або масел цієї глави, крім харчових жирів або олій товарної позиції № 1516	1517	30 810	126 591	157 401	Україна	1	1
Рослинні воски (крім тригліцеридів), бджолиний віск, інші воски комах та спермацети; рафіновані чи кольорові чи ні	1521	50 891	-	50 891	Китай	н.е. ⁵¹	2
<i>Цукор і кондитерські вироби з цукру</i>							
Цукри, включаючи лактозу, мальтозу, глюкозу або фруктозу у твердому вигляді; цукрові сиропи без додавання ароматизаторів чи барвників; густий мед, змішаний із натуральним медом чи ні; карамель	1702	199 990	-	199 990	Іран	н.е.	2
<i>Готові продукти із зерна</i>							
Екстракт солоду; продукти з екстракту борошна / крупи / шроту / крохмалю / солоду, без какао (або менше 40 мас.%)	1901	1 369 950	13	1 369 963	Словенія	н.е.	26
Макаронні вироби; приготовані чи не фаршировані чи фаршировані м'ясом чи іншою речовиною або приготовані іншим способом, яєчні спагетті, макарони, локшина, лазанья, ньоккі, равіоли, каннелоні; кус-кус	1902	393 877	9 551	403 428	Україна	1	4
Хліб, тістечка, торти, печиво, інші вироби пекарські, з вмістом какао чи ні; вафлі для причастя, вафлі, рисовий папір та подібні продукти	1905	135 089	761 379	896 468	Україна	1	2
<i>Різні харчові продукти</i>							
Дріжджі (активні чи неактивні); інші одноклітинні мікроорганізми, мертві (але не включаючи вакцини товарної позиції № 3002); підготовлені розпушувачі	2102	100 228	-	100 228	Греція	н.е.	3
Морозиво та інший істивний лід; містить какао чи ні	2105	58 452	13 037	71 489	Оман	14	20
<i>Залишки і відходи харчової промисловості</i>							
Висівки, гострики та інші залишки; у формі гранул, отриманих при просіюванні, подрібненні або іншій обробці зернових чи бобових рослин	2302	87 952	-	87 952	Австралія	н.е.	2

⁵⁰ Було розраховано вартість одиниці товару для кожної країни та нормовано до найменшої цінової пропозиції.

⁵¹ н.е. - або Україна не експортує дану групу товарів до ОАЕ, або фактичний експорт є малим (менше 5000 дол. у вартісному вираженні, або кількість менше 100 одиниць) тому або неможливо розрахувати нормалізовану вартість для України, або вона не є показовою з огляду на незначні обсяги торгівлі.

Вовна							
Тканини з картатої вовни або з картованої тонкої шерсті тварин	5111	44 628	-	44 628	США	н.е.	2
Одяг та додаткові речі до одягу, текстильні							
Пальто, накидки, плащі, анораки (включаючи гірськолижні куртки), обдуваючі вітром, куртки та подібні вироби, чоловічі чи хлопчачі вироби, крім виробів № 6203 (не в'язане або в'язане гачком)	6201	1 407 507	-	1 407 507	Шрі Ланка	н.е.	9
Костюми, куртки, блейзери, брюки, комбінезон, бантик та шорти (крім купальних костюмів); чоловічі чи хлопчачі (не в'язані або в'язані гачком)	6203	3 927 692	10 412	3 938 104	Грузія	н.е.	46
Рукавиці (не в'язані та в'язані гачком)	6216	142 986	-	142 986	Оман	н.е.	7
Інші готові текстильні вироби							
Предмети оздоблення; за винятком позицій № 9404	6304	664 291	-	664 291	Оман	н.е.	11
Мішки та сумки, що використовуються для пакування товарів	6305	412 122	700	412 822	Мадагаскар	н.е.	5
Текстиль, включаючи моделі суконь	6307	1 514 293	7 142	1 521 435	Саудівська Аравія	н.е.	4
Взуття							
Взуття; частини взуття; знімні устілки, подушки на підборах та подібні вироби; гетри та подібні вироби та їх частини	6406	422 690	-	422 690	Туреччина	н.е.	2
Реактори ядерні, котли, машини							
Ядерні реактори; паливні елементи (картриджі), не опромінені, для ядерних реакторів, машин та апаратів для ізотопного поділу	8401	301 038	-	301 038	Велика Британія	н.е.	198
Котли центрального опалення; за винятком позицій № 8402	8403	219 420	-	219 420	Австрія	н.е.	1
Турбіни; парові та інші парові турбіни	8406	332 554	-	332 554	Іран	н.е.	54
Турбіни; гідравлічні водяні колеса та регулятори для них	8410	41 295	-	41 295	Оман	н.е.	31
Двигуни та мотори (наприклад, реакційні двигуни, гідравлічні двигуни, пневматичні силові двигуни)	8412	1 643 958	126 906	1 770 864	Перу	н.д. ⁵²	1
Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту; котки для газонів або спортивних майданчиків	8432	383 788	-	383 788	Кіпр	н.е.	2
Машини для очищення, сортування, сортування насіння, зерна, сушених бобових овочів; машини, що застосовуються у фрезерній галузі для обробки зернових чи сушених бобових овочів, а не машини сільськогосподарського типу	8437	115 797	-	115 797	Чехія	н.е.	1
Металопрокатні машини і рулони для них	8455	307 856	-	307 856	Індонезія	н.е.	7
Машини для сортування, відсіву, відокремлення, промивання, дроблення, подрібнення, перемішування або замішування землі, каменю, руд у твердому вигляді,	8474	841 135	32 000	873 135	Йорданія	н.е.	4

⁵² Немає даних (кількості товару) для розрахунку нормалізованої вартості одиниці товару.

формування, формування верстатів для твердого мінерального палива							
Електричні машини							
Електричні нагрівачі; електронагрівальні апарати перукарські; сушарки для рук, праски; електронагрівальні прилади для побутових цілей; електронагрівальні резистори, крім № 8545	8516	4 106 149	4 092	4 110 241	Бразилія	н.е.	6
Ізольований провід, кабель та інші електричні провідники	8544	6 295 513	31 583	6 327 096	Мозамбік	164	25
Електроди вугільні, щітки вугільні, вугілля для ламп або гальванічних елементів та інші вироби з графіту чи інших видів вуглецю з металом або без нього, що використовуються в електротехніці	8545	95 963	293 606	389 569	Китай	6	3
Електричні ізолятори з будь-якого матеріалу	8546	181 524	19	181 543	Китай	н.е.	4
Залізничні локомотиви							
Фургони та вагони залізничних або трамвайних вантажів; не самохідний	8606	62 985	-	62 985	Саудівська Аравія	н.е.	н.д.
Залізничні або трамвайні локомотиви або рухомий склад; їх частини	8607	562 049	-	562 049	Оман	н.е.	7
Залізничні або трамвайні колії світильники та арматури механічне (включаючи електромеханічне) обладнання для сигналізації, безпеки та контролю руху залізниць, трамваїв, доріг, внутрішніх водних шляхів, паркувальних споруд, портів установок або аеродромів; їх частини	8608	14 650	28 217	42 867	-	22	25
Різне							
Овочі, фрукти, горіхи та інші їстівні частини рослин; приправлений або консервованний оцтом або оцтовою кислотою	2001	124 721	2 596	127 317	Саудівська Аравія	н.е.	3
Нитки позументні, стрічкові нитки та нитки подібної форми товарної позиції 5404 або 5405, позументні (крім товарної позиції 5605 та крім позументних ниток з кінського волосу)	5606	16 531	-	16 531	Іспанія	н.е.	2
Тасьма плетена у куску; декоративні оздоблювання у куску без вишивки, крім трикотажних; китиці, помпони та подібні вироби	5808	26 354	-	26 354	Туреччина	н.е.	2
Сидіння (ті, що не належать до товарної позиції № 9402) та їх частини	9401	5 823 900	39 357	5 863 257	Грузія	н.д.	11
Гігієнічні прокладки (підкладки) і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу	9619	570 285	-	570 285	Словенія	н.е.	338

Джерело: Власні розрахунки на даних UN Comtrade

Розділ 4. Споживчі настрої

Населення ОАЕ складає 9,3 млн осіб (у 2017 році порівняно з 4,6 млн осіб у 2005 році), кількість чоловіків – 6,4 млн, жінок – 2,9 млн. Населення країни зростає швидкими темпами за рахунок імміграції працівників з низьким рівнем доходів з усього регіону, оскільки країна продовжує розвивати свою інфраструктуру. В країні переважає урбанізація: у 2015 році 86,4% населення проживало в містах.

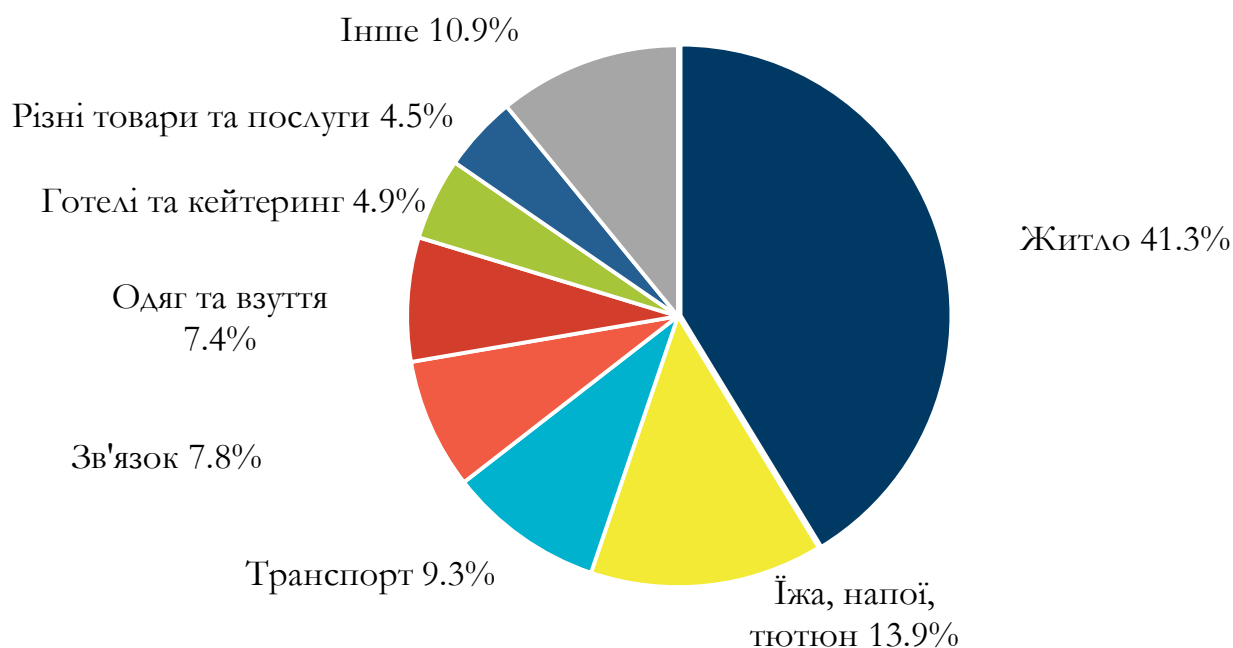
Споживач в ОАЕ – молодий і багатий: ВВП на душу населення складає 37 733 дол. США, а середній вік – 30 років. Проте важливо розуміти, що структура споживачів є не однорідною, адже лише близько 12% населення є громадянами ОАЕ, а решту складають іноземці з великим розкидом рівня доходів. Найбільше в ОАЕ вихідців з Індії, Пакистану, Бенгладешу, Філіпін, Ірану, Єгипту, Непалу, Шрі-Ланки, Китаю.

Незважаючи на значне зростання чисельності населення ОАЕ, його структура за типом домашніх господарств залишається незмінною. Пари з дітьми є найбільшою групою, далі йдуть інші (тимчасові працівники) і пари без дітей. Пари з дітьми та великі сім'ї – ключові споживчі групи в ОАЕ, що створюють попит на освіту, транспорт та житло. Тим не менш, збільшення частки людей, що здобувають вищу освіту, збільшення можливостей для роботи та відкладення шлюбу, сприяє зростанню кількості домогосподарств, що складаються з однієї людини.⁵³

ОАЕ пропонують щедрі допомоги сім'ям своїх громадян. Іноземці ж такої допомоги не отримують і є залежними від робочої візи. Відповідно, утримувати сім'ю іноземцям може бути дорого. Із цієї причини багато іммігрантів приїжджають працювати в країну без сім'ї.

⁵³ Euromonitor International 2018. Households: United Arab Emirates

Рисунок 16. Структура витрат домогосподарств

Джерело: Go Gulf

У структурі витрат домогосподарств найбільше займають витрати на житло (41,3%), адже ціни на нього є одними з найвищих у регіоні. На другому місці йдуть продукти харчування та напої (13,9%), на третьому – транспорт (9,3%).

Дубай є одним з найдорожчих місць у світі для оренди помешкання. Місцева влада бореться з відсутністю доступного житла, при цьому більшість забудовників продовжує зосереджуватися на розкішній нерухомості⁴¹. Оскільки місцеве населення продовжує стрімко зростати, країна занепокоєна створенням узгодженої стратегії розвитку нерухомості, яка є більш інклюзивною та менш орієнтованою на заможних.

Преміум бренди традиційно добре продаються в ОАЕ. За даними Euromonitor International на даний момент домінантною групою серед споживачів з найвищими доходами є люди віком 40-44 роки. За прогнозами до 2030 року ця група поступиться групі 45-49 років. З іншого боку, економічний розвиток та зростання будівництва сприятимуть притоку мігрантів з низькими доходами. Зростання кількості споживачів чутливих до рівня цін створює можливості для простих товарів та послуг⁵⁴. Для споживчих товарів ціна є основним фактором для груп середнього та нижчого доходу.⁵⁵

Враховуючи різноманіття споживачів, для експортерів важливо знайти свою нішу на ринку. Навряд чи на даний момент Україна може сприйматися як постачальник

⁵⁴ Euromonitor International 2018. Households: United Arab Emirates

⁵⁵ Export.gov, United Arab Emirates Country Commercial Guide, Pricing <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-Pricing>

преміум брендів. З іншого боку, важко конкурувати й з дешевими товарами, наприклад, з Індії та Китаю, особливо враховуючи склад населення та представництво іммігрантів з країн, що якраз і постачають ці товари. Тому важливо розуміти цільову аудиторію та ті переваги, які надає продукція для цих споживачів.

Споживачі на Близькому Сході змінюють свою купівельну поведінку. Вони відчують себе менш оптимістично щодо своїх фінансових перспектив і тому витрачають менше коштів. Про це говорять результати опитування McKinsey Global Sentiment Survey 2019 року. 80% опитаних McKinsey & Company респондентів занепокоєні через можливість втрати роботи (порівняно з 75% три роки тому). Споживачі також стають менш лояльними до брендів і більш вимогливими – очікують більше зручності, більш орієнтованих на здоров'я варіантів та продуктів місцевого виробництва (на противагу великим компаніям). Понад 50% споживачів в опитуванні McKinsey & Company сказали, що для них «завжди» або «зазвичай» є важливим, що упаковані продукти виготовлені з «натуральних інгредієнтів»⁵⁶.

Для експортера важливо враховувати канал збуту та купівельну поведінку споживачів. Згідно з Міністром економіки ОАЕ, електронна комерція займає 10% у загальних продажах. Загальний обсяг ринку оцінений у 10 млрд дол. США у 2018 році, порівняно з 2,5 млрд. дол. США у 2014 році⁵⁷. Важливим фактором формування довіри до інтернет-комерції протягом останніх кількох років є ініціативи уряду, який переводить такі послуги як сплата комунальних платежів, ліцензування, видачі віз тощо, на онлайн-платформи, де вони інтегровані з універсальними платформами онлайн-платежів, щоб забезпечити громадянам та мешканцям більш швидкі та ефективні публічні послуги.

Підтверджують зростання популярності електронної комерції і опитування McKinsey 2019 Global Sentiment Survey. Незважаючи на стриманий підхід до електронної комерції, цей канал збуту набирає популярності. Швидкість та зручність – основні причини того, що споживачі на Близькому Сході стають все більш схильними до електронної комерції. В ОАЕ респонденти підраховали, що за останній рік вони збільшили свої онлайн-витрати на 31%, а 62% респондентів назвали зручність як головний фактор для переходу на покупки онлайн.

Не зважаючи на цю тенденцію, на роздрібному ринку ОАЕ досі домінують гіпермаркети та супермаркети⁵⁸. Вони сприяють зростанню продажів, пропонуючи привабливі цінові акції, та отримують зиск від вкоріненої поведінки покупців і зростання шопінг-туризму. Промоутери теж грають важливу роль, адже покупці схильні консультуватись у таких магазинах та схиляються до вибору наданих їм рекомендацій.

⁵⁶ McKinsey 2019 Global Sentiment Survey <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/navigating-a-perfect-storm-in-the-middle-east-consumer-sector>

⁵⁷ <https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-ECommerce>

⁵⁸ <http://www.ardentadvisory.com/files/GCC-Retail-Sector-Report.pdf>

Важливим є представлення продукту. Компанії, які бажають продати свої товари через великі супермаркети та гіпермаркети, повинні бути готові залучати мерчандайзерів, а також співпрацювати з ритейлерами, брати участь у їхніх акціях та кампаніях, щоб забезпечити більшу обізнаність про свої товари та їх видимість.⁵⁹

Зважаючи на посилення конкуренції та доступність якісної продукції, забезпечення підтримки клієнтів, та післяпродажне обслуговування має першорядне значення. Задоволення споживачів, які постійно повертаються та рекомендують іншим, є ключовим фактором успіху бізнесу. Компаніям, які хочуть вести бізнес в ОАЕ, рекомендується уникати оманливої реклами, надавати споживачам точну інформацію про їх права, мати чітку політику щодо відшкодування, заміни, ремонту несправних або пошкоджених товарів або неповних послуг, гарантувати якість обслуговування протягом певного періоду часу. Співробітники повинні мати відповідні знання про асортимент продуктів та послуг.

Покупці в ОАЕ мають великі очікування, і заслужити їх лояльність може бути важко. Споживачі очікують більше, ніж просто безпроблемний процес замовлення, доставки та повернення – 65% клієнтів очікують персонального обслуговування. Це на 9% більше, ніж середні показники очікування на персональне обслуговування в світі. Тож, управління стосунками з клієнтами має бути ефективним та високо персоналізованим.⁶⁰

Особисті відносини є основою ділового стилю ОАЕ, вони часто мають пріоритет над комерційними зв'язками. Важливою є особиста присутність компанії на ринку чи принаймні, особисті контакти та візити.

У культурному плані ОАЕ відносно менш консервативні, порівняно з іншими країнами Перської затоки. Англійська мова – розповсюджена, є мовою бізнесу, але чутливість до місцевих традицій та ісламської віри залишається важливою. Крім того, арабська мова є офіційною державною мовою і вимагається для всієї державної документації.

Комбіноване використання англійської та арабської є загальним для вивісок та для багатьох публікацій. Публікації лише англійською мовою є допустимими, але двомовні публікації є перевагою, зокрема тому що посадовці на ключових посадах, що приймають рішення, цінують додаткові зусилля та чутливість до своєї культури. Маркування арабською мовою споживчих товарів, особливо харчових продуктів, є важливою вимогою та перевагою⁶¹.

⁵⁹ Export.gov, United Arab Emirates Country Commercial Guide, Selling Factors and Techniques.
<https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-Selling-Factors-and-Techniques>

⁶⁰ <https://www.wordbank.com/us/blog/international-marketing/consumer-behaviour-in-uae/>

⁶¹ Export.gov, United Arab Emirates Country Commercial Guide, Trade Promotion and Advertising,
<https://www.export.gov/article?id=United-Arab-Emirates-Trade-Promotion-and-Advertising>

Халяль

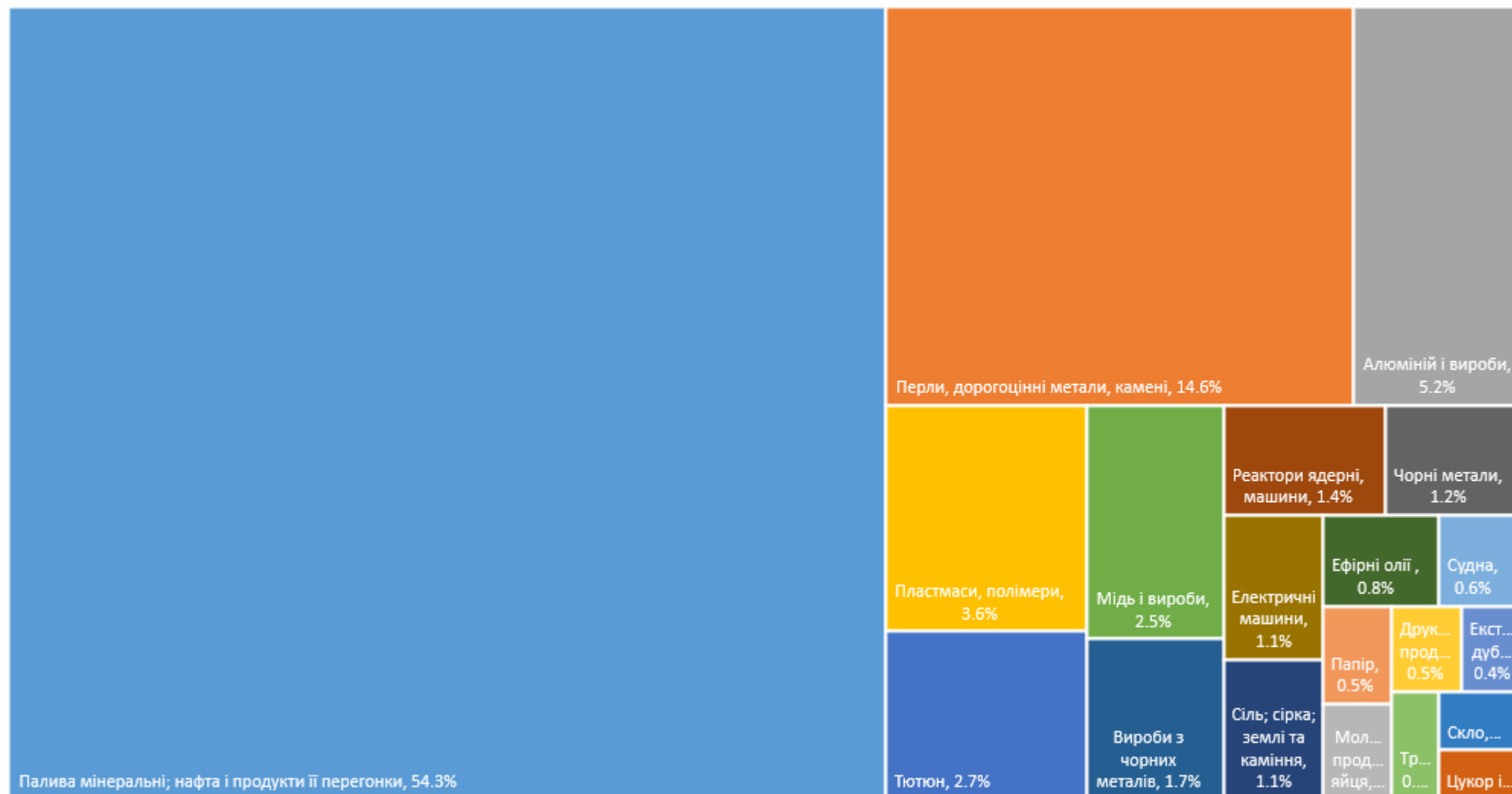
Окремі харчові продукти (передусім із м'яса та птиці, ін.) потребують отримання сертифікату Халяль за місцем виробництва. Халяль, в перекладі з арабського означає «дозволено».

Мусульманам заборонено їсти продукти, явно заборонені в ісламі. До них належать алкоголь; свинина; м'ясо або будь-які продукти від забороненої тварини; м'ясо або будь-які продукти тварини, яких не було забито правильно. З точки зору виробника, ці поняття важливо пам'ятати. Інгредієнти готових товарів також підлягають перевірці на допустимість.

Станом на жовтень 2019 року згідно з інформацією від Управління стандартизації та метрології ОАЕ ESMA український центр сертифікації «Халяль Глобал Юкрейн» зареєстрований в єдиному списку схвалених і визнаних партнерів, сертифіковані клієнти яких можуть постачати продукцію Халяль до ОАЕ.⁶²

⁶² Актуальна інформація щодо визнаних ОАЕ центрів сертифікації доступна на сайті <http://halal.ae/OpenData/HalalCertificationBodieswithESMA>

Рисунок А1. Товарна структура експорту ОАЕ на рівні HS2, 2018

Джерело: UN Comtrade Database.

Рисунок А2. Товарна структура експорту в ОАЕ, 30 найбільших товарних груп, HS2, 2013-2018

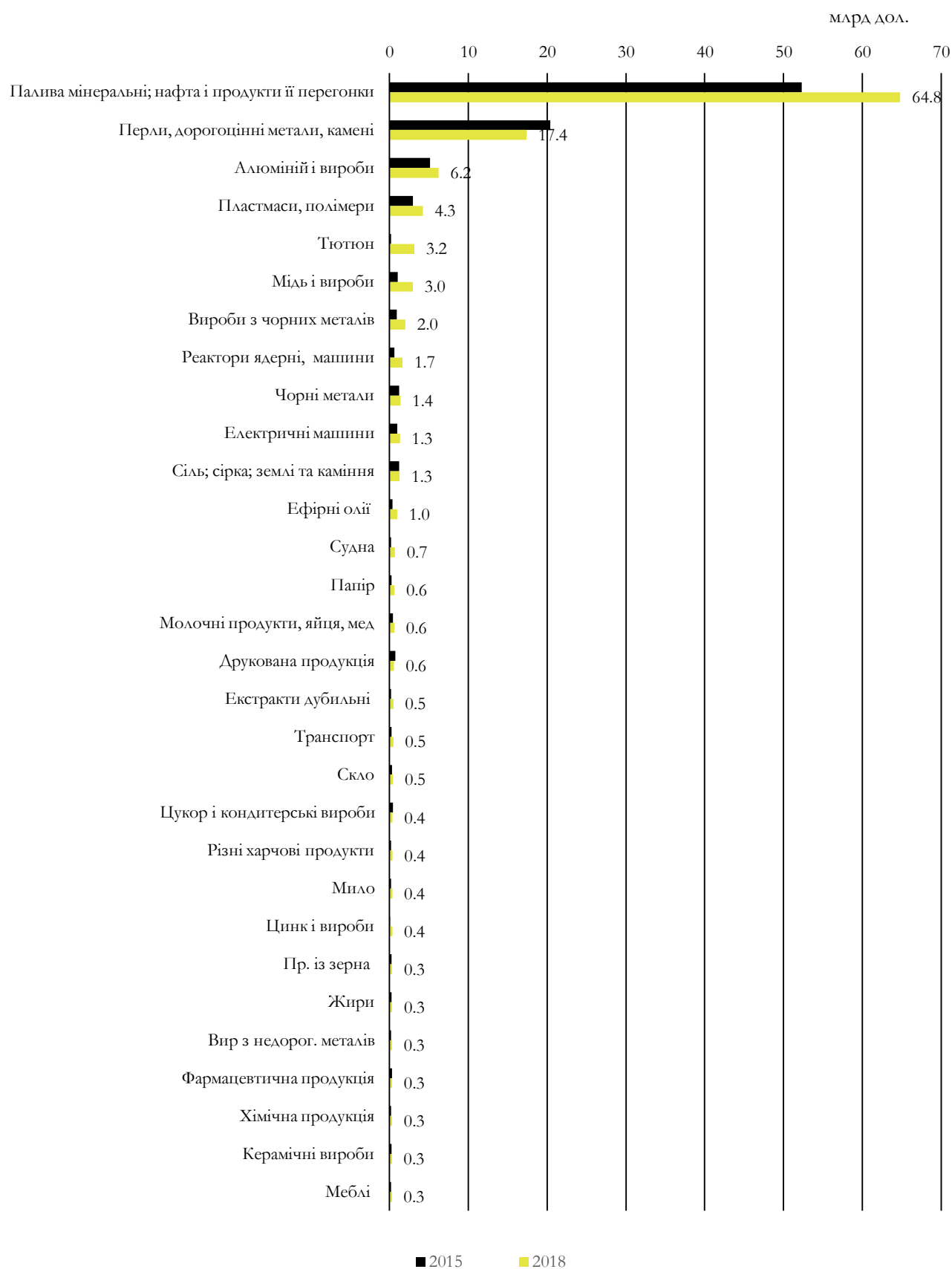
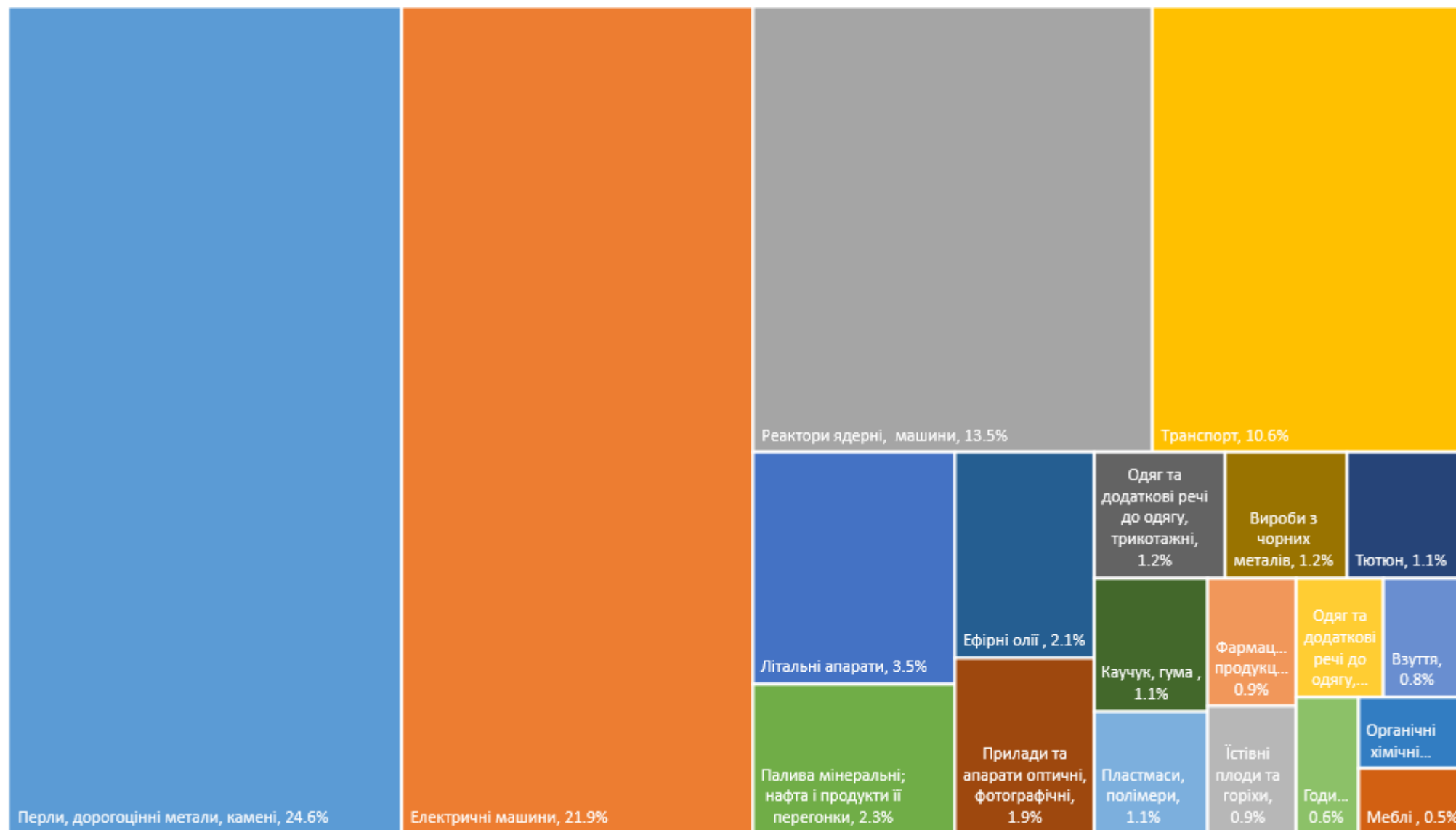

Рисунок А3. Товарна структура реекспорту ОАЕ на рівні HS2, 2018

Джерело: UN Comtrade Database.

Рисунок А4. Товарна структура реекспорту ОАЕ, HS2, 2015-2018

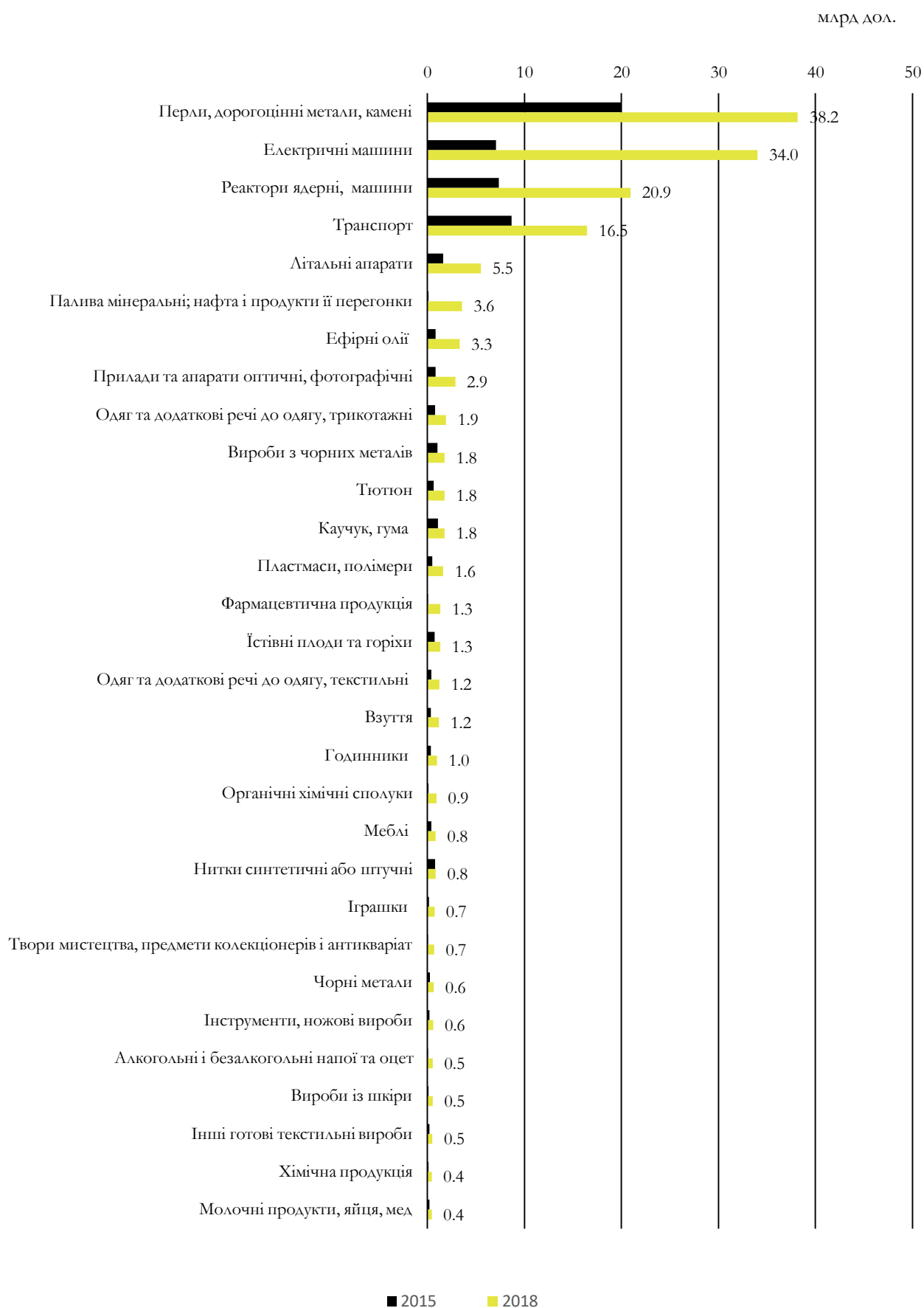
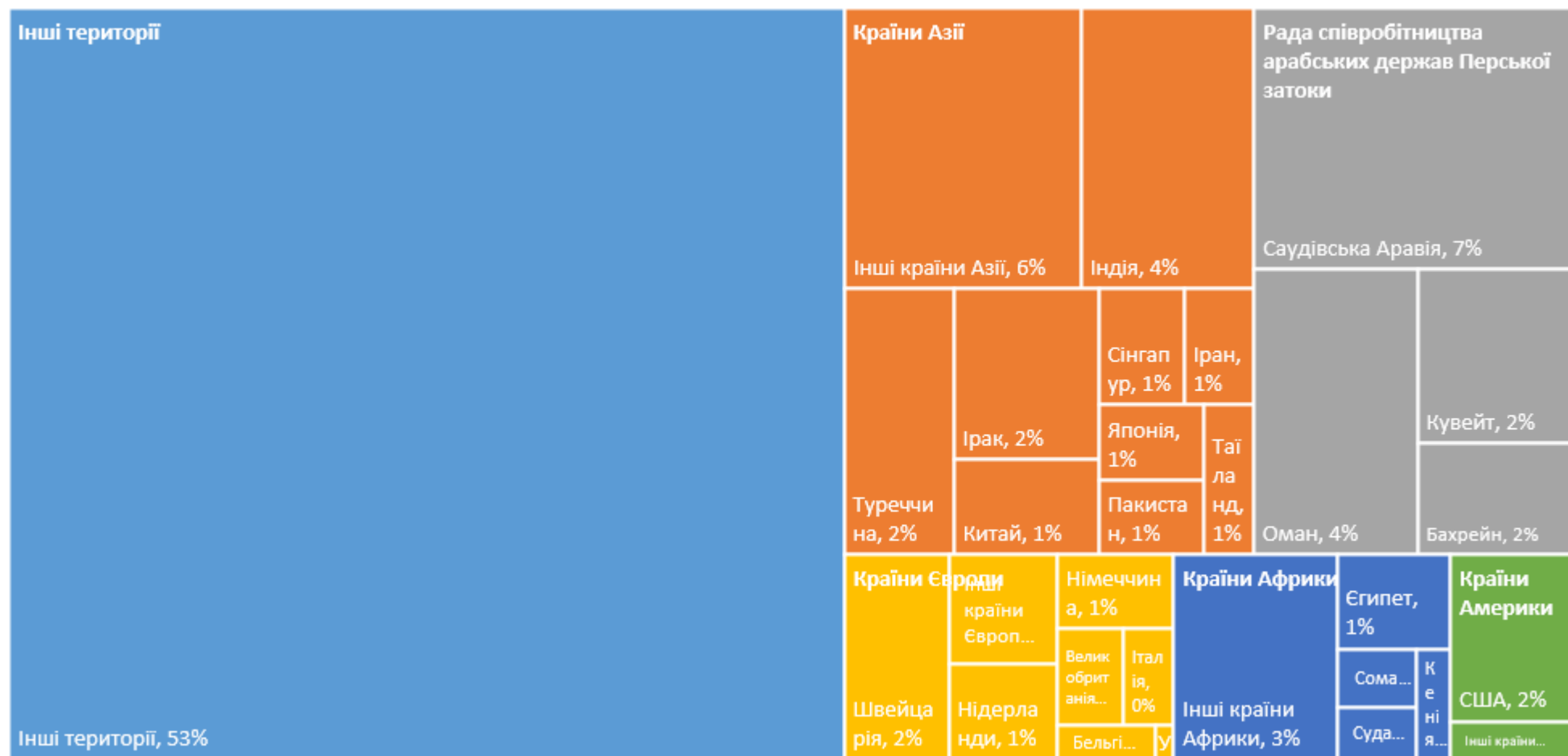
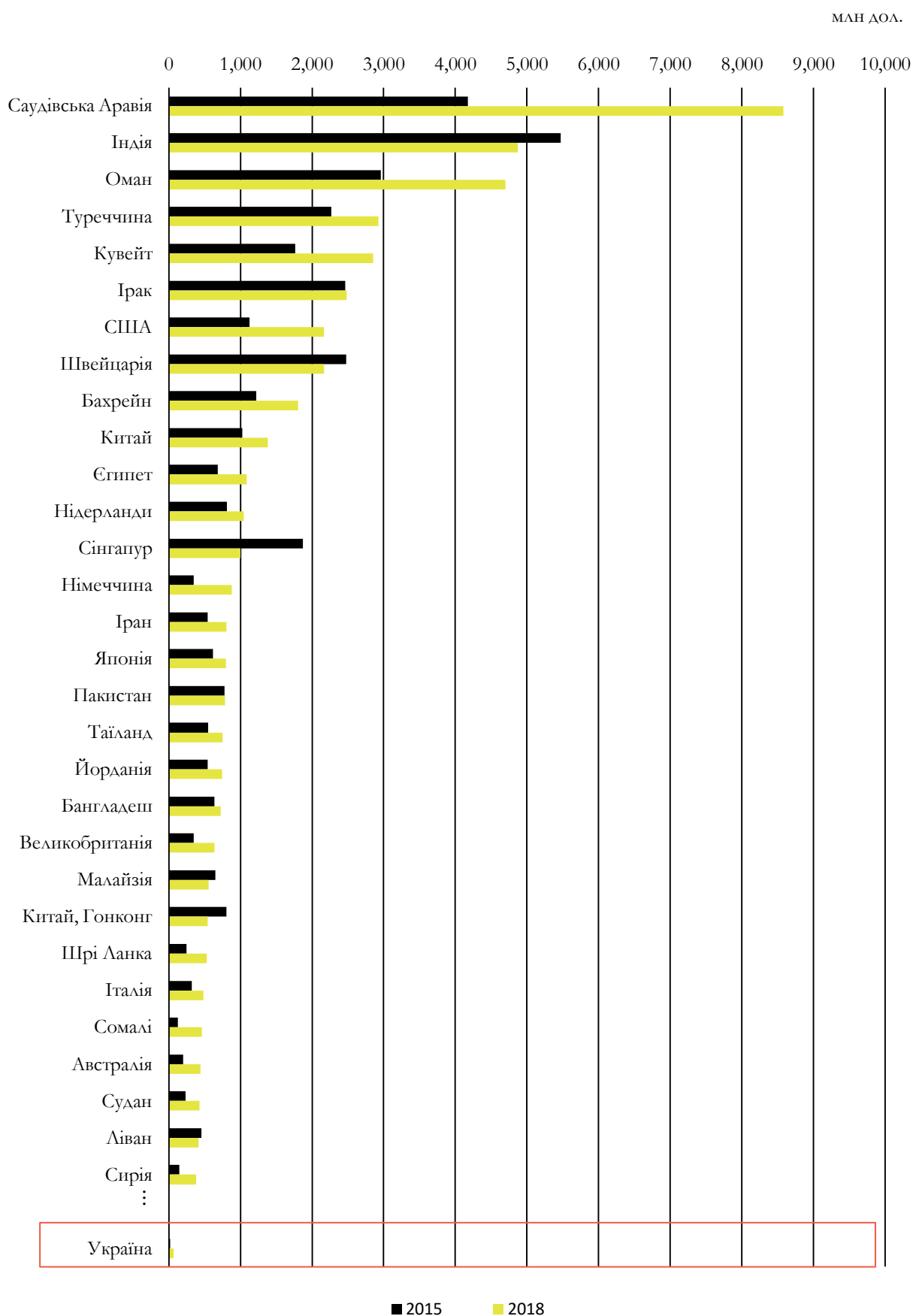

Рисунок А5. Географічна структура експорту ОАЕ, 2018

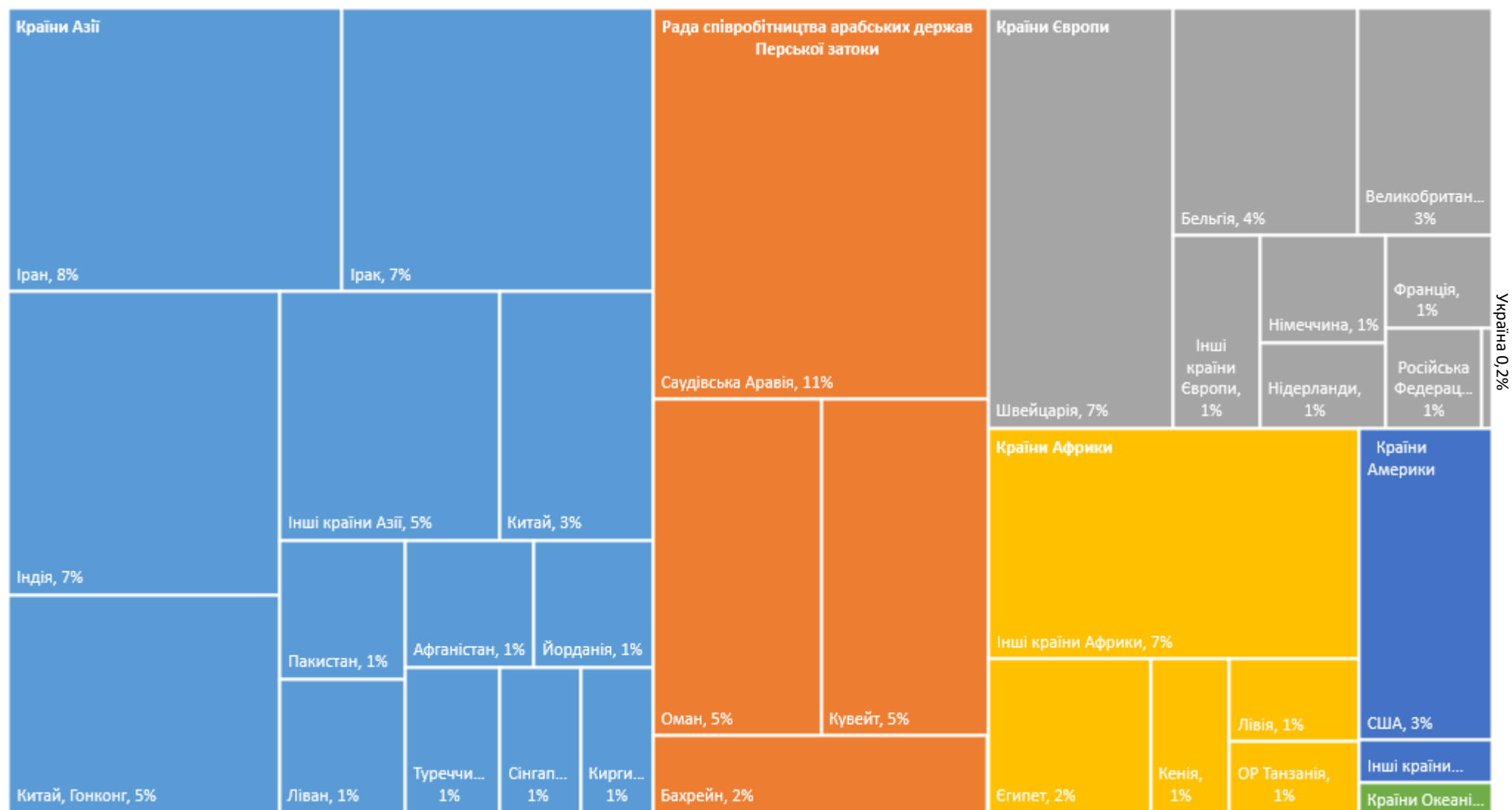
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок А6. Географічна структура експорту ОАЕ, 2015-2018

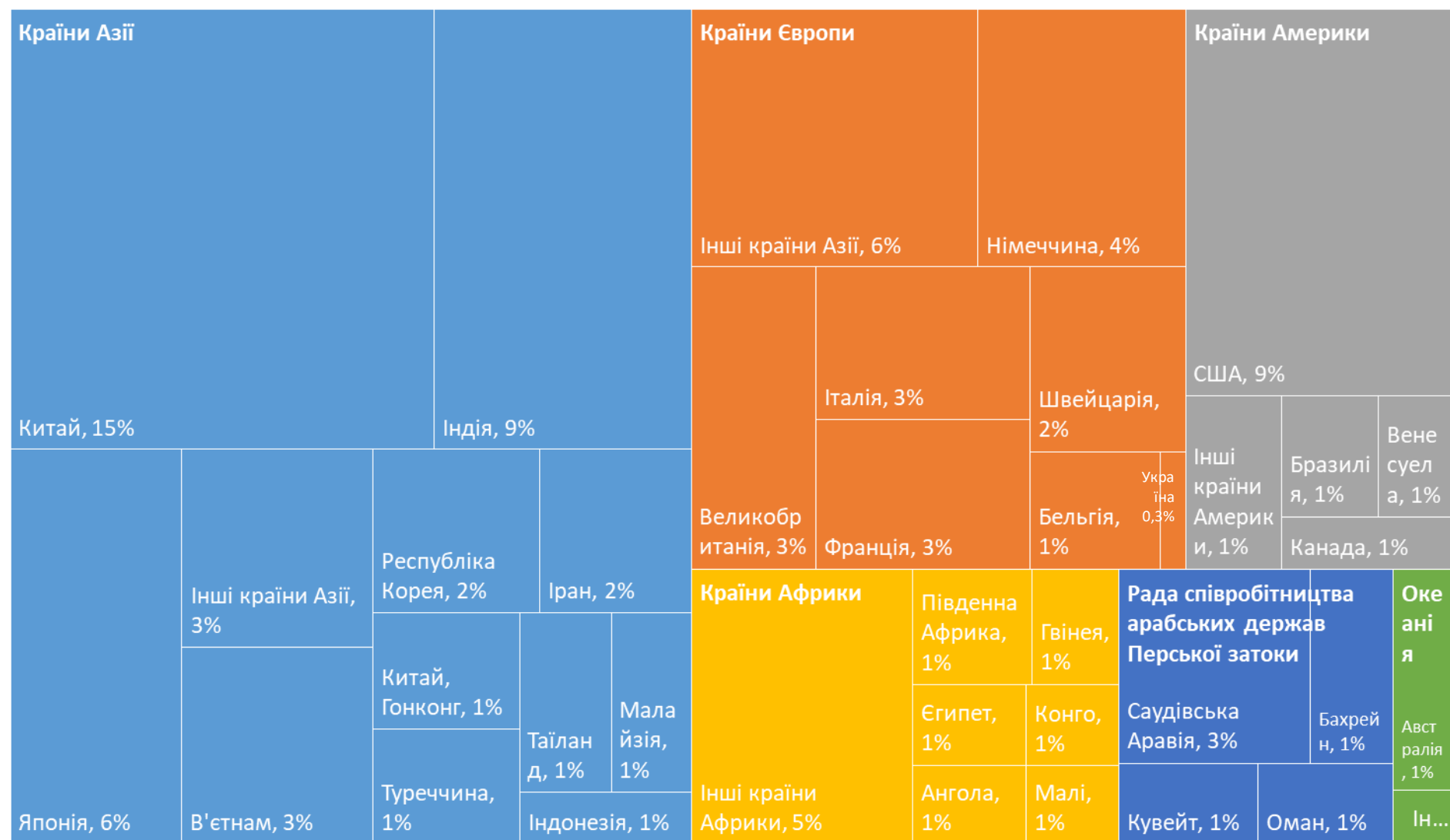
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок А7. Географічна структура реекспорту ОАЕ, 2018

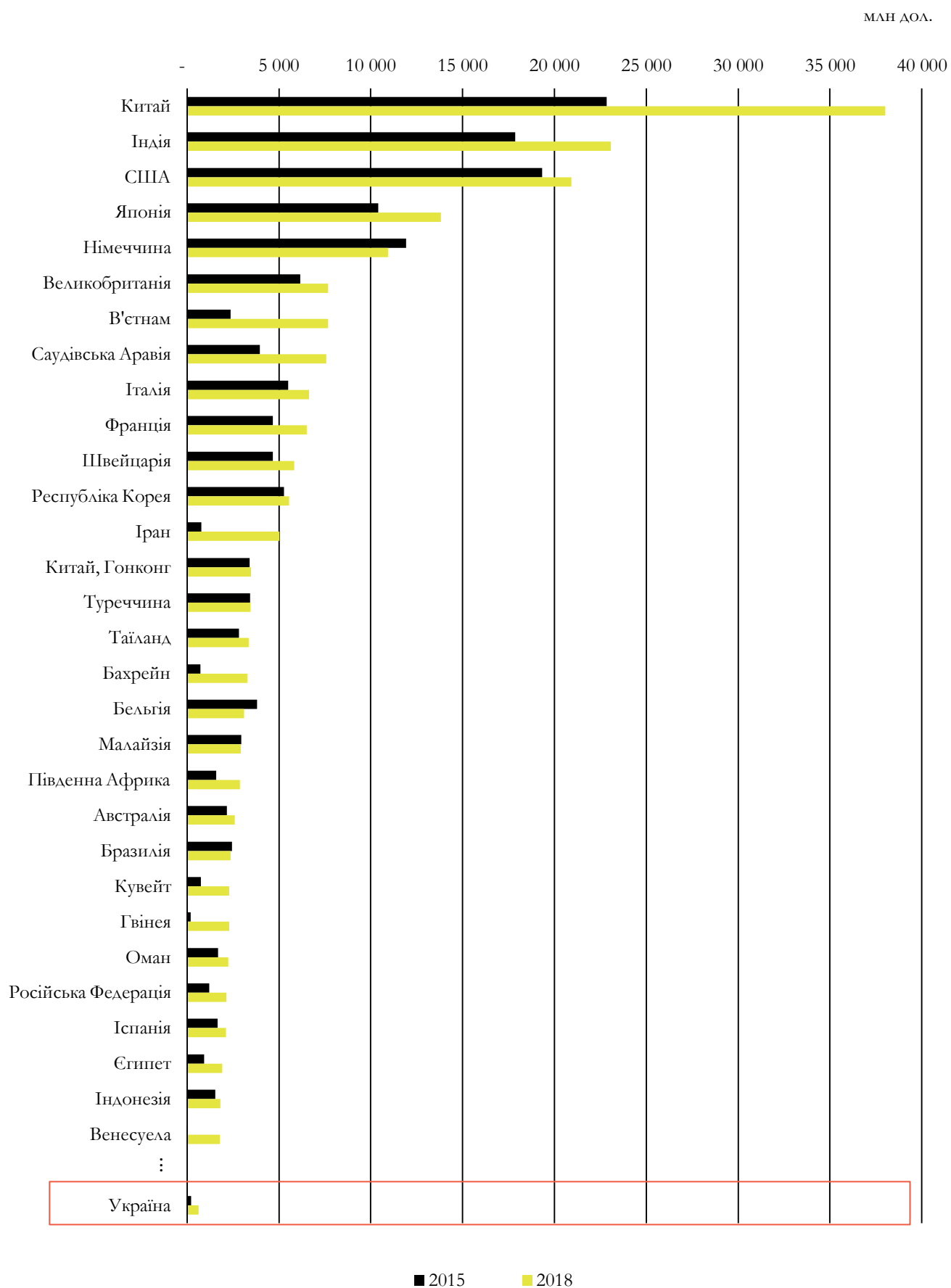
Джерело: UN Comtrade Database

Рисунок А8. Географічна структура імпорту ОАЕ, 2018

Джерело: UN Comtrade Database.

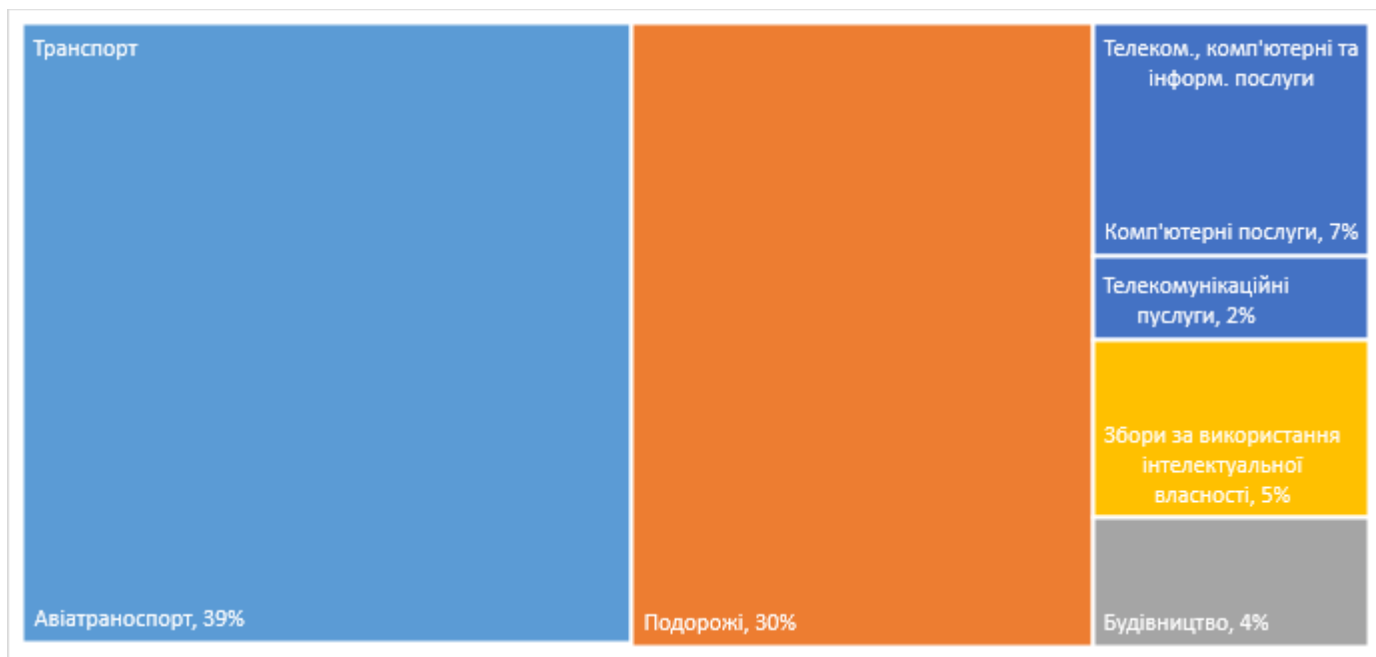
Рисунок А9. Географічна структура імпорту ОАЕ, 2015-2018

Джерело: UN Comtrade Database

Додаток В.

Рисунок В1. Структура експорту комерційних послуг ОАЕ, 2018

Джерело: дані Світової організації торгівлі

Рисунок В2. Динаміка експорту послуг ОАЕ, 2015-2018

Джерело: дані Світової організації торгівлі

Додаток С.

Таблиця С1. Перелік перспективних товарів українського експорту до ОАЕ (у доларах США), показники за 2017 рік

Код товару	Товар	Недоторгованість	Експорт	Потенційний експорт
0102	Велика рогата худоба, жива	170 364	0	170 364
0202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	1 413 145	12	1 413 157
0404	Молочна сироватка, згущена або незгущена, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин; продукти, що складаються з натуральних компонентів молока, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин, в іншому місці не зазначені	365 935	10	365 945
0409	Мед натуральний	251 193	14939	266 132
0708	Бобові овочі, лушені або нелушені, свіжі або охолоджені	38 589	0	38 589
0811	Плоди та горіхи, сирі або варені у воді чи на парі, морожені, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	162 279	4975	167 254
1003	Ячмінь	636 701	0	636 701
1007	Сорго зернове	14 102	258592	272 694
1103	Крупи, крупка та гранули із зерна зернових культур	25 339	0	25 339
1104	Зерно зернових культур, оброблене іншими способами (наприклад, лушене, плющене, у вигляді пластівців, обрублене, різане (ядро) або подрібнене), за винятком рису товарної позиції 1006; зародки зерна зернових культур, цілі, плющені, у вигляді пластівців або мелені	30 269	12250	42 519
1107	Солод, обсмажений або необсмажений	74 907	18537	93 444
1201	Соеві боби, подрібнені або неподрібнені	5 289 371	6099137	11 388 508
1206	Насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене	206 482	0	206 482
1401	Матеріали рослинного походження (наприклад, бамбук, індійська тростина, або ротанг, тростина, очерет, лоза, рафія, очищена, вибілена або пофарбована солома злаків, липова кора), що використовуються в основному для плетіння	16 489	0	16 489
1404	Матеріали рослинного походження, в іншому місці не зазначені	48 406	0	48 406
1514	Олії свиріпова, ріпакова або пірчична та їх фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу	194 157	0	194 157
1517	Маргарин; харчові суміші або продукти з тваринних і рослинних жирів, масел та олій або їх фракцій, крім харчових жирів, масел чи олій та їх фракцій товарної позиції 1516	30 810	126591	157 401
1521	Воски рослинні (крім тригліцеридів), віск бджолиний, воски інших комах і спермацет, рафіновані чи нерафіновані або забарвлені чи незабарвлені	50 891	0	50 891
1702	Інші цукри, включаючи хімічно чисті лактозу, мальтозу, глюкозу та фруктозу, у твердому стані; сиропи з цукрів без додання ароматичних добавок або барвників; мед істучий, змішаний або не змішаний з натуральним медом; карамелізовані цукор і патока	199 990	0	199 990
1703	Патока (меляса), одержана внаслідок вилучення або рафінування цукру	36 022	0	36 022
1803	Какао-паста, знежирена або незнежирена	99 308	0	99 308
1901	Екстракти солодові; готові харчові продукти з борошна, крупки, крупи, крохмалю або солодового екстракту, без вмісту какао або з вмістом менш як 40 мас. % какао в перерахунку на повністю знежирену основу, в іншому	1 369 950	13	1 369 963

	місці не зазначені; готові харчові продукти із сировини товарних позицій 0401 - 0404, без вмісту або з вмістом какао менш			
1902	Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіоли, канелоні; кускус, готовий або не готовий до вживання	393 877	9551	403 428
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао; вафельні пластини, порожні капсули, придатні для використання у фармацевтиці, вафельні облатки для запечатування, рисовий папір та аналогічні продукти	135 089	761379	896 468
2001	Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані з додаванням оцту чи оцтової кислоти	124 721	2596	127 317
2102	Дріжджі (активні чи неактивні); інші мертві одноклітинні мікроорганізми (крім вакцин товарної позиції 3002); готові пекарські порошки	100 228	0	100 228
2105	Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао	58 452	13037	71 489
2302	Висівки, кормове борошно та інші відходи та залишки від просіювання, помелу або інших способів обробки зерна зернових чи бобових культур, гранульовані чи негранульовані	87 952	0	87 952
2303	Відходи і залишки від виробництва крохмалю та аналогічні відходи і залишки, буряковий жом, багаса (жом цукрової тростини) та інші відходи і залишки від виробництва цукру, барда та інші відходи і залишки від пивоваріння та винокуріння, гранульовані або негранульовані	205 995	0	205 995
2304	Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час вилучення своєї олії, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані	756 759	0	756 759
2501	Сіль (включаючи столову і денатуровану) та хлорид натрію чистий, розчинені або не розчинені у воді, або ті, що містять або не містять домішки речовин, які запобігають агломерації чи перешкоджають злипанню частинок (що забезпечують сипкість сухих продуктів і плинність рідких)	85 323	0	85 323
2504	Графіт природний	31 940	0	31 940
2505	Піски природні всіх видів, забарвлені або незабарвлені, крім металоносних пісків групи 26	38 023	62	38 085
2506	Кварц (крім природних пісків); кварцит, начорно оброблений або необроблений, розпиляний або нерозпиляний чи розділений іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	12 623	23520	36 143
2507	Каолін та інші глини каолінові, кальциновані або некальциновані	41 915	77576	119 491
2516	Граніт, порфір, базальт, пісковик та інші камені для монументів чи будівництва, начорно оброблені або необроблені, розпиляні або нерозпиляні чи розділені іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	63 657	47394	111 051
2529	Польовий шпат; лейцит; нефелін і сієніт нефеліновий; флюорит (плавиковий шпат)	47 897	0	47 897
2601	Руди та концентрати залізни, включаючи випалений пірит	6 770 284	0	6 770 284
2614	Руди та концентрати титанові	117 315	0	117 315
2615	Руди та концентрати ніобієві, танталові, ванадієві або цирконієві	99 400	0	99 400
2619	Шлак, дрос (крім гранульованого шлаку), окалина та інші відходи виробництва чорних металів	32 969	0	32 969

2620	Шлак, зола та залишки (відходи) (крім залишків виробництва чорних металів), що містять мислив'як, метали або їх сполуки	123 017	0	123 017
2621	Інші шлак та зола, включаючи золу з морських водоростей (келп); зола та залишки від спалювання відходів міського господарства	22 233	0	22 233
2704	Кокс і напівкокс із кам'яного вугілля, лігніту, бурого вугілля або торфу, агломеровані або неагломеровані	227 306	176070	403 376
2707	Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол; аналогічні продукти, в яких ароматичні складові переважають за масою неароматичні	1 695 179	454507	2 149 686
2708	Пек або кокс пековий, одержаний із кам'яновугільної смоли або з інших мінеральних смол	53 065	0	53 065
2712	Вазелін нафтовий (петролатум); парафін, віск нафтовий мікрокристалічний, парафін сирій, озокерит, віск з бурого вугілля, віск торф'яний, інші мінеральні воски та аналогічні продукти, одержані в результаті синтезу або інших процесів, забарвлені або	223 334	0	223 334
2803	Вуглець (сажа та інші форми вуглецю, не включені до інших товарних позицій)	214 474	0	214 474
2814	Аміак, безводний або у водному розчині	145 475	0	145 475
2818	Корунд штучний з визначеним або невизначеним хімічним складом; оксид алюмінію; гідроксид алюмінію	1 039 650	0	1 039 650
2834	Нітриди; нітрати	39 933	0	39 933
2839	Силікати; силікати лужних металів технічні	17 637	0	17 637
2844	Хімічні радіоактивні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або відновлювані хімічні елементи та ізотопи) та їх сполуки; суміші та залишки, які містять ці продукти	697 535	0	697 535
2849	Карбід з визначеним або не визначеним хімічним складом	123 267	0	123 267
2904	Сульфовані, нітровані або нітрозовані похідні вуглеводнів, галогеновані або негалогеновані	79 246	0	79 246
2923	Солі та гідроксиди амонію четвертинні; лецитини та інші фосфоаміноліпіди, визначеного або не визначеного хімічного складу	156 649	0	156 649
3102	Добрива мінеральні або хімічні, азотні	853 902	0	853 902
3206	Інші барвникові матеріали; препарати, зазначені у примітці 3 до цієї групи, що відрізняються від матеріалів товарних позицій 3203, 3204 або 3205; неорганічні продукти видів, які використовують як люмінофори, з визначеним або не визначеним хімічним складом	729 581	0	729 581
3501	Казеїн, казеїнати та інші похідні казеїнів; казеїнові клеї	164 726	0	164 726
3603	Шнури вогнепровідні, шнури детонаторні	82 895	0	82 895
3801	Графіт штучний; графіт колоїдний або напівколоїдний; вироби на основі графіту або інших форм вуглецю у вигляді паст, блоків, пластин або інших напівфабрикатів	153 555	0	153 555
3810	Засоби для травлення металевих поверхонь; флюси та інші допоміжні засоби для паяння або зварювання металів; паста та порошки для паяння або зварювання, що складаються з металів та інших матеріалів; матеріали, які використовують як осердя або покриття для зварювальних електродів, стрижнів та прутків	86 973	4833	91 806
3904	Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах	684 419	0	684 419
3916	Моноволокна з максимальним поперечним перетином більш як 1 мм (мононитки), прутки, стрижні та профілі фігурні з обробленою або необробленою поверхнею, але без будь-якого іншого оброблення, з полімерних матеріалів	145 867	0	145 867
4104	Дублена (чинена) шкіра чи шкіряний краст із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин	503 036	0	503 036

	родини конячих, без волосяного покриву, спилок чи неспилок, але без подальшої обробки			
4107	Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вичинену під пергамент, шкіра із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок або неспилок, крім шкіри товарної позиції 4114	686 056	0	686 056
4201	Вироби шорно-сідельні та упряж для будь-яких тварин (включаючи постромки, повід, наколінники, намордники, попони для сідел, чепраки, сідельні кобури, попонки для собак тощо), виготовлені з будь-яких матеріалів	195 840	0	195 840
4205	Інші вироби з натуральної або композиційної шкіри	187 256	0	187 256
4301	Сировина хутрова (включаючи голови, хвости, лапи та інші обрізки, придатні для використання у виробництві хутрових виробів), крім шкірсировини та шкур товарних позицій 4101, 4102 або 4103	468 659	0	468 659
4302	Хутрові шкурки дублені або вичинені (включаючи голови, хвости, лапи та інші частини або обрізки хутрових шкурок), нез'єдані або з'єдані (без додавання інших матеріалів), крім включених до товарної позиції 4303	93 177	0	93 177
4401	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо; деревна тріска або стружка; тирса, тріска, стружка, уламки та відходи деревини та скрап, агломеровані або неагломеровані, у вигляді колод, полін, брикетів, гранул тощо	357 389	71600	428 989
4402	Вугілля деревне (включаючи вугілля з шкаралупи або з горіхів), агломероване або неагломероване	63 943	19259	83 202
4408	Листи для облицювання (включаючи листи, отримані розділенням шаруватої деревини), листи для клеєної фанери або для подібної шаруватої деревини та інші лісоматеріали розпиляні уздовж, розділені на шари або лущені, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання завтовшки не більш як 6 мм	174 695	0	174 695
4409	Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) у вигляді профільованого погонажу (з гребенями, пазами, шпунтовані, із стесаними краями, з'єднанням у вигляді напівкруглого калювання, фасонні, закруглені тощо) уздовж будь-яких країв чи площин, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання	359 104	12325	371 429
4410	Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB) або аналогічні плити (наприклад вафельні плити) з деревини або з інших здерев'янілих матеріалів, просочені або не просочені смолами або іншими органічними зв'язувальними речовинами	151 165	0	151 165
4415	Ящики, коробки, пакувальні корзини, барабани та аналогічна тара з деревини; дерев'яні барабани (котушки) для кабелів; піддони, піддони з бортами та інші дерев'яні завантажувальні щити; обичайки дерев'яні	60 851	800	61 651
4416	Бочки, барила, чани, діжки та інші бондарні вироби та їх частини з деревини, включаючи клепку	97 674	0	97 674
4417	Інструменти, оправы та ручки для інструментів з деревини, дерев'яні частини та ручки для мітел або щіток	21 206	0	21 206
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і драбку для покрівель	688 927	33839	722 766
4421	Інші вироби з дерева	576 950	8069	585 019
4808	Папір та картон, гофровані (обкесні або не обкесні гладкими зовнішніми аркушами), креповані, тиснені або	19 214	0	19 214

	перфоровані, у рулонах або в аркушах, крім зазначених у товарній позиції 4803			
4814	Шпалери та аналогічні настінні покриття; папір прозорий для вікон	88 993	0	88 993
4818	Папір туалетний та аналогічний папір, целюлозна вата або полотно з целюлозних волокон господарсько-побутового або санітарно-гігієнічного призначення, у рулонах завширшки не більш як 36 см або розрізані за розміром або формою; носовики, серветки косметичні, рушники, скатертини та столові серветки, пелюшки для немовлят, гігієнічні серветки і тампони, простирадла та інші вироби господарсько-побутового, санітарно-гігієнічного або медичного призначення, предмети одягу з паперової маси, паперу, целюлозної вати або полотна з целюлозного волокна	247 605	0	247 605
4819	Ящики, коробки, мішки, пакувальні пакети та інша тара з паперу, картону, целюлозної вати або полотна з целюлозних волокон; коробки для картотек, лотки для листів та аналогічні вироби з паперу та картону, що використовуються в установах, магазинах або в аналогічних цілях	670 942	58901	729 843
4821	Етикетки та ярлики з паперу або картону будь-які, надруковані або ненадруковані	195 739	426	196 165
4902	Газети, журнали та інші періодичні видання, ілюстровані або неілюстровані, з вмістом або без вмісту рекламних матеріалів	38 874	0	38 874
4905	Карти географічні та гідрографічні або аналогічні карти всіх видів, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси, надруковані	15 411	0	15 411
5111	Тканини з кардочесаної вовни чи кардочесаного тонкого волосу тварин	44 628	0	44 628
5606	Нитки позументні, стрічкові нитки та нитки подібної форми товарної позиції 5404 або 5405, позументні (крім товарної позиції 5605 та крім позументних ниток з кінського волосу)	16 531	0	16 531
5808	Тасьма плетена у куску; декоративні оздоблювання у куску без вишивки, крім трикотажних; китиці, помпони та подібні вироби	26 354	0	26 354
6201	Пальта, півпальта, накидки, плащі, анораки (включаючи лижні куртки), куртки для чоловіків або хлопців, крім виробів товарної позиції 6203	1 407 507	0	1 407 507
6203	Костюми, комплекти, піджаки, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти (крім купальних), для чоловіків або хлопців	3 927 692	10412	3 938 104
6216	Рукавички, мітенки та рукавиці	142 986	0	142 986
6304	Інші вироби для меблювання, крім виробів товарної позиції 9404	664 291	0	664 291
6305	Мішки та пакети пакувальні	412 122	700	412 822
6307	Інші готові вироби, включаючи викройки одягу	1 514 293	7142	1 521 435
6406	Частини взуття (включаючи верх взуття з прикріпленою або неприкріпленою внутрішньою устілкою); вкладні устілки, устілки під п'ятку і подібні знімні деталі; гетри, гамаші та подібні вироби і їх частини	422 690	0	422 690
6804	Жорна, камені точильні, крути шліфувальні та аналогічні вироби без каркасу, призначені для шліфування, заточування, подрібнення, полірування, розрізування або розпилювання, камені для ручного точіння або полірування та їх частини з природного каменю, з агломерованих натуральних або штучних абразивів або з кераміки, у поєднанні з частинами з інших матеріалів або без них	273 846	0	273 846
6806	Шлаковата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати; відпарований вермикуліт, случені глини,	145 948	52800	198 748

	спінений шлак та аналогічні спучені мінеральні продукти; суміші та вироби з теплоізоляційних, звукоізоляційних або звукопоглинальних матеріалів, крім виробів товарних позицій 6811 - 6812 або групи 69			
6902	Цегла вогнетривка, блоки, плитки та аналогічні вогнетривкі керамічні будівельні матеріали, крім виробів з кремнеземистого кам'яного борошна або з аналогічних кремнеземистих порід	224 760	0	224 760
7202	Феросплави	2 528 961	0	2 528 961
7210	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, плакований, з гальванічним або іншим покриттям	1 879 585	0	1 879 585
7211	Прокат плоский з вуглецевої сталі, завширшки менш як 600 мм, неплакований, без гальванічного або іншого покриття	63 919	0	63 919
7215	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі	62 148	0	62 148
7217	Дріт з вуглецевої сталі	280 985	0	280 985
7222	Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі; кутики фасонні та спеціальні профілі з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	394 322	0	394 322
7224	Інша сталь легована у зливках або інших первинних формах; напівфабрикати з інших легованих сталей	393 426	0	393 426
7225	Прокат плоский з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше	1 117 998	0	1 117 998
7302	Вироби з чорних металів для залізничних або трамвайних колій рейки, контррейки та зубчасті рейки, перекладні рейки, хрестовини глухого перетинання, перекладні штанги та інші елементи з'єднання та розведення рейок, шпалы, накладки стикові і підкладки опорні, клини, опорні плити, кріюкові рейкові болти, рейкові подушки та розтяжки, основи рейок, розпірні бруски, пластини та інші деталі, спеціально призначені для з'єднання або закріплення рейок	139 401	0	139 401
7322	Радіатори для центрального опалення з неелектричним нагрівом та їх частини з чорних металів; нагрівачі повітря та розподільювачі нагрітого повітря (включаючи пристрої, що можуть подавати свіже або кондиційоване повітря), з неелектричним нагрівом, які мають вентилятор або повітродувку з двигуном, та їх частини, з чорних металів	101 634	3630	105 264
7603	Порошки та луска алюмінієві	38 677	0	38 677
7801	Свинець необроблений	310 041	0	310 041
8108	Титан і вироби з титану, включаючи відходи та брухт	639 202	37241	676 443
8111	Марганець та вироби з марганцю, включаючи відходи та брухт	93 276	0	93 276
8112	Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт	216 070	0	216 070
8210	Пристрої ручні механічні масою 10 кг або менше для приготування, оброблення або подавання харчових продуктів чи напоїв	29 119	0	29 119
8311	Дріт, прутки, трубки, пластини, електроди та аналогічні вироби з недорогоцінних металів або карбідів металів, з покриттям або наповненням флюсовим матеріалом, для паяння, в тому числі тугоплавким припоєм, зварювання або осадження металів чи карбідів металів; дріт і прутки із спеченого порошку з недорогоцінних металів, для металізації напиленням	157 559	342	157 901
8401	Реактори ядерні; неопромінені паливні елементи (твєли) для ядерних реакторів; обладнання та пристрої для розділення ізотопів	301 038	0	301 038
8403	Котли для центрального опалення, крім котлів товарної позиції 8402	219 420	0	219 420
8406	Турбіни на водяній парі та інші парові турбіни	332 554	0	332 554

8410	Турбіни гідравлічні, колеса водяні та регулятори для них	41 295	0	41 295
8412	Інші двигуни та силові установки	1 643 958	126906	1 770 864
8432	Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту; котки для газонів або спортивних майданчиків	383 788	0	383 788
8437	Машини для очищення, сортування або калібрування насіння, зерна чи сухих бобових культур; обладнання для борошномельної промисловості або інше обладнання для обробки зернових чи сухих бобових культур, крім машин, що використовуються на сільськогосподарських фермах	115 797	0	115 797
8455	Стани прокатні та валки до них	307 856	0	307 856
8474	Обладнання для сортування, просіювання, сепарації, промивання, подрібнення, тощо ґрунту, каміння, руд чи інших мінеральних копалин у твердому стані; обладнання для агломерації, формування або відливання твердого мінерального палива, керамічних паст, незатверділого цементу, гіпсових матеріалів або інших мінеральних речовин у вигляді порошку або пасти; машини формувальні для виробництва піщаних ливарних форм	841 135	32000	873 135
8516	Електричні водонагрівачі акумулювальні або безінерційні та електричні нагрівачі занурені; прилади електричні для обігрівання приміщень, ґрунту; електронагрівальні апарати перукарські або сушарки для рук; праски електричні; інші побутові електронагрівальні прилади; елементи опору нагрівальні, крім включених до товарної позиції 8545	4 106 149	4092	4 110 241
8544	Проводи ізольовані (включаючи емальовані чи анодовані), кабелі (включаючи коаксіальні) та інші ізольовані електричні провідники; кабелі волоконно-оптичні, складені з волокон з індивідуальними оболонками, незалежно від того, зібрані вони чи ні з електричними провідниками або з'єднувальними пристроями	6 295 513	31583	6 327 096
8545	Електроди вугільні, ціпки вугільні, вугілля для ламп або гальванічних елементів та інші вироби з графіту чи інших видів вуглецю з металом або без нього, що використовуються в електротехніці	95 963	293606	389 569
8546	Ізолятори електричні з будь-яких матеріалів	181 524	19	181 543
8606	Вагони залізничні або трамвайні для перевезень вантажів коліями, несамохідні	62 985	0	62 985
8607	Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу	562 049	0	562 049
8608	Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	14 650	28217	42 867
9401	Меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та їх частини	5 823 900	39357	5 863 257
9619	Гігієнічні прокладки (підкладки) і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу	570 285	0	570 285

Джерело: UN Comtrade, власні розрахунки

Таблиця С2. Оцінка обсягу експорту з України до ОАЕ у випадку зменшення митних ставок за переліком перспективних товарних груп

Код товарної групи	Товарна група	Середня ставка ввізного мита, %	Можливе збільшення потенційного експорту завдяки скасуванню митних заходів A=C-B	Потенційний експорт з поточними митами B	Потенційний експорт з нульовими митами C
0404	Молочна сироватка, згущена або незгущена, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин; продукти, що складаються з натуральних компонентів молока, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин, в іншому місці не зазначені	5,0	20 994	376 683	397 677
0409	Мед натуральний	5,0	52 138	310 141	362 279
0811	Плоди та горіхи, сирі або варені у воді чи на парі, морожені, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	5,0	121 363	438 513	559 876
1514	Олії свиріпова, ріпакова або гірчична та їх фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу	5,0	251 353	255 063	506 415
1803	Какао-паста, знежирена або незнежирена	5,0	39 395	223 849	263 244
1902	Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіоли, канелоні; кускус, готовий або не готовий до вживання	5,0	112 243	514 182	626 425
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао; вафельні пластини, порожні капсули, придатні для використання у фармацевтиці, вафельні облатки для запечатування, рисовий папір та аналогічні продукти	5,0	908 831	1 773 067	2 681 898
2001	Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти	5,0	94 748	260 713	355 461
2102	Дріжджі (активні чи неактивні); інші мертві одноклітинні мікроорганізми (крім вакцин товарної позиції 3002); готові пекарські порошки	5,0	35 962	118 320	154 282
2105	Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао	5,0	33 982	150 815	184 797
2302	Вівітки, кормове борошно та інші відходи та залишки від просіювання, помелу або інших способів обробки зерна зернових чи бобових культур, гранульовані чи негранульовані	5,0	40 346	78 900	119 246
2506	Кварц (крім природних пісків); кварцит, начорно оброблений або необроблений, розпиляний або нерозпиляний чи розділений іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	5,0	26 413	22 289	48 702
2601	Руди та концентрати залізни, включаючи випалений пірит	5,0	13 399 327	1 886 667	15 285 994
2614	Руди та концентрати титанові	5,0	130 498	4 152	134 649

2615	Руди та концентрати ніобієві, танталові, ванадієві або цирконієві	5,0	84 760	35 190	119 949
2620	Шлак, зола та залишки (відходи) (крім залишків виробництва чорних металів), що містять миш'як, метали або їх сполуки	5,0	161 650	72 975	234 625
2712	Вазелін нафтовий (петролатум); парафін, віск нафтовий мікрокристалічний, парафін сирий, озокерит, віск з бурого вугілля, віск торф'яний, інші мінеральні воски та аналогічні продукти, одержані в результаті синтезу або інших процесів, забарвлені або	5,0	125 602	177 639	303 241
2818	Корунд пгучний з визначенням або невизначенням хімічним складом; оксид алюмінію; гідроксид алюмінію	5,0	1 250 270	604 972	1 855 241
2834	Нітрити; нітрати	5,0	61 367	60 078	121 445
2839	Силікати; силікати лужних металів технічні	5,0	9 088	17 966	27 053
2849	Карбіді з визначенням або не визначенням хімічним складом	5,0	72 501	79 258	151 760
2923	Солі та гідроксиди амонію четвертинні; лецитини та інші фосфоаміноліпіди, визначеного або не визначеного хімічного складу	5,0	40 034	131 394	171 429
3102	Добрива мінеральні або хімічні, азотні	5,0	926 135	802 982	1 729 117
3501	Казеїн, казеїнати та інші похідні казеїнів; казеїнові клеї	5,0	62 151	161 657	223 808
3603	Шнури вогнепровідні, шнури детонаторні	5,0	126 661	109 092	235 753
3810	Засоби для травлення металевих поверхонь; флюси та інші допоміжні засоби для паяння або зварювання металів; пасти та порошки для паяння або зварювання, що складаються з металів та інших матеріалів; матеріали, які використовують як осердя або покриття для зварювальних електродів, стрижнів та прутків	5,0	43 765	74 576	118 342
4107	Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вичищену під пергамент, шкіра із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок або неспилок, крім шкіри товарної позиції 4114	5,0	266 406	594 156	860 562
4201	Вироби шорно-сідельні та упряж для будь-яких тварин (включаючи постромки, повіді, наколінники, намордники, попони для сідел, чепраки, сідельні кобури, попонки для собак тощо), виготовлені з будь-яких матеріалів	5,0	136 206	138 592	274 797
4401	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків тощо; деревна тріска або стружка; тирса, тріска, стружка, уламки та відходи деревини та скрап, агломеровані або неагломеровані, у вигляді колод, полін, брикетів, гранул тощо	3,0	722 245	198 038	920 283
4415	Ящики, коробки, пакувальні корзини, барабани та аналогічна тара з деревини; дерев'яні барабани (котушки) для кабелів; піддони, піддони з бортами та інші дерев'яні завантажувальні щити; обичайки дерев'яні	5,0	39 108	101 059	140 167
4416	Бочки, барила, чани, діжки та інші бондарні вироби та їх частини з деревини, включаючи клепку	5,0	46 495	57 595	104 090
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель	5,0	305 045	836 783	1 141 827

4421	Інші вироби з дерева	5,0	176 955	453 654	630 609
4808	Папір та картон, гофровані (обклеєні або не обклеєні гладкими зовнішніми аркушами), креповані, тиснені або перфоровані, у рулонах або в аркушах, крім зазначених у товарній позиції 4803	5,0	22 460	26 016	48 476
4818	Папір туалетний та аналогічний папір, целюлозна вата або полотно з целюлозних волокон господарсько-побутового або санітарно-гігієнічного призначення, у рулонах завширшки не більш як 36 см або розрізані за розміром або формою; носовики, серветки косметичні, рушники, скатертини та столові серветки, пелюшки для немовлят, гігієнічні серветки і тампони, простирадла та інші вироби господарсько-побутового, санітарно-гігієнічного або медичного призначення, предмети одягу з паперової маси, паперу, целюлозної вати або полотна з целюлозного волокна	5,0	130 543	264 011	394 553
4819	Ящики, коробки, мішки, пакувальні пакети та інша тара з паперу, картону, целюлозної вати або полотна з целюлозних волокон; коробки для картотек, лотки для листів та аналогічні вироби з паперу та картону, що використовуються в установах, магазинах або в аналогічних цілях	5,0	272 595	762 390	1 034 985
6201	Пальта, підпальта, накидки, плащі, анораки (включаючи лижні куртки), куртки для чоловіків або хлопців, крім виробів товарної позиції 6203	5,0	375 867	1 519 644	1 895 511
6203	Костюми, комплекти, піджаки, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти (крім купальних), для чоловіків або хлопців	5,0	859 050	4 223 281	5 082 331
6216	Рукавички, мітенки та рукавиці	5,0	47 564	125 779	173 343
6304	Інші вироби для меблювання, крім виробів товарної позиції 9404	5,0	357 622	636 325	993 948
6305	Мішки та пакети пакувальні	5,0	160 408	419 603	580 011
6307	Інші готові вироби, включаючи викройки одягу	5,0	907 360	1 410 963	2 318 323
6806	Шлаковата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати; відшарований вермикуліт, спучені глини, спінений шлак та аналогічні спучені мінеральні продукти; суміші та вироби з теплоізоляційних, звукоізоляційних або звукопоглинальних матеріалів, крім виробів товарних позицій 6811 - 6812 або групи 69	5,0	38 125	188 891	227 016
7202	Феросплави	5,0	1 329 769	1 915 466	3 245 235
7215	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі	5,0	32 263	65 633	97 896
7222	Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі; кутики фасонні та спеціальні профілі з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	5,0	98 953	313 169	412 121
7224	Інша сталь легована у зливках або інших первинних формах; напівфабрикати з інших легованих сталей	5,0	247 591	132 968	380 560
8112	Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт	5,0	82 206	103 846	186 051

8210	Пристрої ручні механічні масою 10 кг або менше для приготування, оброблення або подавання харчових продуктів чи напоїв	5,0	5 809	22 182	27 990
8403	Котли для центрального опалення, крім котлів товарної позиції 8402	5,0	57 299	249 742	307 041
8432	Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту; котки для газонів або спортивних майданчиків	5,0	257 006	197 919	454 926
8516	Електричні водонагрівачі акумулювальні або безінерційні та електричні нагрівачі занурені; прилади електричні для обігрівання приміщень, ґрунту; електронагрівальні апарати перукарські (наприклад, сушарки для волосся, бігуді, щипці для гарячої завивки) або сушарки для рук; праски електричні; інші побутові електронагрівальні прилади; елементи опору нагрівальні, крім включених до товарної позиції 8545	5,0	1 491 776	3 111 199	4 602 974
8544	Проводи ізольовані (включаючи емальовані чи анодовані), кабелі (включаючи коаксіальні) та інші ізольовані електричні провідники із з'єднувальними деталями або без них; кабелі волоконно-оптичні, складені з волокон з індивідуальними оболонками, незалежно від того, зібрані вони чи ні з електричними провідниками або з'єднувальними пристроями	2,6	1 763 829	8 005 259	9 769 087
9401	Меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та їх частини	5,0	3 094 315	4 317 208	7 411 522

Джерело: UN Comtrade, власні розрахунки

Додаток Д.

Таблиця D1. Реекспорт товарів з ОАЕ, у доларах США, 2017 рік

Код товару	Товар	Кількість напрямів реекспорту	Сума реекспорту, дол. США
0102	Велика рогата худоба, жива	13	1 822 549
0202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	34	11 762 798
0404	Молочна сироватка, згущена або незгущена, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин; продукти, що складаються з натуральних компонентів молока, з доданням чи без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин, в іншому місці не зазначені	18	1 495 962
0409	Мед натуральний	49	3 828 295
0708	Бобові овочі, лущені або нелущені, свіжі або охолоджені	32	2 245 586
0811	Плоди та горіхи, сирі або варені у воді чи на парі, морожені, з доданням або без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин	20	202 839
1002	Жито	2	139
1003	Ячмінь	8	756 430
1007	Сорго зернове	6	136 527
1103	Крупи, крупа та гранули із зерна зернових культур	16	405 030
1104	Зерно зернових культур, оброблене іншими способами (наприклад, лущене, плющене, у вигляді пластівців, обрушене, різане (ядро) або подрібнене), за винятком рису товарної позиції 1006; зародки зерна зернових культур, цілі, плющені, у вигляді пластівців або мелені	33	3 188 184
1107	Солод, обсмажений або необсмажений	1	402
1201	Соеві боби, подрібнені або неподрібнені	11	1 126 262
1206	Насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене	20	1 372 922
1401	Матеріали рослинного походження (наприклад, бамбук, індійська тростина, або ротанг, тростина, очерет, лоза, рафія, очищена, вибілена або пофарбована солома злаків, липова кора), що використовуються в основному для плетіння	10	637 774
1404	Матеріали рослинного походження, в іншому місці не зазначені	44	1 315 332
1501	Жир свинячий (включаючи ляра) і жир свійської птиці, крім жиру товарної позиції 0209 або 1503	1	54
1514	Олій свиріпова, ріпакова або гірчична та їх фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу	18	469 398
1517	Маргарин; харчові суміші або продукти з тваринних і рослинних жирів, масел та олій або їх фракцій, крім харчових жирів, масел чи олій та їх фракцій товарної позиції 1516	24	417 383
1521	Воски рослинні (крім тригліцеридів), віск бджолиний, воски інших комах і спермацет, рафіновані чи нерафіновані або забарвлені чи незабарвлені	6	185 454
1702	Інші цукри, включаючи хімічно чисті лактозу, мальтозу, глюкозу та фруктозу, у твердому стані; сиропи з цукрів без додання ароматичних добавок або барвників; мед пшучний, змішаний або не змішаний з натуральним медом; карамелізовані цукор і патока	52	3 325 494
1703	Патока (меляса), одержана внаслідок вилучення або рафінування цукру	17	245 446
1803	Какао-паста, знежирена або незнежирена	8	356 263
1901	Екстракти солодові; готові харчові продукти з борошна, крупи, крупів, крохмалю або солодового екстракту, без вмісту какао або з вмістом менш як 40 мас. % какао в перерахунку на повністю знежирену основу, в іншому місці не зазначені; готові харчові продукти із сировини товарних позицій 0401 - 0404, без вмісту або з вмістом какао менш	63	33 172 202
1902	Вироби з макаронного тіста варені або неварені, начинені (м'ясом чи іншими продуктами) або неначинені, або приготовлені іншим способом, наприклад, спагеті, макарони, локшина, ріжки, галушки, равіоли, канелони; кускус, готовий або не готовий до вживання	62	7 417 980
1905	Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао; вафельні пластини, порожні капсули, придатні для використання у фармацевтиці, вафельні облатки для запечатування, рисовий папір та аналогічні продукти	96	38 225 716
2001	Овочі, плоди та інші їстівні частини рослин, приготовлені або консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти	57	3 311 352

2102	Дріжджі (активні чи неактивні); інші мертві одноклітинні мікроорганізми (крім вакцин товарної позиції 3002); готові пекарські порошки	28	2 228 259
2105	Морозиво та інші види харчового льоду, що містять або не містять какао	21	3 614 637
2302	Висівки, кормове борошно та інші відходи та залишки від просіювання, помелу або інших способів обробки зерна зернових чи бобових культур, гранульовані чи негранульовані	5	2 066 574
2303	Відходи і залишки від виробництва крохмалю та аналогічні відходи і залишки, буряковий жом, багаса (жом цукрової тростини) та інші відходи і залишки від виробництва цукру, барда та інші відходи і залишки від пивоваріння та винокуріння, гранульовані або негранульовані	4	556 626
2304	Макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час вилучення соєвої олії, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані	5	3 633 094
2501	Сіль (включаючи столову і денатуровану) та хлорид натрію чистий, розчинені або не розчинені у воді, або ті, що містять або не містять домішки речовин, які запобігають агломерації чи перешкоджають залипання частинок (що забезпечують липкість сухих продуктів і плинність рідких)	68	851 458
2504	Графіт природний	5	155 370
2505	Піски природні всіх видів, забарвлені або незабарвлені, крім металонесних пісків групи 26	40	1 152 012
2506	Кварц (крім природних пісків); кварцит, начорно оброблений або необроблений, розпиляний або нерозпиляний чи розділений іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	9	54 376
2507	Каолін та інші глини каолінові, кальциновані або некальциновані	14	604 451
2516	Граніт, порфір, базальт, пісковик та інші камені для монументів чи будівництва, начорно оброблені або необроблені, розпиляні або нерозпиляні чи розділені іншим способом на блоки або плити прямокутної чи квадратної форми	17	682 128
2529	Польовий шпат; лейцит; нефелін і сіеніт нефеліновий; флюорит (плавиковий шпат)	7	55 199
2601	Руди та концентрати залізни, включаючи випалений пірит	3	10 065
2614	Руди та концентрати титанові	4	5 380 655
2615	Руди та концентрати ніобієві, танталові, ванадієві або цирконієві	5	345 999
2619	Шлак, дрос (крім гранульованого шлаку), окалина та інші відходи виробництва чорних металів	2	85 924
2620	Шлак, зола та залишки (відходи) (крім залишків виробництва чорних металів), що містять миш'як, метали або їх сполуки	14	1 197 033
2621	Інші шлак та зола, включаючи золу з морських водоростей (келп); зола та залишки від спалювання відходів міського господарства	7	762 247
2704	Кокс і напівкокс із кам'яного вугілля, лігніту, бурого вугілля або торфу, агломеровані або неагломеровані	2	110 127
2707	Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол; аналогічні продукти, в яких ароматичні складові переважають за масою неароматичні	38	9 615 307
2708	Пек або кокс пековий, одержаний із кам'яновугільної смоли або з інших мінеральних смол	9	477 045
2712	Вазелін нафтовий (петролатум); парафін, віск нафтовий мікрокристалічний, парафін сирий, озокерит, віск з бурого вугілля, віск торф'яний, інші мінеральні воски та аналогічні продукти, одержані в результаті синтезу або інших процесів, забарвлені або	41	6 016 887
2716	Електроенергія	3	148 601
2803	Вуглець (сажа та інші форми вуглецю, не включені до інших товарних позицій)	25	1 244 594
2808	Азотна кислота	8	35 217
2814	Аміак, безводний або у водному розчині	13	236 313
2818	Корунд птучний з визначеним або невизначеним хімічним складом; оксид алюмінію; гідроксид алюмінію	24	819 604
2834	Нітриди; нітрати	14	234 696
2839	Силікати; силікати лужних металів технічні	27	777 260
2844	Хімічні радіоактивні елементи та радіоактивні ізотопи (включаючи подільні або відновлювані хімічні елементи та ізотопи) та їх сполуки; суміші та залишки, які містять ці продукти	5	38 487
2849	Карбід з визначеним або не визначеним хімічним складом	13	171 507
2853	Інші неорганічні сполуки (включаючи дистильовану або кондуктометричну воду та воду аналогічної чистоти)	1	241
2904	Сульфовані, нітровані або нітрозовані похідні вуглеводнів, галогеновані або негалогеновані	12	488 897

2923	Солі та гідроксиди амонію четвертинні; лецитини та інші фосфоаміноліпіди, визначеного або не визначеного хімічного складу	25	1 369 236
3102	Добрива мінеральні або хімічні, азотні	14	1 597 404
3206	Інші барвникові матеріали; препарати, зазначені у примітці 3 до цієї групи, що відрізняються від матеріалів товарних позицій 3203, 3204 або 3205; неорганічні продукти видів, які використовують як люмінофори, з визначеним або не визначеним хімічним складом	49	24 257 984
3501	Казеїн, казеїнати та інші похідні казеїнів; казеїнові клеї	13	102 948
3603	Шнури вогнепровідні, шнури детонаторні	14	12 294
3605	Сірники, крім піротехнічних виробів товарної позиції 3604	9	112 439
3801	Графіт штучний; графіт колоїдний або напівколоїдний; вироби на основі графіту або інших форм вуглецю у вигляді паст, блоків, пластин або інших напівфабрикатів	13	309 320
3810	Засоби для травлення металевих поверхонь; флюси та інші допоміжні засоби для паяння або зварювання металів; пасти та порошки для паяння або зварювання, що складаються з металів та інших матеріалів; матеріали, які використовують як осердя або покриття для зварювальних електродів, стрижнів та прутків	46	2 010 304
3904	Полімери вінілхлориду або інших галогенованих олефінів у первинних формах	38	37 739 059
3916	Моноволокна з максимальним поперечним перетином більш як 1 мм (мононитки), прутки, стрижні та профілі фігурні з обробленою або необробленою поверхнею, але без будь-якого іншого оброблення, з полімерних матеріалів	62	1 750 961
4104	Дублена (чинена) шкіра чи шкіряний краст із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок чи неспилок, але без подальшої обробки	11	588 243
4107	Шкіра, додатково оброблена після дублення або у вигляді шкіряного краста, включаючи шкіру, вичищену під пергамент, шкіра із шкур великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або шкур тварин родини конячих, без волосяного покриву, спилок або неспилок, крім шкіри товарної позиції 4114	18	3 837 333
4201	Вироби шорно-сідельні та упряж для будь-яких тварин (включаючи постромки, повіді, наколінники, намордники, попони для сідла, чепаки, сідельні кобури, попони для собак тощо), виготовлені з будь-яких матеріалів	39	776 660
4205	Інші вироби з натуральної або композиційної шкіри	76	4 492 871
4301	Сировина хутрова (включаючи голови, хвости, лапи та інші обрізки, придатні для використання у виробництві хутрових виробів), крім шкірсировини та шкур товарних позицій 4101, 4102 або 4103	4	95 783
4302	Хутрові шкурки дублені або вичищені (включаючи голови, хвости, лапи та інші частини або обрізки хутрових шкурок), нез'єднані або з'єднані (без додавання інших матеріалів), крім включених до товарної позиції 4303	4	1 359 396
4304	Хутро штучне та вироби з нього	9	49 903
4401	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, пілок, сучків тощо; деревна тріска або стружка; тирса, тріска, стружка, уламки та відходи деревини та скрап, агломеровані або неагломеровані, у вигляді колод, полін, брикетів, гранул тощо	32	627 931
4402	Вугілля деревне (включаючи вугілля з шкаралупи або з горіхів), агломероване або неагломероване	37	5 228 983
4404	Деревина бондарна; колоди колоті; палі, кілки, стовпи загострені з дерева, але не розпиляні уздовж; лісоматеріали, начорно обтесані, але не обточені, не вигнуті або не оброблені іншим способом, що використовуються для виробництва цпків, парасольок, ручок для інструментів або подібних виробів; деревина лущена та аналогічна	27	713 595
4405	Шерсть деревна або тонка стружка	5	259 849
4406	Шпали дерев'яні для залізничних або трамвайних колій	1	168
4408	Листи для облицювання (включаючи листи, отримані розділенням паруватої деревини), листи для класної фанери або для подібної паруватої деревини та інші лісоматеріали розпиляні уздовж, розділені на шари або лущені, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання завтовшки не більш як 6 мм	35	2 118 241
4409	Пилопродукція з деревини (включаючи дощечки та фриз для паркетного покриття підлоги, незібрані) у вигляді профільованого погонажу (з гребенями, пазами, шпунтовані, із стесаними краями, з'єднанням у вигляді напівкруглого калювання, фасонні, закруглені тощо) уздовж будь-яких країв чи площин, стругані або нестругані, шліфовані або нешліфовані, що мають або не мають торцеві з'єднання	75	8 634 453
4410	Плити деревостружкові, плити з орієнтованою стружкою (OSB) або аналогічні плити (наприклад вафельні плити) з деревини або з інших здерев'янілих матеріалів,	31	2 138 103

	просочені або не просочені смолами або іншими органічними зв'язувальними речовинами		
4415	Ящики, коробки, пакувальні корзини, барабани та аналогічна тара з деревини; дерев'яні барабани (котушки) для кабелів; піддони, піддони з бортами та інші дерев'яні завантажувальні щити; обичайки дерев'яні	60	3 119 514
4416	Бочки, барила, чани, діжки та інші бондарні вироби та їх частини з деревини, включаючи клепку	9	16 397
4417	Інструменти, оправы та ручки для інструментів з деревини, дерев'яні частини та ручки для мітел або щіток	57	2 051 512
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі, включаючи пористі дерев'яні панелі, зібрані панелі для підлоги, гонт і дранку для покрівель	69	8 069 252
4421	Інші вироби з дерева	60	421 200
4808	Папір та картон, гофровані (обкесні або не обкесні гладкими зовнішніми аркушами), креповані, тиснені або перфоровані, у рулонах або в аркушах, крім зазначених у товарній позиції 4803	28	521 666
4814	Шпалери та аналогічні настінні покриття; папір прозорий для вікон	47	5 172 764
4818	Папір туалетний та аналогічний папір, целюлозна вата або полотно з целюлозних волокон господарсько-побутового або санітарно-гігієнічного призначення, у рулонах завширшки не більш як 36 см або розрізані за розміром або формою; носовики, серветки косметичні, рушники, скатертини та столові серветки, пелюшки для немовлят, гігієнічні серветки і тампони, простиралла та інші вироби господарсько-побутового, санітарно-гігієнічного або медичного призначення, предмети одягу з паперової маси, паперу, целюлозної вати або полотна з целюлозного волокна	89	6 164 900
4819	Ящики, коробки, мішки, пакувальні пакети та інша тара з паперу, картону, целюлозної вати або полотна з целюлозних волокон; коробки для картотек, лотки для листів та аналогічні вироби з паперу та картону, що використовуються в установах, магазинах або в аналогічних цілях	130	21 978 806
4821	Етикетки та ярлики з паперу або картону будь-які, надруковані або ненадруковані	101	6 755 847
4822	Бобіни, катушки, шпульки та аналогічні основи для намотування з паперової маси, паперу або картону (перфоровані або неперфоровані, армовані або неармовані)	12	122 386
4902	Газети, журнали та інші періодичні видання, ілюстровані або неілюстровані, з вмістом або без вмісту рекламних матеріалів	33	107 850
4905	Карти географічні та гідрографічні або аналогічні карти всіх видів, включаючи атласи, настінні карти, топографічні плани та глобуси, надруковані	45	168 236
5104	Розкубана сировина з вовни або тонкого чи грубого волосу тварин	1	16 054
5111	Тканини з кардочесаної вовни чи кардочесаного тонкого волосу тварин	33	2 133 372
5302	Волокно конопляне (Cannabis sativa L.), необроблене або оброблене, але непрядене; пачоси та відходи конопель (включаючи прядильні відходи та обтіпану сировину)	2	66 409
5606	Нитки позументні, стрічкові нитки та нитки подібної форми товарної позиції 5404 або 5405, позументні (крім товарної позиції 5605 та крім позументних ниток з кінського волосу)	3	2 093
5808	Тасьма плетена у куску; декоративні оздоблювання у куску без вишивки, крім трикотажних; китиці, помпони та подібні вироби	28	414 535
5904	Лінолеум, розрізаний або не розрізаний за формою; матеріали для покриття підлоги, на текстильній основі, розрізані або не розрізані за формою	10	68 941
6201	Пальта, півпальта, накидки, плащі, анораки (включаючи лижні куртки), куртки для чоловіків або хлопців, крім виробів товарної позиції 6203	74	21 792 571
6203	Костюми, комплекти, піджаки, штани, комбінезони із шлейками, бриджі та шорти (крім купальних), для чоловіків або хлопців	110	283 851 408
6216	Рукавички, мітенки та рукавиці	77	5 397 326
6304	Інші вироби для меблювання, крім виробів товарної позиції 9404	95	12 291 304
6305	Мішки та пакети пакувальні	70	3 152 735
6307	Інші готові вироби, включаючи викройки одягу	127	23 997 046
6308	Набори, що складаються з кусків тканини та ниток, з додатковими речами або без них, для виготовлення килимів, гобеленів, вишитих скатертин або серветок чи аналогічних текстильних виробів, упаковані для роздрібної торгівлі	19	372 192
6406	Частини взуття (включаючи верх взуття з прикріпленою або неприкріпленою внутрішньою устілкою); вкладні устілки, устілки під п'ятку і подібні знімні деталі; гетри, гамаші та подібні вироби і їх частини	33	1 415 724
6804	Жорна, камені точильні, круги шліфувальні та аналогічні вироби без каркасу, призначені для шліфування, заточування, подрібнення, полірування, розрізування або розпилювання, камені для ручного точіння або полірування та їх частини з	79	12 353 892

	природного каменю, з агломерованих натуральних або штучних абразивів або з кераміки, у поєднанні з частинами з інших матеріалів або без них		
6806	Шлаковата, мінеральна силікатна вата і аналогічні види мінеральної вати; відшарований вермикуліт, спучені глини, спінений шлак та аналогічні спучені мінеральні продукти; суміші та вироби з теплоізоляційних, звукоізоляційних або звукопоглинальних матеріалів, крім виробів товарних позицій 6811 - 6812 або групи 69	49	7 968 032
6902	Цегла вогнетривка, блоки, плитки та аналогічні вогнетривкі керамічні будівельні матеріали, крім виробів з кремнеземистого кам'яного борошна або з аналогічних кремнеземистих порід	16	1 070 723
7202	Феросплави	21	10 571 671
7210	Прокат плоский з вуглецевої сталі завширшки 600 мм або більше, плакований, з гальванічним або іншим покриттям	60	37 473 375
7211	Прокат плоский з вуглецевої сталі, завширшки менш як 600 мм, неплакований, без гальванічного або іншого покриття	24	902 070
7215	Інші прутки та бруски з вуглецевої сталі	32	737 837
7217	Дріт з вуглецевої сталі	56	2 652 790
7222	Інші прутки та бруски з корозійностійкої (нержавіючої) сталі; кутики фасонні та спеціальні профілі з корозійностійкої (нержавіючої) сталі	48	4 422 921
7224	Інша сталь легована у зливках або інших первинних формах; напівфабрикати з інших легованих сталей	9	34 340
7225	Прокат плоский з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше	40	19 552 410
7302	Вироби з чорних металів для залізничних або трамвайних колій рейки, контррейки та зубчасті рейки, перекладні рейки, хрестовини глухого перетинання, перекладні штанги та інші елементи з'єднання та розведення рейок, шпали, накладки стикові і підкладки опорні, клини, опорні плити, кріюкові рейкові болти, рейкові подушки та розтяжки, основи рейок, розіпрні бруски, пластини та інші деталі, спеціально призначені для з'єднання або закріплення рейок	31	393 618
7322	Радіатори для центрального опалення з неелектричним нагрівом та їх частини з чорних металів; нагрівачі повітря та розподільовачі нагрітого повітря (включаючи пристрої, що можуть подавати свіже або кондиційоване повітря), з неелектричним нагрівом, які мають вентилятор або повітродувку з двигуном, та їх частини, з чорних металів	62	2 375 686
7603	Порошки та луска алюмінієві	12	934 349
7801	Свинець необроблений	9	31 304 189
8108	Титан і вироби з титану, включаючи відходи та брухт	67	1 306 276
8111	Марганець та вироби з марганцю, включаючи відходи та брухт	5	49 387
8112	Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт	4	285 666
8210	Пристрої ручні механічні масою 10 кг або менше для приготування, оброблення або подавання харчових продуктів чи напоїв	39	624 370
8311	Дріт, прутки, трубки, пластини, електроди та аналогічні вироби з недорогоцінних металів або карбідів металів, з покриттям або наповненням флюсовим матеріалом, для паяння, в тому числі тугоплавким припоєм, зварювання або осадження металів чи карбідів металів; дріт і прутки із спеченого порошку з недорогоцінних металів, для металізації напиленням	105	21 288 084
8401	Реактори ядерні; неопромінені паливні елементи (твєли) для ядерних реакторів; обладнання та пристрої для розділення ізотопів	1	2 200
8403	Котли для центрального опалення, крім котлів товарної позиції 8402	18	2 840 300
8406	Турбіни на водяній парі та інші парові турбіни	37	32 170 403
8410	Турбіни гідравлічні, колеса водяні та регулятори для них	33	2 463 619
8412	Інші двигуни та силові установки	132	94 008 469
8432	Машини сільськогосподарські, садові або лісгосподарські для підготовки або оброблення ґрунту; котки для газонів або спортивних майданчиків	29	911 233
8437	Машини для очищення, сортування або калібрування насіння, зерна чи сухих бобових культур; обладнання для борошномельної промисловості або інше обладнання для обробки зернових чи сухих бобових культур, крім машин, що використовуються на сільськогосподарських фермах	22	1 665 785
8455	Стани прокатні та валки до них	23	2 436 710
8474	Обладнання для сортування, просіювання, сепарації, промивання, подрібнення, розмелювання, змішування або перемішування ґрунту, каміння, руд чи інших мінеральних копалин у твердому (включаючи порошкоподібний та пастоподібний) стані; обладнання для агломерації, формування або відливання твердого	87	64 700 720

	мінерального палива, керамічних паст, незатверділого цементу, гіпсових матеріалів або інших мінеральних речовин у вигляді порошку або паст; машини формувальні для виробництва піщаних ливарних форм		
8516	Електричні водонагрівачі акумулювальні або безінерційні та електричні нагрівачі занурені; прилади електричні для обігрівання приміщень, ґрунту; електронагрівальні апарати перукарські (наприклад, сушарки для волосся, бігуді, щипці для гарячої завивки) або сушарки для рук; праски електричні; інші побутові електронагрівальні прилади; елементи опору нагрівальні, крім включених до товарної позиції 8545	129	243 321 315
8544	Проводи ізольовані (включаючи емальовані чи анодовані), кабелі (включаючи коаксіальні) та інші ізольовані електричні провідники із з'єднувальними деталями або без них; кабелі волоконно-оптичні, складені з волокон з індивідуальними оболонками, незалежно від того, зібрані вони чи ні з електричними провідниками або з'єднувальними пристроями	148	315 315 389
8545	Електроди вугільні, щітки вугільні, вугілля для ламп або гальванічних елементів та інші вироби з графіту чи інших видів вуглецю з металом або без нього, що використовуються в електротехніці	87	5 730 267
8546	Ізолятори електричні з будь-яких матеріалів	79	10 013 572
8607	Частини до залізничних локомотивів або моторних вагонів трамвая або рухомого складу	13	1 065 027
8608	Шляхове обладнання та обладнання для залізничних чи трамвайних шляхів	20	649 548
8801	Аеростати та дирижаблі	6	115 012
9401	Меблі для сидіння (крім включених до товарної позиції 9402), які перетворюються або не перетворюються на ліжка, та їх частини	111	30 897 167
9619	Гігієнічні прокладки (підкладки) і тампони, дитячі пелюшки і підгузки та аналогічні вироби, з будь-якого матеріалу	72	14 179 059

Джерело: UN Comtrade, власні розрахунки

Додаток Е.

Гравітаційна модель

Формула гравітаційної моделі є наступною:

$$X_{ij} = \frac{Y_i E_j}{Y} \times \left(\frac{\tau_{ij}}{P_j \Omega_i} \right)^{1-\sigma} \quad (1)$$

де

X_{ij} - експорт у доларах США з країни i (експортера) до країни j (імпортера)

Y_i - виробнича потужність країни-експортера (ВВП)

E_j - розмір споживчого ринку країни-імпортера (витрати в грошовому вираженні)

Y - світовий ВВП

σ - еластичність заміщення між різними товарами, зокрема між місцевими та імпортованими товарами. Вона вимірює, наскільки попит на імпортовані товари зменшиться у відсотковому відношенні, якщо його ціна зросте на 1%. У емпіричних моделях її величина зазвичай складає близько 4-5.

τ_{ij} - це торгові витрати між експортером та імпортером, які включають транспортні витрати, витрати на перетин кордону, оплату тарифів, задоволення нетарифних вимог у країнах-імпортерах, оплату страхових послуг.

P_j та Ω_i - це "цінові індекси", які охоплюють всю релевантну інформацію про стан всіх країн світової економіки, їх відносну географічну позицію відносно один одного, всі торгові витрати між усіма країнами, виробництво та витрати у всіх країнах. Ці дві цифри є суттєвими, оскільки вони об'єднують всю релевантну інформацію про глобальну торговельну рівновагу в двох числах. Ці дві цифри називають багатостороннім опором імпорту та експорту.

Емпірична реалізація

Ми оцінюємо гравітаційну модель торгівлі шляхом застосування методу псевдо-максимальної правдоподібності (псевдо-ММП, англійською Poisson Pseudo Maximum Likelihood estimator (PPML), див. Silva і Tenreyro, 2006) за наступним рівнянням

$$X_{ij} = \exp(\gamma_{\text{відст}} \ln(\text{відст}_{ij}) + \gamma_{FTA} FTA_{ij} + Z_{ij} \gamma_Z + \chi_i + \xi_j) \times v_{ij} \quad (1)$$

FTA – це індикатор наявності угоди про вільну торгівлю, Z_{ij} фіксує всі змінні, які пояснюють торгові витрати. Фіксовані ефекти χ_i та ξ_j додані, щоб врахувати багатосторонній опір імпорту та експорту. Прогнозовані торговельні потоки обчислюються згідно з наступним рівнянням

$$\hat{X}_{ij} = \exp(\hat{\gamma}_{\text{відст}} \ln(\text{відст}_{ij}) + \hat{\gamma}_{FTA} FTA_{ij} + Z_{ij} \hat{\gamma}_Z + \hat{\chi}_i + \hat{\xi}_j) \quad (2)$$

А індекс недо- або переторгованості є наступним

$$TP_{ij} = X_{ij} - \hat{X}_{ij}$$

Від’ємне значення індексу вказує на потенціал зростання експорту (недоторгованість), а додатне – на очікуване зниження експорту в довгостроковій перспективі (переторгованість).